

STUDIEHÅNDBOK

1980 - 81

dh

Møre og Romsdal
distriktshøgskole
Molde

Innhold

	Side
Distriktshøgskolene	3
Møre og Romsdal distriktshøgskole, Molde, innledning	5
Utdanningstilbudet	5
Opptak og søknad	6
Pensum og arbeidsformer	6
Kompetanse	8
Videre studier	9
Kontinuerlig revisjon	10
Frie kurs, deltidsstudier	10
Studieteknikk	11
Administrasjon	11
Lokaler	12
Interne styringsorgan	12
Studentorganisasjoner	13
Studentsamskipnaden i Molde	16
Statens lånekasse for utdanning	18
EDB-studiet	19 <i>15 B</i>
Matematikk-studiet	34 <i>44</i>
Statsvitenskap/offentlig administrasjon	43 <i>12 11</i>
Transportfagstudiet	55 <i>32</i>
Diplomstudium i transportfag	87 <i>11 10</i>
Økonomisk/administrativt studium	98 <i>42 11</i>
Påbygningsstudium i tre- og møbelfag på økonomisk/administrativt studium	140 <i>5 16</i>
Revisorstudiet	145 <i>7 10</i>
Opptaksreglement	152
Reglement for eksamen og karaktersystem	154
Reglement for godkjenning av eksterne eksamener ..	161
Forskrifter om begrunnelse og klage ved universitets- og høgskoleeksamener	162
Reglement for den interne styring	164
Alfabetisk fagregister	174

DISTRIKTSHØGSKOLENE

Bakgrunnen for opprettelsen av distriktshøgskoler var dels kapasitetskrise ved universitetene, dels et ønske om å skape et alternativ til de relativt langvarige, tradisjonelle studiene ved universitet og høyskoler. Et viktig siktemål for distriktshøgskolene er å gi et variert og yrkesrettet studium av relativt kort varighet. Samtidig skal en slik utdanning i visse tilfeller kunne være et utgangspunkt for videregående studium ved universitet og andre høyskoler for de som måtte ønske det. Videreutdanningskomitéen (Ottosen-komiteén) oppsummerte i sin innstilling nr. 3 fra 1968 formålet med distriktshøgskolene slik:

- å kvalifisere de som har gjennomført gymnas eller annen tilsvarende utdanning direkte for arbeidsoppgaver i yrkeslivet,
- å kvalifisere de som har gjennomgått gymnas eller annen tilsvarende utdanning for videre studier ved universitet/høyskoler,
- å kvalifisere studenter som først har begynt på et universitetsstudium for oppgaver i yrkeslivet,
- å dekke behovet for innsikt i bestemte fag, bl.a. estetiske fag, uten at dette direkte tar sikte på å kvalifisere for yrkesliv eller videre studier,
- å utfylle funksjoner i forbindelse med etterutdanning.

Men den nye høgskolen har også en distriktspolitisk målsetting og kan bli et virkemiddel bl.a. ved at den gir ungdom fra regionen utdanning på eller nær hjemstedet ved å gi studietilbud som tar direkte sikte på yrker i den regionen distriktshøgskolen er plassert og ved studietilbud som er tilpasset det personalbehov en har i distriktene.

Stortinget vedtok 20. juni 1969 opprettelse av de 3 første distriktshøgskolene, en i Kristiansand, en i Stavanger og en i Molde. Ved alle disse tre distriktshøgskolene ble det da tilbudt en to-årig økonomisk/administrativ studieretning.

Antall distriktshøgskoler har etter hvert blitt betraktelig utvidet, høsten 1980 tilbys det undervisning ved i alt 12 distriktshøgskoler.

Også studietilbudene har blitt merkbart utvidet, fra det ene studiet i økonomi/administrasjon i 1969 til et nett av studietilbud i 1980.

I 1980 vil det være omtrent 5700 studenter ved distriktshøgskolene.

Møre og Romsdal distriktshøgskole, Molde

Innledning.

I Møre og Romsdal ble distriktshøgskoleundervisningen satt i gang høsten 1969 i Molde og høsten 1971 i Volda. Bakgrunnen for dette var et vedtak i fylkestinget 4. mars 1969.

Ved distriktshøgskolen i Molde ble det fra starten tilbudt et 2-årig studium i økonomi/administrasjon. Studietilbudet er etter hvert blitt utvidet til å omfatte 7 studier, det siste var et ett-årig studium i statsvitenskap/offentlig administrasjon, som ble igangsatt høsten 1979.

Studenttallene har også hatt en tilsvarende utvikling, høsten 1969 ble det tatt opp 42 studenter, høsten 1979 var det i alt 505 studenter ved høgskolen.

Utdanningstilbudet.

Ved distriktshøgskolen Molde har en disse studietilbudene:

1. To-årig studium i EDB.
2. Ett-årig studium i matematikk.
3. Ett-årig studium i statsvitenskap/offentlig administrasjon.
4. To-årig studium i transportfag.
5. Ett-årig diplomstudium i transportfag.
6. To-årig studium i økonomisk/administrative fag.
7. ½-årig revisorstudium.

Opptak og søknad.

Studentene blir opptatt på grunnlag av studenteksamen eller annen kvalifiserende utdanning. Med annen kvalifiserende utdanning mener en teoretisk opplæring eller praksis etter 9-årig grunnskole som en finner relevant og god nok for det studiet studenten søker om opptak til.

Søkerne blir opptatt på grunnlag av en helhetsvurdering av tidligere utdanning og praksis, og det er således viktig å nevne både tidligere utdanning og praksis i søknaden, og å dokumentere dette i vedlegg.

Søknader om opptak blir vurdert av en opptakskomiteé for hver studieretning. Opptakskomiteéene har representanter fra administrasjonen, lærerne og studentene.

Dersom det melder seg flere søkere til en linje enn skolen kan ta opp, står de med og uten artium prinsipielt likt. Den enkelte opptakskomiteé vurderer hvor mange fra hver gruppe som skal tas opp.

Opptak direkte til 2. år kan i enkelte tilfeller komme på tale, f.eks. når søkeren kan dokumentere at han har tilstrekkelige forkunnskaper, praksis og/eller utdanning som svarer til eller er likeverdig med pensumskravene for 2. år.

Søknaden skrives på eget skjema som en får ved høgskolen.

Søknader til studiene i Molde skal sendes til Møre og Romsdal distriktshøgskole, boks 308, 6401 Molde.

Søknadsfristen er 25. juni.

Pensum og arbeidsformer.

Den viktigste forskjellen mellom tradisjonell skoleundervisning og undervisningen ved en høgscole er at studentene ved høgscolen selv i langt større grad er ansvarlige for sin egen utdanning. For de fleste studieretningene er større eller mindre deler av pensum ment til selvstudium, mens lærerne

konsentrerer undervisningen dels om sentrale, dels om mer spesielle emner innen studiet.

Studiet ved DH-skolen har normalt en tidsramme på ett eller to år, men det er studentene selv som avgjør om de vil legge opp studiet sitt etter denne rammen.

Pensum:

De fleste studiene er lagt opp slik at pensum er delt inn i obligatoriske fag og valgfag. Det obligatoriske pensumet er felles for alle, men studentene velger selv så mange valgfag som planen krever. I noen tilfeller og bestemte kombinasjoner kan enkelte valgfag bli obligatoriske. En viser her til studieplanene.

Omfanget av pensum vil variere noe fra kurs til kurs. I studieplanen er dette vist ved vektall i parentés for hvert fag. Tilsammen krever de ett-årige studiene 20 vektall og de to-årige 40 vektall. (EDB-studiet:42 vektall

Transportstudiet: 43 vektall)

Arbeidsformer:

De viktigste undervisningsformer ved DH-skolen er forelesninger og seminar. I forelesningene gjennomgår en sentrale emner fra pensum, mens seminargruppene helst arbeider med mer avgrenset stoff og problemstillinger. Seminarne blir ledet av faglærerne, men forutsetter at studentene deltar aktivt med innledning til diskusjon, framlegg av stoff eller oppgaveløsninger osv.

Frammøtet til undervisningen er i prinsippet frivillig, men særlig når det gjelder seminarne, er det viktig både for en selv og de andre i gruppen at hver student kjenner ansvar for å forbedre seg og å delta aktivt i arbeidet og diskusjonene.

I begynnelsen av det enkelte studiet blir det gitt rettledning i studieteknikk og orientering om studieopplegget. Studentene bør så snart som mulig skaffe seg oversikt over viktig litteratur og hovedpunktene i det stoffet som vil bli

gjennomgått i løpet av semesteret, slik at de kan legge opp en rasjonell arbeidsplan. Lesesalen og biblioteket bør være det sentrale arbeidsstedet for det individuelle studiet.

Det er ønskelig at studentene også utenom den regulære undervisningen samarbeider i mindre studiegrupper. Lærerne vil hjelpe til med å sette i gang slike grupper for de som ønsker det.

Ellers er det viktig at det er god kontakt mellom studenter og lærere. En vil oppfordre studentene om å rådføre seg med lærerne når de har behov for rettleiding i faglige spørsmål.

Kompetanse.

Studiet ved distriktshøgskolen gir to former for kompetanse:

- a. Studiekompetanse
- b. Yrkeskompetanse.

Når det gjelder *studiekompetanse*, kan studiet ved distriktshøgskolen gå inn i, eventuelt bli godskrevet som del av, videre studier ved universitetet og høgskoler (se under omtale av videre studier).

Yrkeskompetanse: Distriktshøgskolene skal primært gi studietilbud som er et alternativ til universitets- og høgskolestudium. De er dermed selvstendige utdanningsveger med sin egen generelle kompetanse. Det kan i denne sammenheng være grunn til å understreke at de yrkesrettede studiene er relativt kortvarige og derfor ikke kan stilles på linje med langvarige høgskole- og universitetsstudier.

En mer definert kompetanse vil etablere seg ut fra de erfaringer arbeidslivet selv etterhvert vil få m.h.t. kandidater fra distriktshøgskolen. Erfaringene til nå gir grunn til å vente at kandidater fra distriktshøgskolen vil få gode og varierte arbeidsoppgaver innenfor de yrkesområder utdanningen tar sikte på.

Like viktig som yrkeskompetanse er de reelle kvalitetene som studiet tar mål av seg til å utvikle: kunnskap og oriente-

ring, trening, kritisk vurdering og holdning, evne til selvstendig planlegging og gjennomføring av arbeidsprosjekter.

Videre studier.

Studiet ved distriktshøgskolen kan altså gå inn i, eventuelt bli godskrevet som del av, videre studier ved universitet og høyskoler.

For videre studier ved universitetene, foreligger det godkjenning av følgende studier ved distriktshøgskolen i Molde:

EDB-studiet:	- Informasjonsvitenskap grunnfag/20 vekttall EDB <i>eller</i> - uspesifisert mellomfag/30 uspesifiserte vekttall.
Matematikk-studiet:	- 20 vekttall i matematikk m/databehandling - 20 vekttall i matematikk, dersom varianten med sannsynlighetsregning tas - årsenhet i adjunktkompetanse for lærere når studiet utvides med kurs i fagmetodikk
Statsvitenskap/ offentlig administrasjon:	- uspesifisert grunnfag ved universitetene - Universitetet i Oslo har dessuten anbefalt at den statsvitenskapelige fagretningen etter søknad godkjennes som ekvivalent med statsvitenskap grunnfag - det forventes at studiet blir godkjent som ettårig videreutdanning for lærere, dersom studentene gjennomfører kurs i fagmetodikk.

Transportfagstudiet:	- uspesifisert mellomfag
Økonomisk/administrativt studium:	- uspesifisert mellomfag

For de to-årige studieretningene er det også godkjent overgangsregler til andre høyskoler. Nærmere opplysninger om disse regler fås ved henvendelse til den enkelte høyskole eller til distriktshøyskolen i Molde.

Kontinuerlig revisjon.

Studieoppleggene vil naturlig nok stadig være gjenstand for kritisk nyvurdering. Dette er i samsvar med høyskolens intensjoner og dessuten på mange måter praktisk nødvendig i en oppbyggings- og utviklingsperiode.

Endringene vil gjelde både faglig innhold, pensum og struktur. En av de viktigste oppgavene for studenter og lærere vil være å samarbeide om planlegging og gjennomføring av slike endringer og nye studieopplegg.

Frie kurs, deltidsstudier.

De fleste forelesningene er åpne for alle interesserte, og det er anledning til å ta enkelte deler av studiene som videreutdannings- eller suppleringskurs. De som vil ta eksamen kan la seg registrere som deltidsstudenter.

En av oppgavene til distriktshøyskolen er å gi egne undervisningstilbud til folk i regionen. Dette kan enten være alternativt førstegangsutdanning, videreutdanning eller etterutdanning.

Til nå har Møre og Romsdal distriktshøyskole gitt en rekke slike tilbud. Kursene blir helst lagt til ettermiddagen eller kvelden. Noen blir holdt på høyskolen, andre ute i distriktet, og en håper å kunne utvide denne siden av virksomheten. Disse kursene er åpne for alle.

For deltidsstudenter gjelder for tiden bl.a. følgende regler:

1. Deltidsstudenter er de som tar samme eksamen som heltidsstudenter, men som ikke er tatt opp som studenter etter vedtak av opptakskomiteéene, samt tidligere opptatte heltidsstudenter som tar eksamen senere enn ett år etter utløpet av ordinær studietid.
2. Deltidsstudenter må innen den frist som er fastsatt for oppmelding til eksamen søke på eget skjema om å få ta eksamen.
3. Kandidaten får tilsendt et registreringsbevis med opplysning om kandidatnummer. Registreringsbeviset sammen med godkjent legitimasjon må framlegges ved eksamen.

Studieteknikk.

For å lette overgangen til et fritt studium, som studiet ved distriktshøgskolen er, arrangeres det et kurs i studieteknikk i begynnelsen av første semester. Kurset har en varighet på ca 10 timer, og det gir en innføring i studieteknikk, læringspsykologi og studiemotivasjon, samt at forskjellige andre sider ved studiesituasjonen blir diskutert. De første 8 timene er felles for alle studier, mens de 2 siste er avsatt til bruk for det enkelte studium.

Administrasjon.

Møre og Romsdal distriktshøgskole, Molde, er underlagt høgskolestyret som har 9 medlemmer. Kirke- og undervisningsdepartementet oppnevner 5 av disse etter forslag fra Fylkesutvalget, 2 fra de ansatte og 2 fra studentene ved de regionale høgskolene. Styret velger selv formann.

Styresekretariatet er i Volda.

Rektor er øverste valgte tillitsmann ved høgskolen, og er formann i høgskoleråd og arbeidsutvalg. Han deltar som

observatør i Høgskolestyret og er høgskolens representant utad.

Kontorsjefen er leder for administrasjonen og har ansvar for økonomi- og personalforvaltningen.

Det er et prinsipp at studentene skal ha valgte representanter i alle organ, utvalg og komitéer som arbeider med faglige spørsmål, administrative saker og den videre utvikling av skolen.

Lokaler.

Høgskolen holder til i fire bygninger i Molde sentrum og de forskjellige aktiviteter er lokalisert slik:

Romsdalsgata 5:

Ekspedisjon, kontor for administrasjon og lærere, representant, undervisningsrom og kantine.

Øvre veg 10:

Datasentral, undervisningsrom og møterom.

Øvre veg 11:

Bibliotek og kontorer.

Byfoged Motzfeldtsgt. 6:

Undervisningsrom, grupperom, lesesaler, studentkontor, kontor for Studentsamskipnaden, kantine, velferdsrom, oppholdsrom og hobbyrom.

Interne styringsorgan.

Høgskolerådet

Høgskolerådet er skolens øverste, interne styringsorgan. Det er sammensatt av representanter for lærerne ved skolen, representanter for de øvrige ansatte og studentene.

Høgskolerådet er ansvarlig for høgskolens faglige virksomhet, herunder hovedlinjer for høgskolens undervisnings- og forskningsvirksomhet. Høgskolerådet er videre tillagt ansvaret for budsjetter og langtidsplaner for høgskolen, herunder prioritering av enkelttiltak, forslag om opprettelse av nye stillinger og fordeling av tildelte midler.

Arbeidsutvalget

Under høgskolerådet har en arbeidsutvalget. Dette er sammensatt av formann og nestformann i høgskolerådet og fire andre medlemmer med varemenn valgt av høgskolerådet blant høgskolerådets medlemmer.

Arbeidsutvalget forbereder saker for høgskolerådet, og er utøvende organ for rådet.

Linjemøte

Hver studieretning har linjemøte.

Linjemøtet er det sentrale debatt- og informasjonsforum ved studieretningen. Møtet kan vedta med vanlig flertall uttalelser i saker som angår studieretningen eller høgskolen.

Styringsgruppe

Hver studieretning har en styringsgruppe, til vanlig med tre lærer- og tre studentrepresentanter.

Styringsgruppene er ansvarlig for framdriften av studieretningen og samordningen av de ulike undervisningstilbud til et helhetlig studium, og for at rammen for de enkelte kurs er slik at de får et faglig innhold som er i overensstemmelse med utdannelsens målsetting. Styringsgruppen har også et pedagogisk ansvar for studieretningen.

Formannen i styringsgruppen kalles studieleder.

Innstillingsråd

Innstillingsrådet er det sentrale organet i tilsettingssaker ved distriktshøgskolen. I de tilfeller hvor tilsetting skjer i

høgskolestyret og Kirke- og undervisningsdepartementet, foretar innstillingsrådet innstilling. I de saker tilsettsmyndighet er gitt til høgskolen, foretar innstillingsrådet tilsetting. Innstillingsrådet gir dessuten innstilling i permisjonssaker.

Innstillingsrådet består av 5 medlemmer, hvorav 2 tjenestemannsrepresentanter.

Fagseksjoner

Undervisningspersonalet grupperes i fagseksjoner etter sine fagområder. Høgskolerådet fastsetter hvilke fagseksjoner institusjonen skal ha. For tiden er det tre fagseksjoner ved distriktshøgskolen i Molde:

- Økonomisk fagseksjon
- EDB-fagseksjon
- Matematisk fagseksjon

Fagseksjonene er det forum der informasjon og diskusjon av faglige spørsmål skal ha en sentral plass. Fagseksjonen skal ha et særlig ansvar for faglig utvikling, utredningsarbeid og forskning.

Hver fagseksjon velger formann, nestformann og eventuelt sekretær blant sine medlemmer.

Studentorganisasjoner.

Studentforeninga er studentenes interesseorganisasjon når det gjelder faglige, økonomiske, sosiale og kulturelle spørsmål. Styret består av 5 medlemmer som blir valgt ved urnevalg. Studentforeninga får økonomisk støtte fra Kirke- og undervisningsdepartementet og støtter de andre aktivitetene ved skolen økonomisk.

Studentforeninga har kontor i Byfoged Motzfeldsgt. 6 og har telefonnr. (072) 54 425.

På landsbasis er interesseorganisasjonen for studentene DHL (Distriktshøgskolestudentenes landsforbund) med valgte representanter fra hver skole.

Allmøtet er studentenes høyeste organ, og det blir holdt jevnlig onsdager fra kl. 12.15.

Idrettsutvalget disponerer timer ved gymnaset og i Idrettens hus. Ved skolen er det et meget aktivt volleyballmiljø hvor en spiller med både damelag og herrelag i 3. divisjon.

Det er også et aktivt fotball- og håndballmiljø. Det blir i regi av idrettsutvalget arrangert forskjellige stafetter.

Ekko-utvalget har som oppgave å skaffe foredragsholdere, arrangere diskusjonskvelder, ekskursjoner og andre kulturelle arrangement.

Informasjonsutvalget skal stå for den interne og eksterne informasjon til studenter om skolens aktiviteter når det gjelder studentpolitiske og studentsosiale emner. Dette utvalget skal også informere potensielle arbeidsgivere om hvilken kompetanse studenter har etter endt studium.

Kroutvalget skal sørge for den administrasjon som kroaktiviteten på skolen krever. Det blir arrangert krokveld en gang i uka med enten levende musikk eller diskotek.

Fotograppa disponerer mørkerom og gir instruksjon i fotografering og mørkeromsarbeid.

Hanggliding-klubben er en ny aktivitet ved skolen. Klubben ble startet i 1976. Det ble i 1977 innkjøpt drage. Det blir hver høst arrangert nybegynnerkurs.

Kristelig studentlag arrangerer lagsmøter, morgenandakter og samlinger i helger.

Målde Disharmoniske er et studentorkester der spilleglade studenter er velkommen i et uformelt miljø. Orkesteret deltar ved ulike studentarrangement, så har du instrument, så ta det med!

Molde Moderate Studentforening ble stiftet i januar 1977 og er et forum for politisk debatt.

Jentegruppa tar for seg kvinnens stilling i dagens samfunn. Møte en gang i uka til diskusjon om et spesielt tema. Gruppa er partipolitisk uavhengig, og ikke kollektivt tilknyttet noen kvinneorganisasjon.

Nye DH-posten er det interne debatt- og informasjonsorgan ved høgskolen. Avisen er et samarbeidsprosjekt mellom studentforeninga, Studentsamskipnaden og distriktshøgskolen. Redaktøren er alltid student og velges for 1 år om gangen. Nye DH-posten har kontor i Byfoged Motzfeldsgt. 6.

Studentsamskipnaden i Molde.

Den 1. januar 1976 startet studentene i samarbeid med distriktshøgskolen en studentsamskipnad. Denne skulle ha til formål å ta seg av studentenes økonomiske, sosiale og kulturelle interesser. Samskipnaden bygger på frivillig medlemskap idet en ikke har fått lovhjemmel slik som de andre samskipnadene. Kirke- og undervisningsdepartementet har gitt økonomisk støtte til Samskipnaden, og den er av departementet tillagt styrefunksjonen for velferdstiltakene for studentene ved distriktshøgskolen. Samskipnaden som fremdeles er i etableringsfasen, tar sikte på å gi studentene et vanlig samskipnadstilbud.

Bokinnkjøpsvirksomhet. Gjennom Studentenes Bokinnkjøp får studentene formidlet alle nødvendige lærebøker. En formidler også kompendier og eksamensoppgaver m.m. som blir trykt ved skolen. Foreløpig har en ikke anledning til å selge papirrekvisita, blyanter osv. Studentenes Bokinnkjøp har lokaler i Byfoged Motzfeldsgt. 6.

Kantinevirksomhet. I skolens lokaler i Byfoged Motz-

feldtsgt. 6 har Studentsamskipnaden en kantine som selger både varmmat og kaldmat til lavere priser enn det som er vanlig på andre serveringssteder. I Romsdalsgt. 5, hvor skolens administrasjon holder til, har en også en kantine. Her blir det solgt kaffe, te, rundstykker m.m. Åpningstid begge steder er mandag t.o.m. fredag.

Boligdrift. Stiftelsen Molde Studentheim har ført opp 3 boligblokker med i alt 139 hybler og en familieleilighet i Fabrikkvegen 4/8. I begynnelsen av studieåret 1980/81 vil stiftelsen også ha innflyttingsklar 5 mindre blokker i Kvamområdet 4 km vest for sentrum, med 60 hybler, 4 hybler spesialinnredet for handicappede, 21 2-roms leiligheter og 3 3-roms leiligheter. I tillegg har en til rådighet to eldre hus, det ene inneholder 4 familieleiligheter og 8 hybler og det andre 3 familieleiligheter.

Studentsamskipnaden har ansvaret for den forretningsmessige drift, og står for tildeling av boligene. Eget søknadsskjema må benyttes. Priser på hybler og leiligheter oppgis av Studentsamskipnaden.

Hybelformidling. For de som ikke får bolig i Molde Studentheim, driver Samskipnaden formidling av hybler m.v. på det private boligmarkedet. Eget søknadsskjema må benyttes.

Andre tiltak. Siden Samskipnaden fremdeles er inne i en oppbyggingsperiode, står det ennå igjen en rekke oppgaver. Det gjelder helsetjeneste, tannlegetjeneste, m.m. Dessuten har en ennå ikke kunnet tilby barnehageplasser for studentenes barn. Dette er oppgaver som en stadig arbeider med.

Andre opplysninger. Frister for søknad om hybler blir kunngjort særskilt; men normalt er det ca. 1. mai for studenter som tidligere er opptatt ved skolen og 20. juli for nye studenter. Søknaden skal skrives på eget skjema.

I februar 1978 tok en i bruk nye lokaler både til bokut-

salgsvirksomheten og til samskipnadens administrasjon. De nye lokalene ligger i Byfoged Motzfeldtsgt. 6 i Molde.

Forespørsler og søknader sendes til

Studentsamskipnaden i Molde
Byfoged Motzfeldtsgt. 6. P.boks 394,
6401 Molde.

Samskipnadens telefon er 072-51077 eller 072-54724

Statens lånekasse for utdanning.

Studenter ved distriktshøgskolen kan søke om lån og stipend fra Statens lånekasse for utdanning. Søknad om støtte skrives på fastsatte skjema som en får ved å henvende seg til Studentsamskipnaden eller direkte til lånekassen.

Når det gjelder utfylling av søknaden, er det viktig at en svarer nøyaktig på alle spørsmål og legger ved alle attester og vitnemål i bekreftet avskrift. Er du i tvil om utfylling av søknaden, kan du få hjelp ved å henvende deg enten til studentkontoret eller til Studentsamskipnaden.

Når det gjelder søknadsfrister og mer detaljerte opplysninger, viser en til egen brosjyre fra Statens lånekasse for utdanning, Økernveien 145, Oslo 5.

EDB-studiet

(2-årig studium)

Innledning.

Elektronisk databehandling er et nokså nytt fag. Det har vokst fram i takt med den teknologiske utviklingen etter siste verdenskrig. Selve datamaskinen har i denne historisk sett korte tiden gjennomgått en rent eksplosiv utvikling. En «generasjon» av datamaskiner har til nå på mindre enn fem år blitt foreddet på grunn av nye teknologiske gjennombrudd. Ikke noe tyder på at utviklingen i den nærmeste fremtid vil stå tilbake for den vi har sett til nå.

Pris- og lønnsutviklingen har gjort det mulig og lønnsomt for stadig flere virksomheter og institusjoner å kjøpe inn utstyr for elektronisk databehandling. Dette har i de siste årene skapt en stor og økende etterspørsel etter arbeidskraft innenfor denne sektoren. Det store tilbudet av stillinger sammen med mangel på kvalifiserte søkere har ført til et høyt lønnsnivå innen databehandlingsyrket.

Databehandlingsyrket bærer ellers preg av sin korte historie og den hurtige utvikling innen faget. Yrket er utradisjonelt og krever evne til omstilling, arbeidet byr ofte på utfordrende problemstillinger og krever en nøyaktig og systematisk arbeidsmåte. Siden yrket er såvidt nytt er dessuten gjennomsnittsalderen for de ansatte i de ulike EDB-miljø til vanlig svært lavt.

Studenter som står foran valg av yrke bør ha disse momentene i tankene når de vurderer EDB-studiet som mulig alternativ.

Vi vil også nevne at EDB-studiet ikke er et egentlig realfagstudium. Det inneholder ulike fagkomponenter og skulle derfor passe like godt enten studenten har bakgrunn i real- eller språklig artium eller har økonomisk utdanning. Studiet passer like godt for begge kjønn.

Formål.

EDB-studiet er lagt opp som en to-årig utdanning. Studiet er i hovedsak bygd opp av obligatoriske fag. Men omtrent 25% av de 42 vektallene en student som et minimum må samle kommer fra valgfrie fag.

Dette gir studenten mulighet til i noen grad å forme sitt eget studium gjennom valg av fag.

Siktemålet med undervisningen er:

1. Å gi yrkesrettet utdanning med tanke på stillinger innen offentlige eller private EDB-miljø.
2. Å gi utdanning som kan brukes som en del av et videregående studium ved universitet eller høyskole.
3. Å gi utfyllende undervisning for studenter fra de andre studieretningene ved skolen som vil/ skal ta kurs innen EDB-fag som en del av studiet.

I tillegg til de rene EDB-fagene omfatter EDB-studiet metodefag som matematikk og statistikk, mer allment orienterende fag som studieteknikk, psykologi, bedriftsøkonomi/regnskap og allmennfag som samfunnsøkonomi og regional- og kommunaløkonomi. Disse kursene er felles for flere studieretninger.

Forkunnskaper, forkurs.

Generelt bygger undervisningsopplegget ved EDB-linjen på at studentene har examen artium eller annen tilsvarende utdanning.

Av erfaring viser det seg imidlertid at mange studenter har problemer med matematikken i første semester. Studenter som har eksamen fra real/naturfaglinje i det gamle gym-

nas eller eksamen fra naturfaglig studieretning i den videregående skole, vil normalt ikke ha behov for å følge forkurs i matematikk. Studenter med annen bakgrunn anbefales å sette seg inn i den videregående skoles pensum i algebra og funksjonslære før studiet starter. For disse studentene tilbys det dessuten et forkurs i matematikk som starter to uker før ordinær semesterstart. Se omtale av forkurset under matematikk-studiet.

Studenter som ikke har kjennskap til elementær bokføring, bør sørge for å sette seg inn i dette før de begynner ved distriktshøgskolen. Før en kan gå opp til eksamen i det obligatoriske faget Bedriftsøkonomi/regnskap, må en ha bestått en prøve i bokføring som arrangeres i første semester. Denne prøven er avslutning på et forkurs i bokføring som starter to uker før ordinær semesterstart. Se omtale av dette kurset under det økonomisk/administrative studiet.

Oppbyggingen av studiet.

1. år		2. år	
Høst	Vår	Høst	Vår
Grunnkurs i EDB	FORTRAN eller COBOL	4	EDB i praksis 1 eller 2
4	Datamaskinlære	Datastrukturer	4
Innføring i matematikk	3		
2			
Bedriftsøkonomi/regnskap	Systemering	Valgfag	Seminaroppgave
2			
Valgfag		6	6
2	Valgfag		
	2		
			Valgfag
			2

Tallene i tilknytning til fagbetegnelsene angir vekt-tallene for de ulike fag.

De fag som er ført opp i tabellen ovenfor, er alle obligatoriske for studenter ved EDB-linjen. Rekkefølgen de er oppført i er derimot bare å forstå som en anbefaling, men det vil normalt passe best å gjennomgå fagene i de semestre de er oppført. Når det gjelder programmeringsspråkene FORTRAN og COBOL, er et av disse obligatorisk del av pensum. Studenten kan velge fritt hvilket.

Valgfrie fag.

Følgende fag er valgfrie i den utstrekning de ikke er en del av det obligatoriske pensumet:

Kurs	Semester	Vekttall	Omtalt side
Assemblyprogrammering	H + V	4	31
COBOL	V + H	4 ★ ★	25
FORTRAN	V + H	4 ★ ★	26
Simulering	H + V	4	31
Praktisk systemering	H	2	32
EDB og samfunn	V	2	32
Statistikk I	V	2	41
Statistikk II	H	2	42
Lineær algebra	V	2	41
Operasjonsanalyse I	H	2	126
Operasjonsanalyse II	V	4	134
Praktisk regnskap	H	2	127
Driftsregnskap	H	2	125
Organisasjonsteori I	V	2	120
Arbeidspsykologi	H	2	120
Arbeidslivkunnskap	H	2	125
Offentlig planlegging og budsjettering	V	4	53
Bedriftsøkonomi/regnskap	★ H + V	4	116
Regional- og kommunal-økonomi I	H	2	128

Samfunnsøkonomi	H + V	4	118
Ressursøkonomi	H	2	129

- ★ Første halvdel av faget er obligatorisk for EDB-studenter.
- ★ ★ Se følgende om vektallsreduksjon for kombinasjonen COBOL + FORTRAN.

Som en vil se av oppstillingen, blir det for tiden gitt undervisning i to høgnivå programmeringsspråk ved høyskolen. Disse er: FORTRAN og COBOL. Det språket som studenten ikke tar som obligatorisk del av studiet, kan han velge som valgfag. Siden språkene i noen utstrekning ligner på hverandre, vil studenter som tar begge disse få en viss vektallreduksjon i forhold til det fagene gir vurdert enkeltvis, slik at FORTRAN + COBOL i kombinasjon gir 7 vektall.

Kombinasjoner av et høgnivå programmeringsspråk med kurset Assemblerprogrammering gir derimot ingen vektallreduksjon.

Som det går fram av oversikten varer de ulike fag i et eller to semestre. De fleste blir avsluttet med en skriftlig eksamen. Studenter som tar både et grunnleggende og et videregående kurs i et fag, skal normalt ta bare en eksamen som blir holdt ved avslutningen av den videregående delen. Dette gjelder f.eks. Statistikk I — Statistikk II, Operasjonsanalyse I — Operasjonsanalyse II osv.

Grunnen er at et slikt videregående fag krever forkunnskaper som svarer til den tilsvarende grunnleggende delen.

At ulike fag stiller krav til forkunnskaper fra andre fag finner en flere eksempler på. Spesielt vil vi nevne at Operasjonsanalyse I og II krever forkunnskaper fra Lineær algebra og Statistikk I og at Simulering tilsvarende krever forkunnskaper fra Statistikk I.

Også andre fag enn de som er ført opp i tabellen over valgfrie emner kan det i enkelte tilfeller være naturlig å velge. Hvilke som i så fall kan godkjennes, vil bli avgjort av EDB-fagseksjon etter søknad fra den enkelte student.

De enkelte fag.

EDB-studiet ved Møre og Romsdal distriktshøgskole ble satt i gang høsten 1972. Mange av fagene er likevel nye og har ennå ikke funnet sin endelige form. I tillegg kommer at elektronisk databehandling/systemering er i rask utvikling.

De ulike fag vil stadig være under vurdering og utprøving. Studentene må derfor være oppmerksom på at de opplysningene som blir gitt om de enkelte fag med hensyn til faglig innhold, pensumlitteratur etc. kan bli foreldet i løpet av det året studieplanen gjelder.

En gjør ellers oppmerksom på at den litteraturen som er oppgitt ikke er det samme som pensumlitteratur eller pensum i et fag. Til vanlig er det forelesningene i faget som setter ramme for hva som er pensum. Den oppgitte litteraturen er valgt slik at de viktigste delene av pensum skal være dekket innen en for studenten rimelig økonomisk ramme.

Obligatoriske fag.

GRUNNKURS I EDB.

4 vekttall.

Undervises i høstsemesteret.

Grunnkurs i EDB går over ett semester med seks forelesninger hver uke. Det gir en innføring i oppbygningen og virkemåten til datamaskinen, og omfatter en omtale av de viktigste komponentene i et større datamaskinsystem. Det blir gitt en omtale av de ulike prinsipp for koding og lagring av data, en omtale av de ulike databærende media, en omtale av de tallsystem som blir brukt i datamaskinsammenheng, osv. Videre blir det gitt en innføring i programmering av datamaskiner ved hjelp av språket BASIC, supplert med en rekke eksempler og oppgaver.

LITTERATUR:

I.J. Aasen m.fl.:

Grunnbok i databehandling, Bedriftsøkonomens forlag, 1977.

BASIC-PLUS Language Manual, Ed. by Digital Equipment Corporation.

Evt. i tillegg:

Erik Thoresen: Lærebok i programmering, BASIC, Oslo, NKI-skolen 1973.

INNFORING I MATEMATIKK.

Se omtale under matematikk-studiet side 40.

BEDRIFTSØKONOMI/REGNSKAP I.

Se omtale under det økonomisk/administrative studiet side 116.

PROGRAMMERING I HØGNIVÅSPRÅK — FORTRAN/COBOL.

Et kurs i høgnivå programmeringsspråk er obligatorisk for alle studenter. I tillegg kan studentene velge et slikt kurs i den valgfrie delen av studiet. Studentene kan for tiden få opplæring i høgnivåspråkene COBOL og FORTRAN. BASIC går dessuten inn som obligatorisk del av studiet gjennom Grunnkurs i EDB.

COBOL.

4 vekttall.

Faget er spesielt utviklet med tanke på administrativ databehandling.

Typisk for denne formen for databehandling er at datamengdene kan være store og vanskelige å håndtere, mens

beregningene er relativt enkle. Oppdatering av register og utskrift av lister er typiske operasjoner. Det meste av den databehandling som blir utført i dag, er av administrativ art, og utbredelsen av COBOL er derfor stor og økende.

Undervisningen starter om våren og går over ett år med tre forelesningstimer hver uke.

LITTERATUR:

O. Bjørner og K. Holm: Grunderna i COBOL. Lund, Studentlitteratur 1971.

PDP—11 — COBOL Reference Manual.

PDP—11 — COBOL Users Guide.

FORTRAN.

4 vekttall.

FORTRAN er det programmeringsspråket som til nå har nådd den største utbredelse. Det er enkelt og logisk bygget opp, og er lett å lære. Det er særlig egnet for teknisk og vitenskapelig databehandling. For studenter som vil spesialisere seg i disipliner som simulering, operasjonsanalyse, numeriske metoder etc. er FORTRAN det rette språket å velge. Men FORTRAN er blitt og er fremdeles meget benyttet til administrativ databehandling, ikke minst fordi språket til nå har krevd mindre når det gjelder størrelsen på datamaskinen enn COBOL. Det finnes derfor FORTRAN oversettingsprogram (komplikatorer) for en rekke mellomstore til små datamaskiner mens COBOL ennå må sies å være et språk for de store dataanlegg.

Undervisningen starter om våren og går over ett år med tre forelesningstimer hver uke.

PDP—11 manual: FORTRAN IV Programmers Manual.

SYSTEMERING.

4 vektall.

Undervises i vårsemesteret.

Faget tar sikte på å gi en innføring i begrep, problemstillinger og arbeidsoppgaver som er sentrale når en skal utvikle et informasjonssystem. Sentrale teknikker og hjelpemidler innen administrativ rasjonalisering og systemering blir gjennomgått. I tillegg omtaler en også den rollen informasjonssystemet spiller for styringen av en virksomhet og hvilke virkninger informasjonssystemet har på organisasjonsutvikling, samarbeidsformer, personlig integritet og på forholdet til fagbevegelsen.

LITTERATUR:

Litteratur blir oppgitt i løpet av kurset.

SYSTEMERING FOR TRANSPORTFAGSTUDENTER.

2 vektall.

Undervises i høstsemesteret.

Faget tar sikte på å si en innføring i begrep, problemstillinger og arbeidsoppgaver som er sentrale når en skal utvikle et informasjonssystem. En omtaler den rollen informasjonssystemet spiller for styringen av en virksomhet og hvilke virkninger ny informasjonsteknologi har på organisasjon, samarbeidsformer, personlig integritet og forholdet til fagbevegelsen.

DATAMASKINLÆRE.

3 vektall.

Faget bygger på grunnkurs i EDB og tar sikte på å gi en dypere innsikt i oppbygging og virkemåte av utstyr i og omkring datamaskinen. En vil også omtale prinsipper og virkemåte for de styreprogram som moderne datamaskiner må ha.

Videre vil kurset ha et betydelig islett av BASIC-programmering. Spesielt vil RSTS sitt filsystem med direkte aksess bli behandlet.

Undervisningen starter i januar og varer ett semester med 4 undervisningstimer hver uke.

LITTERATUR:

Per Sætre: Operativsystemer. Forelesningsnotater V-78. MRDH, Molde.

Basic-Plus Language Manual, ED. by Digital Equipment Corporation.

SUPPLERENDE LITTERATUR:

D.W. Barron: Computer Operating Systems, London. Chapman 1971.

P. Brinck Hansen: Operating System Principles. Englewood Cliffs, N.J. Prentice-Hall, 1973.

J.T. Colin: Introduction to Operating Systems. N.Y. Van Nostrand 1973.

H. Katzan: Operating Systems.

DATASTRUKTURER.

4 vektall.

Svært mye av det arbeid som blir utført av datamaskiner omkring i verden har å gjøre med lagring og framhenting av data for store registre. Det er derfor viktig å studere hvorledes data best og mest effektivt kan ordnes og lagres med tanke på at de skal ta minst mulig plass, være lette å hente fram, lette å oppdatere o.s.v. Faget datastrukturer tar opp disse problemene. Det omhandler metoder til logisk strukturering av data, forskjellige teknikker for lagring av data på det en kaller ytre lager som magnetbånd, magnetplate o.l., og fordeler og ulemper med de ulike teknikker og medier blir vurdert. det vil også gi en inføring i organisering av sammensatte datamengder, det en ofte kaller databaser.

Undervisningen starter om høsten og varer ett år med to forelesningstimer hver uke i første semester, tre hver uke i det andre.

LITTERATUR:

K. Bratbergsengen m.fl.: Filsystem og databaser. Trondheim, Tapir 1973.

H. Wedekind: Datenorganisation. Berlin, Gruyter 1972.

I. Flores: Datastructure and Management. Englewood Cliffs, N. J., Prentice-Hall 1970.

EDB I PRAKSIS.

2 vekttall.

Undervises i vårsemesteret.

EDB i praksis er bygd opp som en organisert rekke gjesteforelesninger. Alle foreleserne blir hentet fra eksterne EDB-miljø, og hver foreleser gir gjennom en kort serie forelesninger (6 til 12 t.) oversikt over konkrete, avgrensede og praktiske databehandlingsproblemer som foreleseren har førstehånds kjennskap til. Formålet med faget er bl.a. å gi studentene en viss «praktisk erfaring» alt i studietida.

På grunn av det spesielle opplegget blir ikke dette faget avsluttet med eksamen. For å få det godkjent til 2 vekttall må studentene derfor ha vært med på minst 90% av forelesningene. Studenter som har tatt del i mindre enn 90% av forelesningene, men mer enn 50%, vil få faget godkjent med 1 vekttall. Med mindre enn 50% deltakelse vil en student ikke få det godkjent.

SEMINAROPPGAVE.

6 vekttall.

Før studiet er fullført skal studentene, enten en og en, eller i mindre grupper gjøre ferdig et skriftlig seminararbeid.

Normalt vil dette gå inn som en del av studiet i 4. semester. En anbefaler likevel at studentene i god tid og senest i 3. semester begynner planleggingen av seminararbeidet sitt. Se ellers omtale av seminararbeidet under avsnittet om reglement for eksamen og karaktersystem.

De andre obligatoriske fagene er felles med de andre studieretningene og er derfor omtalt i studieplanene for disse.

Valgfrie fag.

Som det går fram av fagfordelingsplanene, inneholder studiet ca. 25% valgfrie fag. Visse avgrensninger vil gjøre seg gjeldende i forbindelse med valg av fag, da ikke alle tenkelige kombinasjoner vil kunne godkjennes som en fullverdig studieplan. Studentene må her velge i samråd med studieleder og faglærer. Som en norm kan en nevne at studentene hvert semester bør gjennomgå fag som tilsammen gir ca. 10 vekttall. Denne normen må likevel ikke tas bokstavelig. Det vil kunne bli avvik i begge retninger. Merk at et fullført studium krever 42 vekttall.

På de neste sidene blir det gitt en oversikt over de valgfrie fag i EDB-studiet. De enkelte fag blir bare omtalt dersom dette ikke er gjort i forbindelse med studieplanene for de andre studieretningene. For omtale av kursene FORTRAN og COBOL se under omtalen av de obligatoriske fag.

Det er dessuten vedtatt at studiet ved distriktshøgskolen også skal omfatte en viss del almennfag. Studenter ved EDB-linjen kan for tiden velge ett av følgende fire fag som hører til denne gruppen:

1. Det norske politiske og administrative system.
2. Regional- og kommunaløkonomi I.
3. Samfunnsøkonomi.
4. Ressursøkonomi.

Disse er nærmere omtalt under studieplanen for det øko-

nomisk/administrative studiet, samt i studieplanen for statsvitenskap/offentlig administrasjon.

ASSEMBLYPROGRAMMERING.

4 vekttall.

Faget gir først og fremst en grunnleggende forståelse av EDB-utstyrets oppbygging og virkemåte. Dette blir oppnådd gjennom programmering i et sterkt maskinorientert språk, såkalt assembly.

De maskinorienterte språkene er preget av hvilken maskintype de er laget for. Som lærebøker i assemblyspråk benytter en derfor stort sett spesiell litteratur (manualer) som er utgitt av maskinleverandørene.

Hoveddata-anlegget til Møre og Romsdal distriktshøgskole er av typen PDP-11/45.

Undervisningen i assemblyspråk vil derfor ta preg av den designfilosofi som ligger til grunn for denne typen maskiner, men i den grad det er mulig vil undervisningen bli gjort mest mulig generell.

Undervisningen starter om høsten og varer ett år med tre forelesningstimer hver uke.

LITTERATUR:

Manualer fra maskinleverandøren.

Kompendier fra foreleseren.

SIMULERING.

4 vekttall.

Mange system som vi kan ønske å studere, er slik at eksperiment med selve systemene av en eller annen grunn ikke lar seg gjennomføre. I slike tilfeller kan studium av modeller gi kunnskaper om systemene. Slike modeller kan Formuleres ved hjelp av matematiske/statistiske metoder.

Ofte blir slike modeller så komplekse at de ikke kan håndteres ved hjelp av tradisjonelle, analytiske metoder. I slike tilfeller kan en studere systemene, eller rettere modellene, ved å la en datamaskin skritt for skritt arbeide seg gjennom modellene og etterhvert registrere forandringene i de ulike variable størrelser. På denne måten etterligner, eller simulerer, datamaskinen de ulike systemene. Faget simulering er ment å skulle gi studentene kunnskap om hva simulering er, hvilke forutsetninger denne teknikken bygger på og hvordan simulering brukes til å studere ulike system.

Det gir også innføring i spesielle programmeringsspråk til bruk ved løsning av simuleringsoppgaver.

Undervisningen starter om høsten og varer i ett år med tre forelesningstimer hver uke.

LITTERATUR:

T.H. Naylor m.fl.: Computer Simulation Techniques. N.Y. Wiley 1966.

G.H. Birtwistle m.fl.: Simula Begin. Lund, Studentlitteratur 1973.

H. Rohlfing: Simula, Mannheim, Bibliographisches Inst. 1973.

PRAKTISK SYSTEMERING.

2 vekttall.

Faget tar sikte på å trene de studentene som har gjennomgått systemeringskurset i hvordan praktisk, problemorientert systemering blir drevet. Studentene arbeider i grupper med et relativt stort «case» der målet er å utarbeide et informasjonssystem for en virksomhet.

EDB OG SAMFUNN.

2 vekttall.

Faget er tenkt å skulle gi studentene en innsikt i og et overblikk over hvilke samfunnsmessige konsekvenser den

stadig økende bruk av EDB-metoder har og vil kunne få. Emner som vil bli tatt opp til diskusjon er slike som EDB og personvern, EDB og arbeidsmiljø, EDB-automasjon og arbeidsløshet osv.

EDB og samfunn går over et vårsemester med 2 timer undervisning pr. uke. En del av undervisningen vil bli gitt av gjesteforelsere.

Matematikkstudiet

(1-årig studium)

Innledning.

Studiet svarer i omfang og nivå til en 20-gruppe i matematikk ved universitetene.

Undervisningen tar sikte på:

- 1) Å gi en utdanning som kan gå inn som en del av videre studier ved universitet eller høyskole.
- 2) Å gi en faglig og metodisk utdanning rettet mot matematikkundervisning i skolen.

Et studium i realfag vil i de fleste tilfeller kreve kunnskaper i matematikk ut over nivået ved naturfaglinjen. Det vil derfor være naturlig å la matematikk være det første faget i et realfagstudium. Kunnskaper i matematikk vil også være verdifulle for de som senere skal studere andre fag som for eksempel økonomiske og tekniske fag.

Det faglige innhold i studiet er satt sammen slik at studiet passer godt som videreutdanning for lærere.

Forkunnskaper.

Studenter blir tatt opp på grunnlag av eksamen fra allmenn studieretning i den videregående skole (examen artium). Annen tilsvarende utdanning kan også gi grunnlag for opptak. Studiet bygger på pensum fra naturfaglinjen i allmen studieretning. Studenter med annen bakgrunn bør tillegge seg tilsvarende forkunnskaper før de begynner på studiet.

Oppbyggingen av studiet.

Studiet er delt inn i enkelte fag/kurs som hver er gitt vekt-tall. Årsstudiet er på tilsammen 20 vekttall. Av disse kom-mer 16 vekttall fra obligatoriske fag. En må velge et valg-fritt fag på 4 vekttall.

Undervisningen er lagt opp med forelesninger, regne-øvelser og gruppearbeid.

Høstsemester		Vårsemester	
		Algebra	8
Grunnkurs i analyse	4	Matematisk analyse	4
		Valgfag	4

Tallene i tilknytning til fagbetegnelsene, angir vekttallene til de ulike fag.

Valgfrie fag.

Fag	Semester	Vekttall	Omtalt side
Grunnkurs i EDB	H	4	24
Matematikk fagmetodikk	H + V	4	38
Sannsynlighetsregning	H + V	4	39

Grunnkurs i EDB eller Sannsynlighetsregning passer best for de som vil studere videre ved universitet eller høgskole.

Studenter som vil bruke årsstudiet som videreutdanning for lærere anbefales å velge Matematikk fagmetodikk. Dette kurset blir satt i gang dersom det melder seg tilstrekkelig mange studenter med lærerbakgrunn.

En gjør oppmerksom på at studieplanen er under stadig vurdering. Endringer i den planen som er satt opp her kan bli aktuelle for studenter som tas opp til studieåret 1980/81.

Kompetanse.

Universitetene i Oslo, Bergen, Trondheim og Tromsø har godkjent studievarianten med EDB som grunnlag for fritak for 20 vekttall i matematikk med databehandling og varianten med sannsynlighetsregning som grunnlag for fritak for 20 vekttall i matematikk. Kurset sannsynlighetsregning er godkjent som grunnlag for fritak for 4 vekttall i statistikk.

Med kurs i fagmetodikk er årsstudiet godkjent av departementet som kompetansegivende for undervisning i matematikk i grunnskolen. Slikt kurs i fagmetodikk tar en enten som en del av studiet eller som tilleggsutdanning til en variant med EDB eller Sannsynlighetsregning. De pedagogiske seminarene tilbyr kurs i matematikk fagmetodikk. Tar en allmennlærerutdanning etter fullført årsstudium, så kan en normalt regne med at den fagmetodiske utdanning blir innebygd i lærerutdanningen.

Varianten med Sannsynlighetsregning er godkjent som kompetansegivende for undervisning i matematikk i den videregående skolen. Årsstudiet må i så fall suppleres med et kurs i fagmetodikk.

Alternative studieopplegg.

Kurssystemet gjør at det vil være anledning til å samle opp en full 20-gruppe over et lengre tidsrom enn et år.

Lærere vil for eksempel kunne gjennomføre studiet over to år ved å utsette algebra og matematikk fagmetodikk til det andre studieåret.

De enkelte fag.

ALGEBRA.

8 vektall.

Faget gir en innføring i generell og lineær algebra. Det omfatter mengder og tall. Grupper, ringer og deres morfier. Underobjekter og kvotientobjekter. Kropper og kropputvidelser. Vektorrom og lineære avbildninger. Koordinatisering og matriser. Bilinearitet, determinanter og lineære ligningssystemer. Egenverdi-problemer.

Undervisning: 8 timer hver uke i høst og vårsemesteret.

LITTERATUR:

J.B. Fraleigh: A First Course in Abstract Algebra, 2. utgave, Addison Wesley, 1976.

S. Lang: Linear Algebra, Addison Wesley 1970.

GRUNNKURS I ANALYSE.

4 vektall.

Faget gir en innføring i analyse og omfatter: Reelle funksjoner av en variabel, grenser og kontinuitet, derivasjon, integrasjon, ekstremalproblem for funksjoner av en variabel, Taylors formel, følger og rekker, differensialligninger.

Undervisning: 8 timer hver uke i høstsemesteret.

LITTERATUR:

L. Frennemo, J. Løftstrøm, L. Tobiassen: Elementär analys i en dimension. Almquist og Wiksell, 1974.

MATEMATISK ANALYSE.

4 vektall.

Faget gir en innføring i flerdimensjonal analyse og omfatter: Vektorfunksjoner av en reell variabel, romkurver,

kurseintegral, reelle funksjoner av flere reelle variable, partiell derivasjon, gradientfelt, nivåkurver.

En tar også for seg Taylors formel i flere variable, ekstremalverdiproblemer, vektorvaluerte funksjoner av flere variable, invers og implisitt funksjonsteorem, dobbeltintegral, divergens og curl av vektorfelt, Greens Teorem.

Undervisning: 8 timer hver uke i vårsemesteret.

LITTERATUR:

Folke Eriksson: Flerdimensionell analys. Studentlitteratur, Lund.

Göran Wanby, Eva Åkesson: Flerdimensionell analys, studiematerial 1 og 2. Studentlitteratur, Lund.

GRUNNKURS I EDB.

Se omtale under EDB-studiet side 24.

MATEMATIKK FAGMETODIKK.

4 vekttall.

Faget sikter mot undervisning i grunnskolen med særlig vekt på ungdomsskolen. Stoffet er hentet fra følgende emneområder: Historikk, målsetting, læreplaner, stoffutvalg, læringsteoretiske spørsmål, psykologiske aspekter ved matematikkundervisningen, undervisningsmetoder, differensieringsproblemer, motivasjon og øving i å lage undervisningsopplegg.

Undervisning: 3 timer hver uke i høst- og vårsemesteret.

LITTERATUR:

S. Mellin Olsen og R. Solvang: Matematikk fagmetodikk, NKI-forlaget, 1978.

Matematikk på nytt sätt, Gävle, Skolförlaget.

B.O. Christiansen: Mål og middel for matematikkundervisning i grunnskolen. Oslo, Dreyer, 1972.

Velsing—Rasmussen: Regningens psykologi. Kbh., Gyldendal, 1972.

Mønsterplan for grunnskolen.

SANNSYNLIGHETSREGNING.

4 vekttall.

Faget gir en innføring i sannsynlighetsregning og estimering. En tar opp emner som stokastiske forsøk, sannsynlighetsmodeller, en- og flerdimensjonale sannsynlighetsmodeller og de viktigste sannsynlighetsteoretiske modellene. En tar også med litt om stokastisk konvergens. Kurset blir avsluttet med en innføring i teorien for estimering.

Undervisning: 4 timer hver uke i høst- og vårsemesteret.

LITTERATUR:

A. Høyland: Sannsynlighetsregning og statistisk metode-lære. Del 1. Tapir, 1976.

A. Høyland og L. Høyland: Oppgaver i sannsynlighetsregning og statistisk metode-lære. Tapir, 1977.

Matematiske fag ved andre studieretninger.

Ved studiet av flere av fagene ved distriktshøgskolen vil kunnskaper i matematikk være av verdi. For studenter ved de to-årige studieretningene gir en disse fagene:

Forkurs i matematikk
Innføring i matematikk
Lineær algebra
Statistikk I
Statistikk II

De to siste er valgfrie. Innføringskurset i matematikk er obligatorisk og Statistikk I er valgfritt ved EDB-studiet og obligatorisk ved de andre studiene.

De valgfrie fagene er særlig aktuelle for studenter som vil arbeide med operasjonsanalyse eller enkelte EDB-kurs senere i studiet.

FORKURS I MATEMATIKK.

0 vekttall.

Det viser seg at mange studenter har problemer med matematikken i første semester. Studenter med dårlige forkunnskaper i matematikk bør derfor starte arbeidet med dette faget i god tid før selve studiet tar til. Forkurset i matematikk er et tilbud om organisert undervisning to uker før semesterstart. Målet er å hjelpe studentene til å kunne følge undervisningen i Innføring i matematikk første semesteret.

Forkurset omfatter deler av følgende emner: Ligninger av 1. og 2. grad, funksjoner, grafisk framstilling, lineære funksjoner, polynomer, rasjonale funksjoner, eksponential- og logaritmefunksjoner, kurvedrøfting.

LITTERATUR:

Sigma. Matematikk for den videregående skolen. NKS/Gyldendal.

INNFØRING I MATEMATIKK.

2 vekttall.

Kurset tar opp grunnleggende emner fra matematisk analyse. En behandler: funksjoner, derivasjon, maksimums- og minimumsproblem, funksjoner av flere variable, partielle deriverte, implisitt derivasjon, ekstremalproblem, integrasjon.

Studenter med svake forkunnskaper anbefales å følge forkurset i matematikk.

Undervisning 4 timer og øvinger 2 timer hver uke i høstsemesteret.

LITTERATUR:

Martin Risnes: Kompendium i matematikk, MRDH, Molde 1979.

Knut Sydsæter: Matematisk analyse I, 4. utg. Universitetsforlaget, Oslo 1978.

LINEÆR ALGEBRA.

2 vekttall.

Faget gir innføring i hovedideene i elementær lineær algebra, spesielt rettet mot anvendelser. En legger vekt på å vise hvordan metodene kan brukes til å formulere og løse problemer fra forskjellige emneområder.

Faget omfatter følgende emner: Vektorer, matriser, determinanter, lineære ligningssystemer og lineær programmering.

Undervisning: 4 timer hver uke i vårsemesteret.

LITTERATUR:

K. Sydsæter og B. Øksendal: Lineær algebra, Universitetsforlaget, 1977.

STATISTIKK I.

2 vekttall.

Faget gir en innføring i sannsynlighetsregning, estimering og hypotesetesting.

Det forutsetter ikke spesielle kunnskaper i matematikk. Mange eksempler og oppgaver blir tatt med i forelesningene.

Undervisning: 4 timer hver uke i vårsemesteret.

LITTERATUR:

A. Høyland og L. Walløe: Elementær statistikk.
977. Tapir,

STATISTIKK II.

2 vekttall.

Faget innledes med noen emner i deskriptiv statistikk. Ett og to utvalg blir behandlet både med metoder bygd på normalfordelingen og med ikke-parametriske metoder (Wilcoxon's tester). En tar for seg parvis sammenligning, Wilcoxon- van Elterens test og Kruskal-Wallis test. En utleder noen vanlige mål for samvariasjon. Det omhandler emner som estimering av spredningsmål, de vanligste kji-kvadrat testene og regresjonsanalyse.

Undervisning: 4 timer hver uke i høstsemesteret.

LITTERATUR:

A. Høyland og Liv Walløe: Elementær statistikk. Tapir, 1977.

O. H. Hansen: Statistikk II (forelesningsnotater). MRDH, 1978.

Statsvitenskap / offentlig administrasjon

(1-årig studium)

Innledning.

Det norske samfunnet formes av mange forskjellige krefter og påvirkningsfaktorer. Blant de viktigste påvirkningsskilder er politiske partier, interesseorganisasjoner, massemedia, politiske organer, offentlig administrasjon, lovverk og rettinstitusjoner.

Et viktig spørsmål i ethvert samfunn er hvordan slike påvirkningsskilder er organisert og arbeider, hvordan de ulike interesser de representerer samordnes og avveies, og hvilken innflytelse de oppnår.

Det ett-årige studiet i statsvitenskap/offentlig administrasjon tar utgangspunkt i endel slike spørsmål. Ved siden av å gi en innføring i endel faktiske forhold, vil det bli lagt vekt på å drøfte de mer politisk pregede aspekter ved disse problemområder. En sentral målsetting for studiet er å utvikle studentenes evne til å foreta selvstendig analyse av samfunnspolitiske forhold.

Studiet er bygd opp med et første semester som er felles for alle studenter ved studiet, og et andre semester hvor studentene kan velge mellom to ulike fagretninger. Den ene fagretning tar opp almene statsvitenskapelige problemstillinger, bl.a. innen politisk teori, politisk adferd og internasjonal politikk. Den andre fagretningen tar opp emner knyttet til offentlig administrasjon, bl.a. offentlig planlegging

og budsjettering, og offentlig saksbehandling og forvaltningsrett.

I begge fagretninger inngår utarbeiding av en seminaroppgåve.

Målgrupper.

Det ett-årige studiet i statsvitenskap/offentlig administrasjon er et tilbud til følgende søkergrupper:

1. Studenter som ønsker en slik utdanning, enten alene, eller som del av andre studier ved høgskoler eller universitet. Studiet kan også nyttes som påbygging til andre studieretninger ved distriktshøgskolene, f.eks. til det økonomisk/administrative studiet.
2. Tjenestemenn i offentlig forvaltning som ønsker videreutdanning.
3. Lærere i grunnskolen eller i den videregående skolen som ønsker å utvide sin kompetanse gjennom tilleggsutdanning.

Forhåndsløfte om opptak kan gis, jfr. opptaksreglementet § 6, side 152. Denne muligheten tar spesielt sikte på de som må søke permisjon fra sin arbeidsplass for å kunne følge studiet.

Kompetanse.

Begge fagretningene er godkjent som uspesifisert grunnfag ved universitetet i Oslo, Bergen, Trondheim og Tromsø, men da med visse sperrer mot statsvitenskapelige grunnfag.

Dessuten har universitetet i Oslo anbefalt den statsvitenskapelige fagretningen godkjent som ekvivalent med statsvitenskap grunnfag. Innpassing av grunnfaget i et videre statsvitenskapelige studium skjer etter søknad i det enkelte tilfellet.

Det ett-årige studiet i statsvitenskap/offentlig administrasjon forventes å bli godkjent som ettårig videreutdanning for lærere, under forutsetning av at studentene gjennomfører et kurs i fagmetodikk.

Studiet gir 20 vektall i et distriktshøgskolestudium.

Foruten formell eksamenskompetanse gis også studentene forutsetninger for å søke stillinger i offentlig forvaltning og privat næringsliv.

Forkunnskaper.

Opptak til studiet skjer med utgangspunkt i de generelle opptakskriterier ved skolen. Det blir her lagt vekt på utdanningsbakgrunn, men relevant praksis fra yrkeslivet vil også bli tatt med i vurderingen.

Studieformene.

Undervisningen vil i regelen skje ved forelesninger. Seminarformen vil også bli brukt hvor dette passer.

Studentene vil få metodisk og faglig veiledning ved skrivning av seminaroppgave.

Oppbygging av studiet.

Undervisningen ved studiet vil følge et ordinært studieår med undervisning inntil 15 timer pr. uke. Total pensummengde utgjør ca. 4000 sider. I tillegg kommer en del eksempelstoff. I studiet inngår også utarbeiding av en seminaroppgave.

Fagtilbudet i 1. semester er felles for alle som tar det ett-årige studiet. I dette semesteret vil det bli gitt en grunnleggende innføring i statsvitenskapelige emner og tenkemåter, og en innføring i det norske politiske og administrative sy-

stem. Dessuten vil det bli gitt et innføringskurs i samfunnsøkonomi med vekt på makroøkonomiske emner.

Studiets 1. semester utgjør 10 vektall.

I 2. semester har studentene valget mellom en statsvitenskapelig fagretning og en fagretning knyttet til offentlig administrasjon. Den statsvitenskapelige fagretning er en påbygging av emneområder gjennomgått i 1. semester. En vil her se nærmere på faktorer som politiske partier, massemedia og interesseorganisasjoner. Dessuten vil en ta opp enkelte sider ved internasjonal politikk, og utdype emner i politisk teori.

Den andre fagretningen som studiet tilbyr, er en videreføring innenfor området offentlig administrasjon. Her går en nærmere inn på tema som offentlig planlegging og budsjettering, og offentlig saksbehandling og forvaltningsrett.

I andre semester inngår også utarbeiding av seminaroppgave. Studiets 2. semester utgjør 10 vektall.

Oppbyggingen av studiet kan skisseres på følgende måte:

Alt. A. Statsvitenskapelig fagretning:

Høstsemester	Vårsemester	
Samfunnsvitenskapelige grunnlagsproblemer og metode	Politisk teori	2
4	Politisk adferd	2
Det norske politiske og administrative system	Internasjonal politikk	2
4		
Samfunnsøkonomiske emner	Seminaroppgave	4
2		
Seminar: aktuelle politiske emner	Oppgaveseminar	

Alt. B. Fagretning i offentlig administrasjon:

Høstsemester	Vårsemester
Samfunnsvitenskapelige grunnlagsproblemer og metode	Offentlig saksbehandling og forvaltningsrett
4	2
Det norske politiske og administrative system	Offentlig planlegging og budsjettering
4	4
Samfunnsøkonomiske emner	Seminaroppgave
2	4
Seminar: aktuelle politiske emner	Oppgaveseminar

Tallene i tilknytning til fagbetegnelsene angir vektallene til de ulike fagene.

Evalueringsformer.

Eksamen vil vanligvis gjennomføres med individuell evaluering og bruk av tallkarakterer. Seminaroppgaven teller også med i eksamenssammenheng. Det vil bli gitt en samlekarakter ved fullført studium. Deleksamener vil bare bli gitt til deltidsstudenter.

Deltidsstudenter.

De enkelte delemner i studiet tilbys som enkeltstående kurs for deltidsstudenter og for studenter fra andre studieretninger. (Dette gjelder ikke tilbudet i samfunnsøkonomiske emner).

Ved å avlegge eksamen i alle delemner, kan man oppnå full eksamen i studiet. Kurs i samfunnsøkonomi må da inngå i studieplanen.

De enkelte fag.

Første semester.

SAMFUNNSVITENSKAPELIGE GRUNNLAGS- PROBLEMER OG METODE.

4 vekttall.

Faget er en innføring i samfunnsvitenskapelige grunnlagsproblemer, tilnæringsmåter og forskningsmetoder. Utvikling av evnen til å tenke kritisk og analytisk omkring samfunnspolitiske problemstillinger vil være en sentral målsetting i kurset.

I den første del av kurset presenteres et utvalg av sentrale tilnæringsmåter eller modeller til forståelse for politiske strukturer og prosesser.

Kursets andre del tar sikte på å gi en innføring i samfunnsvitenskapelige metodespørsmål. Det er selve gangen i forskningsprosessen som tas opp, med vekt på kvantitative metodespørsmål.

Metodeundervisningen tar også sikte på å utvikle studentenes mulighet til å forstå den faglitteraturen de leser, samt å kunne foreta en selvstendig vurdering av kvaliteten av de samfunnsvitenskapelige undersøkelsene de kommer i befatning med.

Til slutt tar en opp debatten om vitenskapelige grunnlagsproblemer, bl.a. spørsmålene om objektivitet og nøytralitet i samfunnsvitenskapene.

DET NORSKE POLITISKE OG ADMINISTRATIVE SYSTEM.

4 vekttall.

Faget tar sikte på å gi en innføring i det norske politiske og administrative system. En tar for seg hvordan det er bygd opp, hvilke arbeidsoppgaver det har og måter det ar-

beides på. Dessuten drøftes samfunnsmessige og fordelingsmessige sider ved dette systemet.

Når det gjelder det politiske systemet, vil hovedvekten bli lagt på de politiske institusjoner i stat, fylkeskommuner og kommuner, og på de politiske partiers plass i dette bildet. Dessuten vil en se på hvilke grupper som gjør krav gjeldende overfor det politiske systemet, som f.eks. interesseorganisasjoner og media, og hvilken politikk det politiske systemet produserer.

I faget vil en se på spørsmål om:

- Framvekst av offentlig administrasjon og endring i administrasjonens oppgaver.
- Forholdet mellom politiske og administrative organ.
- Oppbygging av statlig, fylkeskommunal og kommunal administrasjon. Oppgavefordeling.

Ulike beslutningstyper og beslutningsprosesser.

Administrasjonens forhold til ulike grupper og institusjoner i samfunnet.

Ved siden av å gi en innføring i faktiske forhold i det politiske og administrative systemet, tar en sikte på å drøfte de problemer og svake sider som også er knyttet til dagens system. Dessuten vil det bli lagt vekt på å drøfte makt- og innflytelsesforhold.

PENSUM bl.a. fra:

Berg, Ole: Hvor demokratisk? Et essay om det norske politiske system, Universitetsforlaget 1978.

Ekker, H.: Politikk og administrasjon, MRDH, Molde 1978.

Olsen, J. P. (red): Politisk organisering. Universitetsforlaget 1978.

Hernes, G. (red): Forhandlingsøkonomi og blandingsadministrasjon. Universitetsforlaget 1978.

Offentlige utredninger, dokumenter etc.

SAMFUNNSØKONOMISKE EMNER.

2 vekttall.

Faget er lagt opp med sikte på å gi studentene i statsvitenskap/offentlig administrasjon en grunnleggende innføring i samfunnsøkonomiske problemstillinger.

Det vil bli gitt en innføring i nasjonalregnskapets begreper og oppbyggingen av dette. Videre vil det bli gitt en innføring i de viktigste makroøkonomiske virkemidler og sentrale sammenhenger mellom internasjonal og nasjonal økonomi. Faget tar sikte på å sette økonomiske sammenhenger inn i en videre samfunnspolitisk sammenheng.

SEMINAR OVER AKTUELLE POLITISKE SPØRSMÅL.

Ofte vil dagsaktuelle politiske spørsmål fange almen interesse — og danne utgangspunkt for engasjement og debattlyst. I dette seminaret vil en søke å sette de aktuelle spørsmål inn i en større politisk sammenheng. Dessuten vil en søke å nytte aktuelt stoff som illustrasjon av den mer teoretisk pregede pensumlitteraturen.

Annet semester.

STATSVITENSKAPELIG FAGRETNING.

POLITISK TEORI.

2 vekttall.

Faget gir en innføring i de mest sentrale delene av politisk teori og filosofi fra det gamle Hellas fram til moderne tid. En vil gjennomgå de viktigste prinsippene for politisk organisering av samfunnet, slik disse er blitt formulert av politiske tenkere i de ulike tidsepoker.

I tillegg til den klassiske politiske litteratur, vil faget ta opp en del nyere arbeider som omhandler demokrati-teori.

Det er særlig forutsetningene for og realiseringen av politisk demokrati i moderne samfunnsliv som vil bli drøftet.

PENSUM bl.a. fra:

Gunnar Skirbekk, Politisk filosofi, Bind 1 og 2, 2. utg. Bergen, Universitetsforlaget, 1976.

POLITISK ADFERD.

2 vektall.

Faget tar for seg sentrale deler av den politiske adferds-litteraturen. Hovedvekten vil bli lagt på norske forhold. Blant de sider ved politisk adferd som tas opp, er følgende:

- Politisk meningsdannelse.
- Massemedias rolle.
- Valg og folkeavstemninger.
- Politiske skillelinjer og politisk deltakelse.
- Partier og politisk lederskap.
- Interesseorganisasjoner og politisk deltakelse.
- Irregulær politisk adferd.
- Politisk medvirkning i teori og praksis.

En viktig målsetning er å belyse hvilke forhold som innvirker på folks politiske deltakelse. En vil bl.a. komme inn på hvordan de stadig mer kompliserte samfunnsforhold virker inn på folks evne til å si sin mening og bli hørt.

INTERNASJONAL POLITIKK.

2 vektall.

Faget er en innføring i sentrale internasjonale og utenriks-politiske problemområder. Faget er organisert i fire deler.

Første del tar opp en del generelle trekk ved studiet av internasjonal politikk med skissering av de viktigste samarbeids- og konfliktlinjene som preger det politiske verdensbildet.

Andre del tar for seg de viktigste aktørene i internasjonal politikk, nasjonene, interstatlige og transnasjonale organisasjoner, multinasjonal selskaper. De viktigste aktørrelasjonene vil bli drøftet med vekt på øst-vest konflikten og nord-sør konflikten.

Tredje del konsentrerer seg om norsk utenrikspolitikk i tiden etter 2. verdenskrig. Virkemidler, begrensninger og forutsetninger i norsk utenrikspolitikk vil bli drøftet med vekt på vår sikkerhetspolitikk og vår politikk overfor den 3. verden.

I fagets siste del drøftes et utvalg av sentrale problemområder i internasjonal politikk; samarbeid i internasjonale organisasjoner, sikkerhetspolitikk, rustningskappløpet, stormaktspolitikk, kald krig og europeisk maktbalanse, u-lanenes plass i det internasjonale system.

En viktig målsetting for kurset er å vise hvordan norsk politikk og samfunnsliv påvirkes av internasjonale forhold.

FAGRETNING I OFFENTLIG ADMINISTRASJON.

OFFENTLIG SAKSBEHANDLING OG FORVALTNINGSRETT.

2 vekttall.

Faget tar sikte på å gi en innføring i arbeidsmåter og regelverk i norsk offentlig administrasjon. Faget tar opp to hovedemner:

- 1) Saksbehandling og utredning. En tar her for seg saksforberedelse og beslutningsprosesser i saker som blir behandlet i de offentlige kontorene og arbeidsgangen i større utredningsarbeider.
- 2) Forvaltningsrett. En tar her for seg de viktigste reglene som styrer offentlig saksbehandling. Hovedvekten blir lagt på forvaltningsloven, men en vil også ta opp andre offentlig - rettslige emner.

I faget tar en sikte på å drøfte problemer og svake sider ved arbeidet i det offentlige, og drøfte spørsmål knyttet til hvilken innflytelse saksbehandleren kan ha i beslutningsprosessene.

En vil og ta opp sider ved forholdet mellom offentlig administrasjon og ulike klientgrupper.

PENSUM bl.a. fra:

Det kommunale opplærings- og utviklingsfond: Kommunal saksbehandleropplæring, del 5, Oslo 1976.

Statens rasjonaliseringsdirektorat: Effektivisering av utredningsvirksomheten i forvaltningen, Oslo 1977

Frihagen, A.: Forvaltningsrett. Del 2. U-forlaget 1977.

Eksempler på enkeltsaker og utredninger vil bli nyttet i undervisningen.

OFFENTLIG PLANLEGGING OG BUDSJETTERING.

4 vekttall.

Planlegging og budsjettering er styringsmiddel som i stadig sterkere grad blir tatt i bruk av de offentlige myndigheter. Dette er også styringsmiddel som i stor grad fastlegger hovedinnholdet i den offentlige politikken. Slike styringsmiddel får dermed store konsekvenser for levevilkårene til ulike befolkningsgrupper, og for utviklingen i ulike geografiske områder.

Faget vil gi en innføring i planleggings- og budsjetteringsystemet i staten, fylkeskommunene og kommunene. En vil her ta for seg de ulike plan- og budsjetteringstypene innen oversiktsplanlegging, fysisk planlegging, økonomisk planlegging og sektorplanlegging. Sentralt i denne sammenheng er spørsmålene om hvordan plansystemene er bygd opp, hvilket innhold de ulike plantyper har og trekk ved de planleggingsprosesser som benyttes. Spesiell vekt vil bli lagt på å vise sammenhengene mellom de ulike plan- og budsjetteringstyper, og å drøfte ulike problematiske sider ved dagens plansystem.

Ved siden av de mer faktiske trekk ved planleggingssystemet, vil kurset ta opp ulike politiske sider ved den offentlige planlegging.

Aktuelle spørsmål i denne sammenheng kan f.eks. være planleggingens betydning for forholdet mellom politiske og administrative organ, forholdet mellom de offentlige myndigheter og befolkningen, og spørsmål knyttet til styrkeforholdet mellom stat, fylkeskommune og kommune.

PENSUM bl.a. fra:

Schreiner og Moe: Planlegging og budsjettering i staten.
Johnsen, Y. m.fl.: Samfunnsplanlegging. Del 2. Uforlaget 1977

En rekke offentlige dokument vil bli nyttet i undervisningen:
Bl.a.: St. meld. nr. 25 (1977-78) Om regional planlegging.
NOU 1977: 1. Ny planleggingslov
Eksempler på fylkes- og generalplaner, kommunale års- og langtidsbudsjett.
Eksempler på sektorplaner.

Transportfagstudiet

(2-årig studium)

Innledning.

Utbygging og drift av samferdselssystemet i landet har stor innvirkning på næringsliv, bosettingsstruktur og samfunnsforhold i det hele. Omtrent 10% av alle sysselsatte er i virksomhet innen denne sektoren. Samferdsel og transport bruker nær 20% av nasjonens ressurser.

Styring, regulering, koordinering og administrasjon av samferdselen setter derfor store krav til kvalifisert personell. På tross av dette fantes det for få år siden ingen utdanningstilbud som tilnærmet kunne dekke transportsektorens behov. På denne bakgrunn ble transportlinjen ved Møre og Romsdal distriktshøgskole i Molde opprettet, som det eneste studium i landet som gir fullstendig utdanning i samferdsel og transport.

Transportfagstudiet tar sikte på å gi en utdanning rettet mot administrative stillinger i transportselskap, transportavdelinger i bedrifter, planleggingsorgan, offentlig administrasjon, rederi osv. Da tilgangen på spesialister innen dette området er begrenset, har kandidatene fra transportlinjen fått gode, selvstendige stillinger innen ulike deler av samferdselssektoren.

Ferdige kandidater kan benytte tittelen «Høgskolekandidat i transportfag». De høgskolekandidatene som er uteksaminert til nå, finner en blant annet som samferdselssekretærer i fylkesadministrasjon og forskningsassistenter i transport. De har stillinger i ledelsen av rutebilselskap, reiselivsnæring, lokalruterederi, Linjegods A/S og andre

samlaster/speditørforetak. Noen arbeider i transportfunksjoner i industri- og handelsforetak. Studiet gir også kompetanse for opptak til det 1-årige videregående transportfagstudiet.

Det er ikke stilt krav om spesielle linjer til examen artium for opptak ved studiet, men avhengig av hvilken bakgrunn en har, vil de forskjellige kurs stille forskjellige krav til innsats. Transportlinjen har hatt en forholdsvis stor rekruttering av studenter med erfaring fra arbeidslivet. Dette har vært gunstig for miljøet og for arbeidet med innholdet i kursene.

Denne studieplanen legger stor vekt på formål, innhold og arbeidsformer for å:

- orientere om det tilbud som blir gitt
- motivere til diskusjon og utvikling av studiet.

Formål.

Formålet er at studentene skal tilegne seg:

- 1) Innsikt i transportpolitiske spørsmål — sett ut fra et samfunnsmessig perspektiv med hensyn til alle grupper i samfunnet.
- 2) Gode nok kunnskaper for å medvirke til best mulig økonomisk bruk av de store ressursene samfunnet bruker til transport.
- 3) En handlingsorientert faglig holdning og trening i å foreta klare, presise og bevisste vurderinger.
- 4) Innsikt i vitenskapelig metode og tenkning, og trening i å analysere og løse problem innen samferdsel og transport.

Gjennom den demokratiske studieform som er dannet, venter en aktiv deltagelse fra studentene for å nå disse mål. Midlene en har til å nå disse mål er det faglige innhold i studiet og det arbeid som blir gjort. Innhold og arbeidsform vil i stor utstrekning bli avgjørende for i hvilken grad en når målene. En kontinuerlig diskusjon om innhold og arbeidsfor-

mer er derfor nødvendig. Studentene får et stort ansvar for å medvirke til en slik diskusjon.

Første punkt i formålet sier at en skal studere og søke erkjennelse om aktuelle transportpolitiske problemstillinger. Dette hovedtema vil bli studert fra forskjellige synsvinkler, både praktisk og teoretisk, og med økende fordypning etter som en tilegner seg analysemetodene. Erkjennelse innebærer også økende innsikt i virkningene for den enkelte og for grupper i samfunnet.

I det andre punktet legger en vekt på innlæring av kunnskaper og metoder for å finne gunstige bedriftsøkonomiske og samfunnsøkonomiske alternativ både når det gjelder investering og prisfastsettelse.

Punkt tre i formålet innebærer at faglig holdning og engasjement i samferdsel og samfunnsforming, kombinert med en objektiv og vitenskapelig framstilling av vurderingspremissene er et viktig mål.

Fjerde punkt inneholder det tradisjonelle mål for akademiske studier, om innføring i vitenskapelig tenkemåte og arbeidsmetode. Problemformulering, hypotesedannelse, empiri, analyse og vurdering blir behandlet både teoretisk og praktisk med henblikk på realistiske løsninger innenfor samferdsel og transport.

Forkunnskaper.

Til transportfagstudiet blir det tatt opp studenter med ulik utdanningsbakgrunn, men generelt bygger undervisningsopplegget på at studentene har eksamen artium eller tilsvarende utdanning. Av erfaring viser det seg imidlertid at mange studenter har problemer med matematikken i første semester. Studenter som har eksamen fra real/naturfaglinje i det gamle gymnas eller eksamen fra naturfaglig studieretning i den videregående skole, vil normalt ikke ha behov for å følge forkurs i matematikk. Studenter med annen bakgrunn anbefales å sette seg inn i den videregående skoles pensum i algebra og funksjonslære før studiet starter. For disse studentene tilbys det dessuten et forkurs i matematikk

som starter to uker før ordinær semesterstart. Se omtale av forkurset under matematikk-studiet.

Studenter som ikke har kjennskap til elementær bokføring, bør sørge for å sette seg inn i dette før de begynner ved distriktshøgskolen. Før en kan gå opp til eksamen i de obligatoriske bedriftsøkonomi-fagene, må en ha bestått karakter i en semesterprøve i bokføring som arrangeres i første semester. Denne prøven er avslutning på et forkurs i bokføring som starter to uker før ordinær semesterstart. Se omtale av dette kurset under det økonomisk/administrative studiet.

Oppbyggingen av studiet.

Som det går fram av etterfølgende fagfordelingsplan, går kursene over et eller to semester. Ved slutten av de enkelte kurs blir det normalt holdt eksamen. Eksamen legges opp på forskjellige måter, alt etter hva som passer best for faget.

Tallene i tilknytning til fagbetegnelsene angir vekt-tallene til de ulike fag.

1. år		2. år	
Høst	Vår	Høst	Vår
Norsk samferdsel		Material-administrasjon	
	4	2	
Samfunnsøkonomi	~~4~~	Innvestering/finansiering	6
		2	
Bedriftsøkonomi/ regnskap I	~~4~~	Arbeidspsykologi	2
	4		
Innføring i matematikk 2	Statistikk I	A-valgfag	4
	2		
Systemering	Transportteknikk	Transportøkonomi	Organisasjonsteori I
2	2	3	2
			B-valgfag
			2

*I fagene Operasjonsanalyse II og Regional- og kommunaløkonomi II blir seminaroppgaven og eksamen i faget hver gitt 4 vektall.

De fag som er ført opp i tabellen ovenfor, er alle obligatoriske for studenter ved transportfagstudiet. Rekkefølgen de er oppført i, er derimot bare ment som en anbefaling, men det vil normalt passe best å gjennomgå fagene i de semestre de er oppført.

Som det går fram av fagfordelingsplanen, må en student avlegge eksamen i fag tilsvarende minimum 43 vektall for å få vitnemål.

Valgfrie fag.

Under studiet må transportfagstudentene velge minst to valgfrie fag innen ett av de tre hovedområdene:

- 1) Drift av transport.**
- 2) Materialadministrasjon og transportteknikk.**
- 3) Samfunnsplanlegging og transport.**

De valgfrie fagene er lagt opp slik at studentene velger et såkalt A-valgfag som går over to semestre (høst og vår) og et B-valgfag som går over ett semester (vår). A-valgfagene starter i høstsemesteret og fortsetter i vårsemesteret det andre året. I A-valgfagene er det 4 timer undervisning i hvert av semestrene, mens det i B-valgfagene blir gitt 3-4 timer undervisning.

Skolen arbeider for tiden med en omlegging av valgfagtilbudene med sikte på å komme fram til mer enhetlige valgfagopplegg etter den tredeling som er nevnt ovenfor.

I dag kan en velge mellom følgende valgfagtilbud:

Kurs	Semester	Vekttall	Omtalt side
A - valgfag:			
Bildrift (rutebildrift og lastebildrift)	H + V	4	71
Regional- og kommunaløkonomi	H + V	6*	128/137
Operasjonsanalyse	H + V	6*	126/134
B-valgfag:			
Bytrafikk	V	2	74
Trafikkmiljø og kollektivtransport	V	2	82
Kystfart	V	2	75
Materialadministrasjon II	V	2	78
Utkant-transporter	V	2	84
Lineær algebra	V	2	41

*Disse to kursene er oppdelt i et 2-vektalls kurs om høsten og et 4-vektalls kurs om våren, men i begge kursene avlegges det bare en eksamen om våren. Seminaroppgaven som skrives i tilknytning til et av disse A-valgfagene gir bare 4 vekttall.

De enkelte fag er lagt opp slik at de tilsammen gir en fordypning innenfor et hovedområde.

Skolen anbefaler følgende kurskombinasjoner innen den ovenfornevnte tredeling:

Hovedområde 1: Drift av transport

Bildrift (A-valgfag) og ett av B-valgfagene:

Bytrafikk

Kystfart

Trafikkmiljø og kollektivtransport

Utkant-transporter

Hovedområde 2: Materialadministrasjon og transportteknikk

Operasjonsanalyse (A-valgfag)
Materialadministrasjon II (B-valgfag)

Alternativt kan en velge Bildrift som A-valgfag om en ikke ønsker å satse på et så metoderettet valgfag som Operasjonsanalyse.

Hovedområde 3: Samfunnsplanlegging og transport

Regional- og kommunaløkonomi (A-valgfag) og et av B-valgfagene:
Bytrafikk
Utkant-transporter
Trafikkmiljø og kollektivtransport

Utenom de valgfrie tilbud som er nevnt ovenfor, godkjenner dessuten skolen etter spesiell søknad, fag fra andre studieretninger som valgfrie fag ved transportfagstudiet, dersom det passer inn i det studieopplegget den enkelte studenten har lagt opp.

Skolen arbeider for å gjøre valgfagtilbudet bredere og har under planlegging fag innenfor alle de hovedområder som er nevnt, slik at en må ta forbehold med hensyn til valgfagoppbyggingen og innholdet i de enkelte fagene.

Seminaroppgave.

I tilknytning til de valgfrie fagene skal hver student alene eller sammen med andre studenter utarbeide en seminaroppgave. Seminaroppgavene gir studentene anledning til å arbeide selvstendig med et problem, og blir sett på som en viktig del av studiet. Det blir gitt egen karakter for seminaroppgavene. Studentene har anledning til å velge seminaroppgaver innenfor alle tre hovedfeltene drift, materialadministrasjon og samfunnsplanlegging, men det er ønskelig at valget i størst mulig utstrekning harmonerer med de valgfag studentene tar.

De enkelte fag.

Obligatoriske fag som er felles med andre studieretninger.

Transportfagstudiet har en rekke fag felles med det økonomisk/administrative studiet og EDB-studiet. Dette er grunnleggende fag som naturlig hører hjemme i et transportfagstudium og som er basis for undervisningen i de obligatoriske og valgfrie transportfagene. Det er derfor særlig viktig at studentene er klar over at disse fagene er nødvendige i studieopplegget. Skal en ha nytte av transportundervisningen, må en beherske de generelle fagene, særlig bedriftsøkonomi, regnskap og samfunnsøkonomi. Det vil bli vanskelig å tilegne seg andre fag senere i studiet dersom studentene ikke allerede fra starten tar disse fagene alvorlig.

For detaljer om de enkelte kurs som ikke blir gitt av transportlinjen, vises til studieplanen for EDB-studiet og det økonomisk/administrative studiet.

Følgende økonomisk/administrative fag og metodefag er obligatoriske ved transportfagstudiet:

Samfunnsøkonomi	4 v. se side	118
Bedriftsøkonomi/regnskap	4 v. se side	116
Innføring i matematikk	2 v. se side	40
Statistikk I	2 v. se side	41
Investering /finansiering	2 v. se side	121
Arbeidspsykologi	2 v. se side	120
Organisasjonsteori I	2 v. se side	120
Systemering	2 v. se side	27

Obligatoriske transportfag.

NORSK SAMFERDSEL.

4 vekttall.

Faget norsk samferdsel er det første transportkurset nye studenter møter på transportlinjen. Kurset tar derfor sikte på å gi en bred innføring som siden vil være bakgrunn for en

mer detaljert behandling av ulike problemstillinger innenfor samferdselssektoren.

Formål.

Ut fra den overordnede målsetting om å være innføring og grunnsten for transportstudiet er formålet utformet slik:

Norsk samferdsel tar sikte på å gi kunnskaper om:

- Samferdselens situasjon og struktur.
  - Utviklingsforutsetninger i samferdselen.
- Samferdselspolitiske problemstillinger.

Innhold.

Faget søker å behandle emnet ut fra tre særtrekk: de politiske institusjonelle forhold, forhold knyttet til etterspørsel, tilbud og transportstandard og prioritering av investeringer i infrastruktur/valg av transportform.

Utgangspunktet er utviklingen innen norsk samferdselspolitikk, lovgivning og bruk av virkemidler.

Fagene analyserer jernbane, luftfart, vegtransport og sjøtransport etter følgende modell: samferdselspolitiske forutsetninger, særtrekk, teknikk, økonomi, drift og organisasjon og til slutt fremtidsutsikter.

Undervisning.

Undervisningen i faget vil foregå som forelesninger, gruppeøvelser og seminar. Gjesteforelesere vil også bli benyttet.

Undervises 4 timer pr. uke i høstsemesteret og 4 timer pr. uke i vårsemesteret.

LITTERATUR:

Otto Chr. Hiort: Innenlandske transporter. Universitetsforlaget 1969.

Bjørn Andersen: Kompendium i samferdselspolitikk. MRDH, Molde 1976.

Bjørn Foss: Kompendium i flytransport. MRDH, Molde 1979.

Bjørn Foss: Oversikt over innenriks sjøtransport.
MRDH, Molde 1979

St. prp. nr. 1: Samferdselsdepartementets budsjett.

Lov av 14. juni 1976 nr. 63 Om samferdsel.

St. meld. nr. 37 (1979-80) Om norsk samferdselsplan.

NOU 1977: 30A Norsk samferdselsplan.

NOU 1977: 30B Jernbanenett og jernbanetransport.

NOU 1974: 45 Konkurranserefater i norsk samferdsel.

Artikkelsamling i Norsk Samferdsel, MRDH, Molde
1975.

St. meld. nr. 107 (1972-73) Om revidert norsk veiplan.

St. meld. nr. 96 (1973-74) Om samferdselspolitikken og
hovedretningslinjer for Norges Statsbaner.

SUPPLERENDE LITTERATUR:

Bjørn Andersen: Etterkrigstidens samferdselspolitikk.
MRDH, Molde 1976.

Bjørn Andersen: Langtidsvirkninger av dagens subsidie-
politikk. MRDH, Molde 1976

NOU 1975: 42 Motorvognavgiftene kap. 7,12 og vedlegg
4.

NOU 1974: 44 Målsettinger og virkemidler i samferdsels-
politikken.

St. meld. nr. 89 (1973-74) Tilleggsmelding til St. meld. nr.
107 (1972-73).

St. meld. nr. 88 (1973-74) Om gjennomføring av stykk-
godsarbeidet.

NOU 1977: 40A Norsk Vegplan II.

NOU 1977: 40B Lokale vegplaner.

NRF: Rutebilnæringen i utvikling. NRF 1974.

NOU 1972: 18 Langtidsplan for NSB fram til 1980.

St. meld. nr. 47 (1976-77) Om transportsubsidier og per-
sonbilpolitikk.

NOU 1973: 50 Innenlandske flyruter.

St. meld. nr. 69 (1973-74) Flyplasser i Oslo-området.

St. meld. nr. 28 (1973-74) Flyplasser i Oslo-området. Sik-

ring av arealer på Hobøl og Gardermoen.

St. meld. nr. 46 (1973-74) Om tilbaketrekning av St.meld. nr. 28 (1973-74).

Motforestillinger nr. 3: Om samferdsel og samfund.

TRANSPORTTEKNIKK.

2 vekttall.

Formål.

- Gi en innføring i metoder, hjelpemidler og utstyr som kan benyttes for å utføre transport, håndtering av gods, personer og tjenester.
- Gi studentene innsikt til selv å kunne identifisere problem innen området transportteknikk.
- Gi studentene innsikt i de praktiske problem som utførelsen av transport medfører.
- Være grunnlag for kurset i materialadministrasjon.

Innhold.

Transportteknikken deles i fire hovedområder:

- A. Fabrikkplanlegging
- B. Gods/Emballasje
- C. Intern transport
- D. Ekstern transport

A. Fabrikkplanlegging.

Emnet fabrikkplanlegging omhandler arealdisponering for industrianlegg med vekt på transportfunksjonenes arealkrav og kapasitet. Fysisk utforming av lager, terminaler, oppstillingsplasser og faste anlegg blir behandlet.

B. Gods/Emballasje.

De ulike godstyper, oppbevaring, håndtering og forflytning blir behandlet. Skadeømfintlighet, emballasje, enhetslaster og herunder omkostninger/utforming blir gjennomgått.

C. Intern transport.

Utstyr for intern transport blir analysert med hensyn til teknikk, bruk og økonomi. Behovet for styring av lagre og transporter blir gjennomgått.

D. Ekstern transport.

De eksterne transportmidler for godstransport blir behandlet.

Undervisning.

Undervisningen vil bestå av forelesninger og øvelser.

Forelesningene vil søke å binde de enkelte delemner sammen og gi en oversikt over emnet transportteknikk. Presentasjon og oppfølging av øvelsene vil også finne sted her. Teoretisk vanskeligere deler vil bli behandlet i forelesningsform. Det er en forutsetning at studentene aktivt medvirker til å belyse forskjellige problemstillinger.

Øvelsene vil i stor grad bli gruppeøvelser, men også individuelle øvelser kan bli aktuelle.

Studentene vil gjennom øvelsene bli trent i å identifisere transporttekniske problem og lete etter løsninger. Arbeidet vil være knyttet til aktuelle problemstillinger i faget.

Undervises 4 timer pr. uke i vårsemesteret.

LITTERATUR:

P.H. Virum: Kompendium i transportteknikk, TØI 1971.

K. Haganäs: Fabrikplanlegging, Universitetsforlaget. 1971.

B. Foss: Kompendium i flytransport. MRDH 1979.

Artikkelsamling i transportteknikk. MRDH 1977.

B. Foss: Oversikt over innenriks sjøtransport, MRDH 1979.

TRANSPORTØKONOMI.

3 vektall.

Formål.

- Gi en grundig innføring i de faktorer som avgjør etterspørsel og tilbud innen samferdselsektoren.
- Behandle prinsipp for riktig prissettelse av transporttjenester.
- Gi en innføring i bruk av kostnad/nytteanalyser ved valg mellom investeringsprosjekt, herunder opprettelse/nedleggelse av transportaktivitet (transportproduksjon).

Innhold.

Etterspørsel og tilbud.

Med utgangspunkt i de problemstillinger som er reist i 1. og 2. semester, vil en ta nærmere for seg disse punktene:

Variasjoner i etterspørselen etter transporttjenester (-ytelser).

- Hva bestemmer tilbudet av transporttjenester (-ytelser).

Først analyseres de faktorer som er bestemmende for etterspørselen etter transporttjenester (-ytelser.)

Videre behandles etterspørselen både etter person- og godstransporter, først en generell analyse av etterspørselsmotiverende faktorer, deretter blir konkrete undersøkelser foretatt både i Norge og utlandet gjennomgått.

Hva som er bestemmende for tilbudet av transporttjenester vil bli analysert ut fra den samferdselslovgivningen som til enhver tid eksisterer. Her legges vekt på norske forhold.

Prissettelse av transporttjenester - transportytelser.

Prinsipp for prissettelse av transporttjenester ut fra den forutsetning at prissettelsen skal lede til en effektiv utnyttelse av samfunnets ressurser analyseres. Det vil bli lagt spesiell vekt på å vise hvordan prissettelsen kan lede til at transportbrukerne må ta hensyn til kostnader som oppstår for andre enn transportbrukerne selv som følge av transportaktivitet - det vi kaller eksterne kostnader.

Disse eksterne kostnader kan være støy, forurensing, trafikkulykke, trafikkopphopping o.l. En vil deretter forsøke å

sammenligne det som i prinsippet kan kalles en riktig prispolitikk med den faktiske prispolitikk i Norge i dag når det gjelder transporttjenester.

Konsekvensene dette vil kunne få for transportselskap, trafikantene og samfunnet blir kommentert.

Vurdering av transportprosjekt.

Det gis en rask gjennomgåelse av de mest vanlige investeringskriteria som nåverdi og internrentekriteriet. Deretter vises hvordan disse kriteriene kan nyttes i praksis, og en prøver å vise forskjellen mellom de bedriftsøkonomiske og samfunnsøkonomiske analysene gjennom praktiske øvelser i oppstilling av kostnadsanalyser innen samferdselssektoren.

Undervisning.

De mest sentrale delene av faget vil bli dekket av forelesninger som blir kombinert med utstrakt bruk av oppgaveløsning der studentene enten arbeider i grupper eller alene.

Undervises 5 timer pr. uke i høstsemesteret.

LITTERATUR:

Transportpolitiken och samhällsekonomin. Av P. Bohm m.fl. Sthm. Liber 1974.

Kostnadsstrukturen i norsk samferdsel. Artikkelsamling i Transportøkonomi, Molde, Møre og Romsdal distrikthøgskole, 1977.

Hans A. Adler: Economic Appraisal of Transport Projects, Part I. Bloomington, Indiana Univ. Press 1971.

Anker Grøvdal: Kompendium i transportøkonomi, Møre og Romsdal distrikthøgskole, Molde, 1977.

Anker Grøvdal: Oppgavesamling i transportøkonomi, Møre og Romsdal distrikthøgskole, Molde, 1977.

SUPPLERENDE LITTERATUR:

Informasjonsnotat nr. 6. Samferdselsdepartementet 1979.

MATERIALADMINISTRASJON (MA I).

2 vekttall.

Formål.

Formålet med faget er å vise hvordan en effektivt kan styre materialstrømmen gjennom en bedrift. Målsettingen er å redusere de totale materialstrømkostnader søker en nådd ved hjelp av integrert styring av strømmer og lager av råvarer, halvfabrikat/komponenter og ferdigvarer. Det blir lagt stor vekt på at studentene skal kunne gjøre helhetsvurderinger av disse og foreslå forandringer i materialstrømmer og lager.

Innhold.

Innføring.

Faget blir innledet med en definisjon og avgrensning av hva som forstås med materialadministrasjon og MA-funksjonen i en bedrift. Sentrale begrep som MA-system, totalkostnadsprinsippet og leveringsservicenivå blir klarlagt.

MA og andre bedriftsfunksjoner.

Hvordan MA-systemets utforming blir påvirket av og påvirker andre sentrale bedriftsfunksjoner blir gjennomgått.

MA-systemets kostnader.

Hvilke faktorer som påvirker MA-systemets kostnader og hvordan disse varierer med forandring i produksjonen, lagerpolitikk og transport blir diskutert.

Styring av MA-systemet.

Styring mot ønsket mål og kontroll med at målet for systemet blir oppfylt, gjennomgås. Samtidig vises det hvordan informasjons-/kommunikasjonssystemet kan utformes slik at nødvendige data for styringsprosessen blir framskaffet. Modeller og teknikker for planlegging og styring på områ-

det lagerhold, lagerlokalisering og distribusjon blir gjennomgått.

MA-systemets organisasjon.

En viser hvordan en MA-funksjon kan innpasses i alternative organisasjonsstrukturer.

Undervisning.

Undervisningen er basert på forelesninger og gruppeoppgaver. Praktiske eksempler fra MA-opplegg i bedrifter blir presentert.

Undervises 4 timer pr. uke i høstsemesteret.

LITTERATUR:

Bjørn Andersen: Kompendium i lagermodeller, Molde, Møre og Romsdal DH, 1972.

Bjørn Andersen: Kompendium i distribusjonsplanlegging, Molde, Møre og Romsdal DH.

Harald Berglie: Notat om lagerlokaliseringsmodeller, Molde, Møre og Romsdal DH, 1974.

Harald Berglie: Hva er materialadministrasjon og et materialadministrativt system. MRDH, 1976.

(Martin Christopher, m.fl.: Effectiv Distribution Management, MCB Publications Limited 1978.

SUPPLERENDE LITTERATUR:

S.E. Grønland: Logistikk og distribusjon. Bedriftsøkonomens forlag, 1977.

Göran Persson: Materialadministrasjon. Stiftelsen Bedriftsøkonomisk Institutt 1979.

A-valgfag.

BILDRIFT (Rutebildrift og lastebildrift).

4 vekttall

Formål.

- Gi en innføring i strukturen i rutebilnæringen og lastebilnæringen.
- Gi en analyse av den samfunnsmessige betydning og lønnsomheten til næringene.
- Øve opp studentene i å løse problem i forbindelse med sentrale bedriftsøkonomiske funksjoner i transportbedrifter, som i regnskaps-, budsjetterings- og kontrollfunksjonen, investering og finansiering og markedsføring med hovedvekt på rutebilnæringen.

Undervisning.

Undervisningen er basert på forelesninger/gruppeøvelser der studentene arbeider med praktiske problemstillinger. Det vil i stor grad bli nyttet cases fra det praktiske liv.

Undervises 4 timer pr. uke i høstsemesteret og 4 timer pr. uke i vårsemesteret.

Innhold.

I høstsemesteret blir det gitt følgende forelesningsserier:

Lastebildrift.

Struktur, økonomi og organisasjon. Faget tar utgangspunkt i samferdselslovgivning og reguleringen av lastebiltransporten. Deretter behandles næringens kostnadsstruktur og transportmarkedene.

Teknikk.

Moderne håndteringsteknikk og utforming av kjøretøymateriell, godsstruktur, industriens transportproblem og lastebiltransporter blir drøftet.

Rutebildrift.

Struktur og ytre arbeidsforutsetninger.

I dette emnet gir en en oversikt over næringens historiske utvikling, eierforhold, selskapsstruktur og kapitaloppbygging. Videre drøfter en de viktigste arbeidsfelt næringen arbeider med, både på person- og godssiden. Ytre arbeidsvilkår som lovgivning og regler som regulerer næringen blir drøftet og til slutt det forvaltningsapparat næringen arbeider under.

Økonomi.

Næringens kostnads- og inntektsstruktur behandles, videre forklares hvilke faktorer som bestemmer denne.

En vesentlig del av økonomiemnene har tilknytning til de interne økonomiske funksjoner i bedriftene. Særlig vekt legger en på å klarlegge de sentrale bedriftsøkonomiske funksjonene, planlegging, styring og kontroll, i denne forbindelse behandles emner som langtidsplanlegging, regnskapssystem med spesiell vekt på driftsregnskap og budsjetteringssystem. Videre tar en opp emner fra investering, finansiering og markedsføring.

I vårsemesteret blir det gitt følgende serier i tilknytning til Rutebildrift:

Trafikk og teknikk.

Her vil emner som rutebilplanlegging, skiftplanlegging, vogndisponering og de lover og avtaler som regulerer disse forholdene bli tatt opp. Videre behandles takstsystem og regulativ med vekt på fornuftig oppbygging av disse og de tekniske utstyr og de administrative rutiner som er nødvendig i tilknytning til systemene.

Det blir gitt en oversikt over de viktigste tekniske forutsetninger næringen arbeider med, herunder de vogntyper som finnes. I denne forbindelse vises hva som kan velges avhengig av driftsstruktur, vegforhold osv. Vedlikeholdsru-

ner og verkstedopplegg tas også opp, og til slutt gis en innføring i anlegg og drift av forskjellige typer terminaler.

Organisasjon og administrasjon.

Dette emnet faller naturlig i to deler — den interne organisering av transportbedrifter som rene rutebilselskap og kombinerte selskap av ulik type. Med utgangspunkt i de økonomiske, trafikkmessige og tekniske forutsetninger vil en ved hjelp av praktiske eksempler vise ulike organisasjonsløsninger.

Den andre delen av kurset handler om organisering og styring i relasjon til omverdenen. Med eksempel fra byområde, større regioner og hele fylker drøftes alternative styringsstrukturer for rutegående transportmiddel, med særlig vekt på å få fram fordeler og ulemper ved ulike former for styringsmodeller. Det blir lagt stor vekt på en diskusjon av den rolle det offentlige skal ha i styring og drift av transportvirksomheten.

Selv om undervisningen i vårsemesteret og i deler av høstsemesteret er knyttet til rutebildrift, vil de problemstillinger som blir tatt opp og de løsningsmetoder som blir diskutert være almenlydige i transportbedrifter.

LITTERATUR:

NRF: Rutebilnæringen i utvikling. Oslo 1974.

Lov av 14.6.1976 nr. 63 Om samferdsel.

Norges Rutebileierforbund: NRF's Standard - Kontoplan for rutebilbedrifter: Kontoplanen, NRF 1979.

Norges Rutebileierforbund: NRF's Standard - Kontoplan for rutebilbedrifter: Veiledning, NRF 1979.

K.W. Sirkka: Forelesningsnotater i rutebiløkonomi, MRDH, Molde 1973-74.

Ivar Frank: Kompendium i trafikkjeneste. NRF 1971.

Bjørn Andersen: Case i administrasjon og organisasjon, MRDH, Molde 1974.

Artikkelsamling I,II og III i Rutebildrift. MRDH, Molde

1976

Artikkelsamling i lastebildrift I og II, MRDH, Molde 1976.

SUPPLERENDE LITTERATUR:

Hans J. Eide: Rutebiløkonomi, NRF 1968.

Norges Rutebileierforbund: Referat fra regnskapskonferanse for bedriftseiere, NRF 1972.

Ø. Rørslett: Driftsplanlegging i rutebilselskapet, TØI 1977.

J.Ø. Magistad: Rutebilbedriftenes organisatoriske oppbygging, NRF 1971.

Fylkesutvalget i Møre og Romsdal: Innstilling om rutebilstrukturen i Møre og Romsdal 1973.

Bjørn Andersen: Styringsstrukturen for rutebildriften i Sør-Trøndelag, MRDH, Molde 1974.

Kjell Sagstad: Forelesningsnotat om rutebilmarkedet.

REGIONAL— OG KOMMUNALØKONOMI

6 vektall.

Faget er omtalt på side 128 og 137 i studiehåndboken.

OPERASJONSANALYSE

6 vektall.

Faget er omtalt på side 126 og 134 i studiehåndboken.

B-valgfag.

BYTRAFIKK.

2 vektall.

Formål.

Formålet med faget bytrafikk er å studere sammenhengen mellom urbanisering, transport og bymiljø og ut fra

dette ta opp til drøfting hva som kan gjøres for å håndtere trafikkproblemene i byområdene.

Innhold.

Følgende hovedpunkt blir tatt opp:

- Byvektst.
- Transport og bymiljø.
- Byplanlegging og transport.
- Bruk av privatbil og kollektivtransport i byer.
- Sykkelbruk og gående i byer.

Undervisning.

Undervisningen er hovedsaklig basert på egen aktivitet hos studentene ved gjennomgåelse av litteratur, diskusjoner og løsning av oppgaver.

Undervises 3 timer pr. uke i vårsemesteret.

LITTERATUR:

Kjell Sagstad: Forelesningsnotat i bytrafikk. MRDH 1976.

NOU 1977: 40A Norsk Vegplan II.

NOU 1975: 39 Personbil, miljø og samfunn.

Joys og Tygesen: Sykkelen i nærtrafikken, TØI.

Artikkelsamling I og II i bytrafikk, MRDH, 1978.

KYSTFART.

2 vekttall.

Formål.

- Gi en oversikt over struktur og utvikling i kystfarten gjennom analyse av historisk utvikling, rederistruktur, eierforhold, transportstruktur, terminalfunksjoner.
- Gi en oversikt over skipstyper, håndteringsmetoder og håndteringsutstyr i den grad dette er spesielt interessant og ikke har vært behandlet i faget transportteknikk, analysere terminalenes utforming og virkemåte.

- Studere økonomien i kystfarten gjennom analyse av inntektsstruktur og kostnadsstruktur.
- Forklare de organisatoriske forhold i kystfarten som takstsystem, dokumentasjon, ruteopplegg og den offentlige og private sjøfartsadministrasjonen samt en nærmere analyse av fraktefartøynæringen.
- Ta opp noen aktuelle problemstillinger til diskusjon.

Innhold.

Generell del.

De statistiske kilder som finnes når det gjelder kystfarten behandles innledningsvis. I denne forbindelse gis det en oversikt over hvilken informasjon som er tilgjengelig, og hvor denne finnes.

Videre tar en for seg de strukturforandringene som har funnet sted i innenlandsk sjøtransport de seneste tiårene.

Dessuten gis det en innføring i lovgivningen og reguleringer, rederistrukturer og eierforhold og de forskjellige kystfartorganisasjonene.

Innenlandske sjøtransporter.

Det skilles mellom kystfart i og utenfor rute. Når det gjelder rutegående sjøtransport, benyttes den vanlige ruteoppdelingen i offisiell norsk statistikk, nemlig:

Kystruter - omfatter de relativt lange ruter som går mellom minst to fylker.

Lokalruter - blir drevet av selskap som har fått løyve til å drive et helt rutenett innenfor et avgrenset område, fylke eller deler av dette.

Fergeruter - går i rute i off. vegsamband.

Bygderuter - har løyve til å drive transportvirksomhet innenfor et geografisk avgrenset område.

Innsjøruter - rutevirksomhet på innsjøene.

Når det gjelder sjøtransport utenfor rute, skilles det mellom:

Leietransport — sjøgående transportvirksomhet for andre.

Egentransport — sjøgående transport av egne varer.

For hver enkelt transportform blir følgende saksområder behandlet grundig:

- særskilte lover og reguleringer
- transportarbeid og -mønster
- eierstruktur
- ruteopplegg
- teknisk utstyr
- vedlikehold
- krav til terminalutstyr
- takster og regulativ
- inntekts- og kostnadsstrukturen
- aktuelle problemstillinger

Havner og terminaler.

De spesielle lover og reguleringer som gjelder for havne- og terminalvirksomheten blir presentert. Deretter ser en på organisatorisk oppbygging og eierforhold for havnene, herunder også styrings- og investeringssiden. Andre emner som blir tatt opp er bl.a. teknisk utstyr som blir brukt i havne- og terminalvirksomheten. Tilslutt behandles kostnads- og inntektssiden i havne- og terminalvirksomheten.

Undervisning.

Undervisningen er lagt opp delvis som forelesninger og delvis som seminarvirksomhet der studentene tar aktivt del gjennom løsning av gruppeoppgaver og gjennom diskusjon av aktuell litteratur.

Undervises 4 timer pr. uke i vårsemesteret.

LITTERATUR:

NOU 1975: 56 Om samferdselsstatistikken s. 5-24.

NOS Samferdselsstatistikken.

NOS Godstransport på kysten 1969. Rutefart.

NOS Godstransport på kysten 1975. Leie og egentransport.

Bjørn Foss: Notater om enkelte emner i kystfart, MRDH, Molde 1980.

NOU 1974: 45 Konkurransesflater i norsk samferdsel.

Bjørn Foss: Hurtigbåter. Ruteskipenes Rederiforening 1980.

Bjørn Foss: Oversikt over innenriks sjøtransport, MRDH, Molde 1979.

NOU 1977: 37 Riksvegferger.

T. Ruud: Trafikantenes tidskostnader ved fergesamband. TØI 1971.

K. Østmoe: Nytte- og kostnadsberegninger av to bruprojekter i Finnmark. TØI 1972.

NOU 1977: 30A Norsk Samferdselsplan.

NOU 1975: 21 Subsidier i norsk samferdsel.

NOU 1975: 19 Nytt avgiftssystem i norske havner.

NOU 1976: 13 Utbygging og drift av norske havner.

B. Andersen/S. Blindheim: Fergedriften i Møre og Romsdal, Molde, 1975.

MATERIALADMINISTRASJON II.

2 vekttall.

Formål.

Målsettingen er å studere hvordan transportfunksjonen i bedriften blir planlagt og utført på grunnlag av den materialadministrative innsikt som studentene har fått gjennom det obligatoriske faget MA I.

Etter avsluttet fag skal studenten kunne analysere transportbehovet til en bedrift, utarbeide retningslinjer for gjennomføringen av transportene, foreta rutevalg og lage registreringssystem som muliggjør kontroll med såvel kostnader som hvordan transportene blir utført.

Innhold

Målsetningen blir forsøkt nådd ved:

- Forelesninger.
- Styrt gruppearbeid.

Styrt gruppearbeid:

En stor del av gruppearbeidene i dette faget er knyttet til en bedrift i regionen, og utføres i samarbeid med denne.

Med faglæreren som leder, arbeider studentene i grupper med å kartlegge transportfunksjonen og hvilke kostnader måten denne blir utført på medfører med det eksisterende opplegg. Deretter diskuteres alternative måter å organisere transportene på og konsekvensene av disse i en materialadministrativ sammenheng.

Kartlegging og alternativutarbeidelse foregår etter følgende mønster:

1. Målsetting for transportfunksjonen og prestasjonsmål for denne.
2. Faktorer utenfor bedriften som påvirker transportfunksjonen.
3. Faktorer i bedriften som påvirker transportfunksjonen.
4. Ressurser i transportfunksjonen.
5. De enkelte deler av transportfunksjonen.
6. Organisasjonsmønster, styring og ledelse av transportfunksjonen.

Det legges vekt på å avdekke områder der interesser hos transportfunksjonen og de øvrige bedriftsfunksjoner er i konflikt med hverandre, og hvordan slike konflikter kan løses.

Forelesningene:

Disse støtter opp under gruppearbeidet ved å gi studentene forståelse for problemstillinger, teknikker og metoder til å løse disse. Forelesningene vil til en viss grad være avhengig av hvilken type bedrift som blir valgt som eksempel.

Undervises 4 timer pr. uke i vårsemesteret.

Emner som blir dekket i forelesningene:

- Leveringsservice, policy og standards.
- Prognoser/trends for fastsetting av transportbehov.
- Registrering/bearbeiding av data, herunder krav til data-base modeller/teknikker.
- Ruteplanleggingsmodeller.
- Kostnadsregistrering og kontroll.
- Organisatoriske aspekt.

En vil i tillegg til forelesningene med tilknytning til gruppearbeidet behandle transportproblematikk med relevans for større foretak. Emne for forelesningene blir:

- Enhetslaster/containertransport.
- Lagerlokalisering.
- Eksempel på transportanalyser for større foretak.

Deltakerantall:

P.g.a. den spesielle undervisningsform (grupperarbeid), kan det bli nødvendig å begrense antall deltakere.

LITTERATUR:

Følgende artikler i «The International Journal of Physical Distribution»:

Volum 1 — No. 2:

N. Christofides:

«Fixed Routes and Areas for Delivery Operations» s. 87-92.

Volum 1 — No. 3:

S. Eilon, C.D.T. Watson — Gandy and A. Heilbron:

«A vehicle fleet cost model» s. 126-132.

Volum 4 — No. 4:

A.W. Lai, B.J. LaLonde: «An Analysis and Evaluation of Data Base Requirement for Physical Distribution Studies». s. 219-247.

Volum 2 — No. 3:

W. Wagner: «Managing customer complaints in distribution». s. 126-131.

Følgende artikler i «Samferdsel»:

Nr. 3/1971: J.E. Westrøm: «Fysisk distribusjon er planleggingsmetodikk». s. 8-9.

Nr. 9, 10/72 og 1, 2, 3/73:

B. Foss/P. H. Virum:

«Containertransport».

1. Utforming og typer.
2. Skipstyper og håndteringsutstyr.
3. Dimensjoneringsfaktorer for terminaler.
4. Landtransport av containere.
5. Investering og driftskostnader.

Fra «Transportnytt»: Nr. 9/72: «Distribution i stad». 4 s.

Fra «Moderna Transporter»: Nr. 3/72: «Ett lyckat praktikfall med ruttplanlegging med dator». s. 34-36.

Følgende artikler i «Operational Research Quarterly»: 12/64:

G. Clarke/J. W. Wright: «Scheduling of vehicles from a central depot to a number of delivery points». s. 568-581.

Volum 18. No. 3: T.J. Gaskell: «Bases for Vehicle Fleet Scheduling». s. 281-287.

Bøker:

J. Batty: «Road Transport Management and Accounting».

R.G. Basset 1974.

L. Robinson: «Road Transport Management Systems and Records».

Gower Press Ltd. 1971.

Kap. 4. s. 53-72 og pkt. 6.6 - 6.17 s. 93-112.

M. Webb: «Transporting goods by road».

Redwood Press Ltd.

Part 5: s. 133-158

Part 6: s. 169-193

Part 7: s. 211-273

Part 8: s. 273-361

Dessuten
ENFI. Engroshandelens eksterne transport (1975).
L. Olsen: Distribusjonssystem for dagligvarer (1975).

TRAFIKKMILJØ OG KOLLEKTIVTRANSPORT.

2 vektall.

Faget tar sikte på å behandle nærtrafikkplanlegging i praksis. Det er et valgfagtilbud til de som ønsker å studere spørsmål rundt trafikkmiljø, kollektiv transport og arealdisponering.

Formål.

Formålet er å gi studentene:

- Kunnskaper om praktisk trafikkplanlegging og om miljøproblemene trafikken skaper.
- Innføring i de metoder som nyttes i trafikkplanlegging.
- Kunnskaper om bussprioritering og trening i utforming og analyse av prioriteringsplaner.
- Innsikt i problemene rundt beregning og vurdering av miljøfaktorer.
- Innsikt i arealplanlegging, trafikksanering og hva en kan oppnå med og hva som setter grenser for kollektivtransporten.

Innhold .

Formålet med faget søkes nådd ved å behandle emnet i fem problemområder. Første problemområde tar for seg planlegging og praksis. Aktuelle problemstillinger, innhold i plandokument og gjennomføring i praksis blir utredet for de ulike transportformer bil-, bane-, sykkel- og gangtrafikk.

Det andre problemområdet tar opp trafikk og miljø med hovedpunkt trafikktrygghet, støy, forurensing, estetikk og adkomst. Metoder for beregning av trafikk og parkering blir gjennomgått.

Trafikkplanleggingsmetodikk er tredje problemområde. Teoretiske metoder for beregning av trafikk og parkering blir gjennomgått. Planleggingsmetodikk for tiltak med sikte på å prioritere busstrafikk blir behandlet og en gir trening i utforming og analyse av prioriteringsplaner.

Fysisk planlegging og kollektivtransport er fjerde problemområde. En tar for seg kollektivtransport sett i forhold til ulike plannivå. Arealdisponering med hensyn til bussopplegg blir gjennomgått, og en drøfter hva en kan oppnå ved trafikksanering og hvilke grenser det er for slike tiltak.

Til slutt drøftes vurdering av fysiske planer ved hjelp av formelle og uformelle metoder. Bruk av funksjonsindekser, nytte/kostnadsanalyser og viktige detaljvurderinger av planer gjennomgås.

Undervisning.

Hvert problemområde blir behandlet i seminar med forelesninger og øvelser. Øvelsene blir knyttet til aktuelle praktiske planleggingsspørsmål eller problem ved praktisk gjennomføring. Gjesteforelesere og planleggingsinstitusjoner vil derfor bli nyttet for å utdype og virkeliggjøre disse spørsmålene.

Undervises 4 timer pr. uke i vårsemesteret.

LITTERATUR:

NIBR: Bygata 1975.

Transport and Road Research Laboratory. Department of the environment. Bus demonstration projects 1-5 TRRL 1972.

Buchanan C.: Traffic in Towns. Lond., HMSO, 1973.

Nistov, S.: Til fots. Oslo, NIBR, 1973.

Statens planverk, Sthm.: Samfunnsplanlegging og vegtrafikkstøy. Oslo, NIBR, 1972.

Lee, C.: Models in Planning. Oxford, Pergamon, 1973.

D. Pearce: «A Case Study — Southamton» 1973. Urban studies nr. 10. Dessuten vil offentlige plandokument og statistikk bli nyttet.

UTKANT—TRANSPORTER.

2 vekttall.

Formål.

Målet med faget er å gi studentene forståelse for de problem som eksisterer i utkant-området med hensyn til transportdekningen. Videre å oppøve studentene i å analysere de transportbehov som finnes i slike områder gjennom praktiske undersøkelser og gjennom vurderinger av mulige fremtidige transportløsninger.

Innhold.

Faget er tenkt gjennomført med et sterkt praktisk tilsnitt. Hvert år vil det bli valgt ut en kommune som er interessant ut fra de problemstillinger en skal ta opp.

A. Innføring.

Denne del av faget vil være en serie forelesninger/seminar der en først tar opp problemstillingen «utkant-områdenes transport» til generell diskusjon. Videre vil det bli tatt sikte på å presentere den utvalgte kommune med bakgrunn i generalplan, fylkesplan, samferdselsplan og andre relevante dokument.

B. Studie-området.

Etter at en er ferdig med del A, vil det bli lagt opp en tur til studie-området der kommunen, trafikksekskapene og andre aktuelle institusjoner i kommunen blir presentert. På bakgrunn av denne studieturen og det stoff som er gjennomdiskutert i del A, utarbeider hver av deltakerne en kort skriftlig rapport om forholdene i kommunen i dag med vekt på transportforhold.

C. Opplegg til undersøkelse av transportbehov og faktiske reisemønster.

Studentene og faglærer utarbeider et opplegg for registrering av reise- og transportmønster i kommunen, samt for en registrering av reisebehovene. Videre tas det sikte på å få kartlagt drosjer, lastebiler og egentransportens betydning i transportene i området.

D. Gjennomføring av undersøkelsene.

I en periode på fra 3-5 dager gjennomfører studentene de undersøkelsene de har lagt opp til i del C.

E. Analyse og konklusjoner.

På bakgrunn av det materiale som er skaffet til veie gjennom del A, B og D, analyserer studentene de transportopplegg og de reise- og transportmønster som finnes og sammenholder disse med reisebehovene i området. Analysene skal ende opp i konklusjoner med hensyn til eventuelle forandringer eller forbedringer i transportsystemene i området. Hver student utarbeider en relativt kortfattet rapport om sin del av analysearbeidet.

Undervisning.

Det vil ikke bli holdt noen avsluttende eksamen i faget, men de skriftlige rapportene til deltakerne vil bli evaluerte. Evalueringsmåten vil bli diskutert med studentene og det kan tenkes karaktergivning så vel etter vanlig skala som etter karakterene bestått — ikke bestått.

Undervises 4 timer pr. uke i vårsemesteret.

Studenttall.

På grunn av undervisningens spesielle karakter vil tallet på studenter bli avgrenset.

LITTERATUR:

Bjørn Andersen: Synspunkter på problemet transportstandard. Arb.dok. 117/SPU. MRDH 1976.

Bjørn Andersen (red.): Transportundersøkelser i Smøla kommune. MRDH, 1977.

E. Frøysadal og H. Lauridsen: Drosjebuss i Eidskog. TØI 1976.

T. Brekke jr.: Samordnet kollektivtrafikk i grisgrendte strøk. TØI 1974.

E. Frøysadal — H. Lauridsen: Kollektivtransport i spredtbygde strøk. Med eksempler på samordning fra Nord-Norge. TØI 1976.

P.B. Brandsæter: Ringvirkninger av transporttiltak. Veidholmen før vegen kommer. TØI 1976.

T. Bolkesjø: Vegutløsning i Fresvik. Fresvik før vegen kommer. 1976.

M.A. Nymoen: Distriktsutbygging og samferdsel, TØI 1976.

Bjørn Andersen (red): Transportundersøkelser i Aure kommune, MRDH 1976.

Dessuten følgende dokument for det fylket som blir valgt som studieområde: fylkesplan og samferdselsplan, samt generalplan for den aktuelle kommune.

Jan Tvedt: Havøysund og bilfergeforbindelsen, TØI 1976.

Sverre Strand: Gjesvær før vegen kom. TØI 1976.

LINEÆR ALGEBRA.

2 vekttall.

Faget er omtalt på side 41 i studiehåndboken.

Diplomstudium i transportfag

(1-årig videregående transportfagstudium)

Formål.

Formålet med det videregående studium er å gi en utdanning utover det som blir gitt i det 2-årige transportfagstudiet med sikte på å gjøre studentene kvalifisert til arbeidsoppgaver i forvaltningen, transportbedriftene eller i transportfunksjoner i industri- og handelsbedrifter. Studiet er forutsatt å være en selvstendig 1-års enhet, som kan søkes av såvel kandidater fra det 2-årige transportfagstudiet som av andre som har nødvendige forkunnskaper til å kunne bli opptatt. En ser det som en fordel at studentene har praktisk erfaring fra samferdsel/transport.

Det foreligger et utvilsomt behov for kandidater med kunnskaper utover det som det 2-årige transportfagstudiet gir og som det heller ikke finnes muligheter for å dekke ved andre høyskoler/universitet. Dette er i første rekke et resultat av følgende:

- Den pågående desentraliseringsprosess i samferdselssektoren og oppstartning av en rullerende samferdselsplanlegging på fylkesplanet.
  - En sterk strukturrasjonalisering i all transportvirksomhet bl.a. med sikte på å skape store og mer rasjonelle bedriftsenheter, samtidig som det offentlige griper inn i driftsvilkårene i stadig større grad.
- Større interesse for transportfunksjonen i bedriftene og for materialadministrasjon rent generelt. Dette er en følge av at de fleste rasjonaliseringsmuligheter i selve produksjonsprosessen er utnyttet.

Krav til opptak.

Ved opptak til studiet finnes det to inntaks-veier, nemlig gjennom det 2-årige transportfagstudiet eller gjennom annen relevant bakgrunn av teoretisk eller praktisk/teoretisk art. Studiet skulle ligge godt til rette for etter- og videreutdanning for personer som allerede har vært ute i arbeidslivet en stund. En anser det for å være av stor betydning at en får inn studenter med tidligere yrkeserfaring. Kravene til opptak vil måtte vurderes i det enkelte tilfelle, men om studentene skal kunne følge kurset, vil det kreves et visst minstenivå med hensyn til teoretisk bakgrunn. Det er ønskelig med praktisk erfaring og dessuten evne til selvstendig arbeid alene eller i grupper ettersom kun en liten del av undervisningen er tenkt gjennomført som rene forelesninger.

Oppbygging av studiet.

Studiet er tenkt som et 1-årig påbyggingsstudium på det 2-årige transportfagstudiet en har i dag, eller som etter/videreutdanning for personer med annen teoretisk/praktisk bakgrunn. Undervisningen er tenkt lagt opp som

- videregående generell transportøkonomiundervisning
- videregående spesialundervisning med hovedvekt på ett av feltene:

**SAMFERDSELSPLANLEGGING
DRIFT AV TRANSPORT
MATERIALADM./TRANSPORTADM.**

Selve studieopplegget vil være 3-delt:

Obligatorisk undervisning i form av et sett emner transportøkonomi.

- Undervisning innenfor et spesialområde med et biemne.
- Skrivning av en hovedoppgave.

Selve opplegget er tenkt gjennomført ved at studentene må gjennom følgende program:

Høstsemester	Vårsemester
Obligatorisk kurs: Transportøkonomi 3 vekttall	Hovedoppgave 10 vekttall
Valgfritt hovedemne f.eks. Samferdselsplanlegging 4 vekttall	(Hovedemne + hovedoppgave = 14 vekttall)
Valgfritt biemne f.eks. Drift 3 vekttall	

I høstsemesteret vil det bli gitt et obligatorisk fag i transportøkonomi og en starter opp det valgfrie hovedemnet samtidig som en må ta et biemne.

I vårsemesteret vil undervisningen i det valgfrie hovedemnet fortsette i starten av semesteret, mens resten av tiden vil bli brukt til arbeid med hovedoppgaven, eventuelt flere mindre «papers». Biemnet vil være identisk med første delen av undervisningen i et hovedemne slik at studentene ved et utbygd studium vil kunne vente med å foreta et valg til de har sett hva kursene inneholder til en viss grad. En tar som nevnt nedenfor sikte på å starte med samferdselsplanlegging som hovedemne og drift som biemne, men planlegger en utvidelse innenfor de andre feltene etter hvert som kapasiteten ved skolen tillater dette.

Hovedoppgave.

I tilknytning til det hovedemne som blir valgt skal det skrives en hovedoppgave. Hensikten med hovedoppgaven skal være en faglig fordypning og det er meningen at en vesentlig del av vårsemesteret skal avsettes til arbeidet med denne oppgaven.

Oppgaven bør ta utgangspunkt i en praktisk problemstilling og det vil fra skolens side bli tatt kontakt med institusjoner/bedrifter med sikte på å skaffe relevante problemstillinger til hovedoppgaven.

Studenter som kommer fra forvaltning eller bedrifter vil her ha en fin anledning til å velge seg en oppgave som har tilknytning til det arbeidsområdet eller fylket vedkommende kjenner til.

De enkelte fag.

TRANSPORTØKONOMI.

Formål.

Å videreføre de problemstillinger en tok opp i det obligatoriske transportøkonomikurset i det 2-årige studiet.

Se på hva det kan innebære for prispolitikken at en blir pålagt restriksjoner når det gjelder prisfastsettelsen. Videre drøfte når slike restriksjoner kan aksepteres.

Sammenlikne «riktige» prisløsninger innen samferdselssektoren med faktiske prisløsninger.

Gå nærmere inn på teorien bak kostnad/nytteanalyser og se på bruken av slik analyseteknikk innen samferdselssektoren.

Innhold.

1. Kostnads-nytteanalyser (investeringsiden)

Med utgangspunkt i de kunnskaper en har tilegnet seg i det 2-årige studiet eller på annen måte vil vi i denne delen av kurset se nærmere på investeringsiden i samferdselssektoren. Spesielt vil vi drøfte teorien bak det som blir kalt kostnad/nytteanalyser og de begrep som inngår i en slik analyseteknikk. Selve gjennomgåelsen av teorien vil bli godt belyst ved hjelp av eksempel på bruk av kostnad/nytteanalyser innen samferdselssektoren.

2. *Prispolitikk.*

I denne delen av kurset skal vi se nærmere på hva slags prissettelse som fører frem til et samfunnsøkonomisk riktig omfang og fordeling av transportene. Videre vil vi ta opp og drøfte hvilke konsekvenser det kan ha for prispolitikken at en blir pålagt restriksjoner i utformingen av denne.

- Dette kan f.eks. være restriksjoner i form av finansieringskrav. Dvs. at brukeren skal betale alle omkostninger i forbindelse med bygging og drift av et transportanlegg/transportmiddel. Vi vil også komme inn på hvor det innen samferdselssektoren er store avvik mellom det som kalles «riktige» prisløsninger og faktiske prisløsninger. Spesielt vil vi her ta for oss rutegående transportmiddeles takstpolitikk og sammenlikne takstene her med det vi kan kalle «riktige takster (priser).»

Undervisning.

De mest sentrale deler av pensum vil bli dekket gjennom forelesning. I tillegg vil en legge vekt på oppgaveløsninger både i grupper og individuelt.

LITTERATUR:

E.J. Mishan: Elements of Cost-Benefit Analysis. Allen-Unwin University Books. 1972.

TØI: Økonomisk vurdering av veginvesteringer, Oslo 1972.

TØI: Økonomisk vurdering av veginvesteringer. Revisjon av trafikkprognoser og kostnader 1975.

Transportpolitiken och samhällsekonomin. P. Bohm m.fl. Liber 1974.

A. Grøvdal: Compendium i transportøkonomi, MRDH, Molde, 1977.

T. Ruud, TØI, Prispolitikk under ulike restriksjoner, notat 18.6.75.

S. Westerberg och P.J. Østberg: Konkurrence på transportmerknader, SNS 1968.

SOU 1972:32 Vågtrafikken. Kostnader och avgifter.

NOU 1975:42 Norsk samferdselsplan.

NOU 1975:42 Motorvognavgiftene.

NOU 1975:39 Personbil, miljø og samfunn.

I tillegg vil det bli oppgitt litteratur ved starten av kurset.

SAMFERDSELSPLANLEGGING.

Innledning.

Hovedvalgfaget samferdselsplanlegging danner grunnlaget for studentenes hovedoppgave. På noen områder vil faget være perspektivutvidende, mens hoveddelen tar sikte på faglig fordypning.

Formål.

Formålet med faget er å gi:

- Kunnskap om lovverk, forskrifter, institusjoner og organ av betydning for praktisk samferdselsplanlegging.
- En reflektert holdning til planleggingens funksjon og virkninger i samfunnet.
- Innsikt i saksgang og metoder for samferdselsplanlegging.
- Forståelse for samferdselens betydning for produksjons- og bosettingsmønsteret og for utviklingen av gode miljøer.

Innhold.

Faget er delt i fire hovedområder. Målsettingen for kurset søker en å nå ved å behandle stoffet fra overordnet nivå ned til de konkrete konsekvenser av samferdselsplanarbeidets gjennomføring. De fire hovedområder med underpunkt er følgende:

1. Planleggingsbegrepet.

- Beslutningsproblemenes natur.

- Løsning av beslutningsproblem.
- Planlegging som metode for å løse komplekse beslutningsproblem.
- Plannivåer, tidshorisonter, usikkerhet.

2. Fylkesplanlegging.

- Et land i forandring, flytting, arbeidsliv, næringsliv, service, areal- og naturressurser.
- Fylkeskommunal organisasjon og målene for fylkesplanleggingen.
- Fylkesplanen, virkemidler, gjennomføring.
- Samferdselsplanleggingen og fylkesplanleggingen.

3. Samferdselsplanlegging.

- Gjennomgang av eksisterende samferdselsplanlegging og videreføring av denne.
- Lovverket og forskrifter for planlegging og forvaltning.
- Datagrunnlaget, registreringer og metoder.

4. Samferdselsplanlegging og konsekvenser.

- Nasjonalt nivå.
- Kommunalt nivå.
- Lokalt nivå.

Undervisning.

Seminar, forelesninger og øvelser blir brukt. Øvelsene blir knyttet dels til pensumartiklene og dels til konkrete problemstillinger. To øvelser må godkjennes av faglærer for å kunne gå opp til eksamen.

LITTERATUR:

Planleggingsgrepet:

Smith, F.: «On Making Sense» Kap. 1 i *Comprehension and Learning*, Toronto: Holt, Reinhard and Winston, 1975.

Ackoff, R.L. «The Nature of Science and Methodology», Kap. 7 i *Scientific Method*. New York. John Wiley & Sons, 1962.

Boulding, K.E.: The Image, Kap. 1. The University of Michigan Press, 1956.

Murdal, G.: «Värderingar, antagen och åsikter». Kap. 3 i Objektivitetsproblemet i samhällsforskningen. Raben og Sjøgren, 1968.

Bergstrøm, S: Føretagsekonomisk metodik, M & B Fackboksforlaget ab. 1974.

Aronsson, L.J. Hägg och F. Wieckersheim-Paul: Att använda modeller i företagsekonomien. Gleerups, 1975.

Ackoff, R.L.: The Nature and Content of Planning, Kap. 1 i A Concept of Corporate Planning. New York, John Wiley & Sons, 1970.

Statens Råd for bygnadsforskning: «Planeringens dimensjoner».

Kap. 3 i Samhällsplaneringsforskning (Programskrift 14) 1971.

Johansen, Leif: «Planlegging og spill» i artikkelsamlingen Økonomi og politikk, Oslo, H. Aschehoug & Co., 1971.

Dickey, J.W.: «The Transportation Planning Process» Kap. 2 i Metropolitan Transportation Planning, New York, Mc Graw Hill Booco. 1975.

Vegplanutvalget for byer og tettsteder: Informasjon 3: Om sammenligning av vegprosjekter. 1973.

Friend, J.K. and W.N. Jessop: Local Governments and Strategic Choice, London. Tavistock Publication 1969.

Stäklberg, K.: Rationalism och instrumentalism i kommun-planeringen».

Kap. 7 i Teori och praksis i kommunal planering. Åbo Akademi 1967.

Fylkesplanlegging:

Fylkesplanen for Møre og Romsdal, Molde 1975.

St.melding nr. 25 (1977-78) Om regional planlegging og forvaltning av naturressursene.

NOU 1977: 1 Ny planleggingslov.

NOU 1977: 40 A Norsk Vegplan II.

Kyllingstad: R. Hva vet vi om bygde-Norge? NIBR 1977.
St.meld.nr. 75 (1976-77) Langtidsprogrammet.

S. Pettersen: Fylkesplanlegging et godt verktøy for politisk styring NTH 1975.

Arge, N.: Ulike forløp som generalplanarbeidet kan ta.
En modell. Plan og arbeid.

«Samhøllsplanering i Sverige». Arbetsmarknadsdepartementet 1975.

Samferdselsplanlegging:

NOU 1977: 30 A Norsk samferdselsplan.

NOU 1977: 30 B Jernbanenett og jernbanetransport.

NOU 1975: 1 Ansvarsfordelingen i vegsektoren.

NOU 1975: 21 Støtteordninger i norsk samferdsel.

NOU 1974: 34 Samferdselsdepartementet. Overføring av arbeidsoppgaver til fylkene. Delegering av myndighet.

St.meld. nr. 86 (1975-76) Om reformer i samferdselssektoren.

Bjørn Andersen (red.): Artikkelsamlinger i samferdselsplanlegging I og II.

Bjørn Andersen: De fylkesvise samferdselsplaner, en kritisk vurdering. Arb.dok./SPU.

Samferdselsdepartementet: Ot.prp. nr. 5 (1975-76) Om lov om samferdsel.

Bjørn Andersen: Etterkrigstidens samferdselspolitikk, MRDH, 1976.

NOU 1976:13 Utbygging og drift av norske havner.

NOU 1975:56 Om samferdselsstatistikken.

Dessuten følgende fylkesvise samferdselsplaner med vedlegg: Møre og Romsdal, Nordland, Akershus og Oppland.

DRIFT AV TRANSPORT.

Formål.

Formålet med kurset vil være:

- Å gi en dypere forståelse for de kollektive transportmidlenes plass i et integrert transportsystem.
- Å gi en forståelse for sammenhengen mellom de overordnede målsettinger og det rutetilbud som blir gitt, herunder subsidie- og transportstandardspørsmål og hvilke krav dette stiller til bedriftenes interne styringssystem.

Innhold.

Med utgangspunkt i målsettingen vil følgende emner bli tatt opp:

1. Subsidie og transportstandardproblem.

- Hvilke mål skal subsidiepolitikken ha.
- Hvordan skal en realisere disse målene.
- Hvordan skal en løse problemet med et akseptabelt rutetilbud i alle deler av landet.

2. Forholdet kollektive transportmiddel — det offentlige.

- Hvilke styringsproblem står en overfor og hvordan kan disse løses gjennom organisering og drift av kollektive transportmiddel.
- Hvilke krav stiller økt offentlig engasjement i transportsektoren til bedriftenes interne styringssystem.

3. Intern styring for de kollektive transportmiddel.

De viktigste emner som vil bli tatt opp vil være:

- Regnskaps-system, herunder bruken av systempakker og deres tilpasning til bedrifter med ulike struktur og størrelse.
- Budsjettering, prognoser og generell langtidsplanlegging.
- Investerings- og finansieringsproblem.

Undervisning.

Undervisningen vil dels foregå i form av forelesninger, men vil i vesentlig grad bli knyttet til konkrete eksempler som vil bli diskutert i form av cases.

LITTERATUR:

Bjørn Andersen: Synspunkter på problemet transportstandard. Arb.dok. 117/SPU.

Bjørn Andersen (red.): Transportundersøkelser i Aure kommune, MRDH.

Karl-Wilhelm Sirkka: Bedriftsintern planlegging, styring og kontroll for de kollektive transportmidler, MRDH, 1977.

Trondheim kommune: Langtidsplan for Trondheim Trafikkselskap.

Samferdselsdepartementet: Rundskriv om revidert rutebilstatistikk.

Troms Innland Rutebil: Administrasjons-/organisasjonsmessige konsekvenser for det kollektive rutetilbud i distrikt Troms.

Troms fylke: Trafikkplan for Troms.

Norges Rutebileierforbund: Materiale om forholdet mellom det offentlige og rutebilselskapene. NRF's handlingsprogram.

NRF: Kompendium i Langtidsplanlegging, 1978.

Økonomisk/ administrativt studium

(2-årig studium)

Formål.

Det økonomisk / administrative studiet er et 2-årig studium med følgende siktemål:

1. Gi yrkesutdanning som kvalifiserer for arbeidsoppgaver i første rekke i industri-, handels- og servicebedrifter og i offentlig forvaltning.
2. Gi utdanning som kvalifiserer for videre studier ved universitet og høyskoler.
3. Gi undervisning i økonomisk/administrative fag for studenter som ønsker å studere slike emner i tilknytning til andre studier ved distriktshøgskolene (transportstudium, EDB-studium o.l.).
4. Gi undervisning til personer som ønsker å ta deler av det økonomisk / administrative studiet som etterutdanning. Det kan være personer som er interessert i ett eller flere av de fagene som ligger innenfor den ordinære studieramme til distriktshøgskolen eller det kan dreie seg om ajourføring og videreutdanning av ferdige kandidater fra distriktshøgskolene.

Kompetanse.

De som har bestått eksamen i alle obligatoriske fag og dessuten tar valgfag som sammen med de obligatoriske gir minst 40 vekttall, får vitnemål som høyskolekandidat i økonomisk/administrative fag.

Eksamen fra det økonomisk/administrative studiet kvalifiserer for stillinger innen offentlig forvaltning og privat næringsliv. Undersøkelser viser at arbeidsmulighetene gjennomgående er gode for uteksaminerte kandidater.

Universitetene godkjenner det 2-årige økonomisk/administrative studiet som et uspesifisert mellomfag. Norges Handelshøyskole gir fritak fra eksamen i enkelte fag på grunnlag av eksamen ved distriktshøgskolene. Bedriftsøkonomisk Institutt har organisert et overgangsstudium for kandidater fra øk./adm. studiet som fører fram til diplom-økonomeksamen.

Kandidater fra det økonomisk/administrative studiet oppnår kompetanse som faglærer i handels- og kontorlag når de i tillegg til distriktshøgskole-eksamen tar eksamen i faglig/metodisk kurs i ett undervisningsfag i videregående skole (studieretning for handel- og kontorarbeid) pluss eksamen i pedagogikk som svarer til eksamen i dette faget ved Statens lærerskole i handels- og kontorlag. Kandidater fra det økonomisk/administrative studiet oppnår kompetanse som adjunkt i handels- og kontorlag når de i tillegg til distriktshøgskole-eksamen tar eksamen i fag som svarer til minst 20 vekttall i faglig/metodiske kurs pluss pedagogikk.

Som nevnt ovenfor.

Forkunnskaper.

Til det økonomisk/administrative studiet blir det tatt opp studenter med forskjellig utdanningsbakgrunn. For å hjelpe studenter som har svake forkunnskaper i matematikk og bokføring, blir det satt i gang forkurs i disse fagene omtrent 2 uker før semesteret starter.

Studenter som ikke har kjennskap til elementær bokføring, bør sørge for å sette seg inn i dette før de begynner å studere ved distriktshøgskolen.

Litteratur er oppgitt under forkurs i bokføring.

Av erfaring viser det seg at mange studenter har problem med matematikken i første semester. Studenter med dårlige

forkunnskaper bør derfor begynne å arbeide med dette faget i god tid før selve studiet tar til. Forkurset i matematikk er et tilbud om organisert undervisning to uker før semesteret starter.

En vil anbefale studenter som ikke har realartium å gjennomgå forkurset i matematikk.

Når det gjelder litteratur, vil en anbefale naturfaglinjens pensum i algebra og funksjonslære.

Distriktshøgskolen må be den enkelte student selv finne ut om forkunnskapene hans på de aktuelle områder er gode nok. Studentene må selv sørge for å sikre seg nødvendig oppdatering.

Oppbygging av studiet.

Studiet bygger på kurssystemet. Hvert kurs gir vektall etter arbeidsbyrde. Gjennomsnittlig arbeidsbyrde hvert semester er 10 vektall, og hele studiet utgjør 40 vektall.

Studiet er delt i en obligatorisk og en valgfri del. De obligatoriske fagene utgjør 22 vektall og omfatter fagene matematikk, statistikk, EDB, bedriftsøkonomi/regnskap, samfunnsøkonomi, investering/finansiering, organisasjonsteori og arbeidspsykologi.

Det valgfrie fagtilbudet gir studentene anledning til faglig fordypning og spesialisering med sikte på yrkeskompetanse. Dessuten tar en gjennom valgfrie fagopplegg sikte på å kvalifisere studentene for videre studium ved universitet og høyskoler.

1. år		2. år		
Høst	Vår	Høst	Vår	
Sammfunnsøkonomi	4	Investering/ finanisering 2		Valgfag (6)
Bedriftsøkonomi/ regnskap	4	Arbeidspsy- kologi 2		
Innføring i matematikk 2	Statistikk I 2			Seminar- oppgave (4)
Grunnkurs i EDB 4	Organisa- sjonsteori I 2	Valgfag	6	
	Valgfag 2			10

Tallene i tilknytning til fagbetegnelsen angir vektallene til de ulike fag.

De obligatoriske fagene er omtalt på side 116 - 121.

Den valgfrie delen av studiet er organisert i spesialiseringsretninger. Disse omfatter en kombinasjon av valgfrie fag som sett i sammenheng utgjør en faglig helhet og som dekker et fagområde eller et emne.

Studentene kan velge mellom disse spesialiseringsretningene:

1. Adferdsfag	6. Regionalteori
2. Bedriftsøkonomisk analyse	7. Regnskap
3. Databehandling	8. Statsvitenskap/offentlig administrasjon
4. Kvantitative metoder	
5. Markedsføring	

(Se omtale av disse side 103 - 115.)

Det er satt sammen en obligatorisk kurspakke for hver av de ulike spesialiseringsretningene. Disse kursene vil da være faste for de studenter som har valgt spesialiseringsretningen. Dette valget vil for en del av spesialiseringene måtte treffes allerede fra 2. semester, med muligheter for skifte i 3. semester. For andre retninger vil valget ordinært skje fra 3. semester.

Seminararbeid

Før studiet kan regnes som fullført, må studentene i siste semester utarbeide en skriftlig seminaroppgave (4 vekttall). Seminaroppgaven kan utføres av en enkelt student eller av en gruppe. De emnene som blir behndlet vil kunne variere mye, alt etter hvilke interesser studentene har, og hvilke fag de har vært mest opptatt av i studiet. Seminaroppgaven blir regnet som en viktig del av studiet og har mye å si for den faglige fordypning som er nevnt ovenfor. Seminaroppgavene utarbeides i tilknytning til en av spesialiseringsretningene.

Valgfrie fag.

De obligatoriske fagene skal suppleres med valgfrie fag svarende til total 18 vekttall. Fordelingen av disse over studietiden er slik at det velges fag svarende til:

1. semester ingen.	2. semester 2 vekttall	3. semester 6 vekttall	4. semester 10 vekttall inklusive seminar- oppgave

Disse skal, med de bindinger som ligger i valg av spesialiseringsretning (se side 103 og 115) velges blant følgende fag:

Fag	Semester	Vekttall	Omtalt side
Arbeidslivskunnskap	H	2	125
Bedriftsøkonomisk analyse og planlegging	V	8	131
COBOL	V + H	4	25
Datastrukturer	H + V	4	28
Det norske politiske og administrative system	H	4	48
Driftsregnskap	H	2	125
EDB og samfunn	V	2	32
EDB i praksis	V	2	29

FORTRAN	V + H	4	26
Lineær algebra	V	2	41
Markedsføring I	H	2	126
Materialadministrasjon I	H	2	61
Norsk næringsøkonomi	V	2	122
Offentlig planlegging og budsjettering	V	4	53
Offentlig saksbehandling og forvaltningsrett	V	2	52
Operasjonsanalyse I	H	2	126
Operasjonsanalyse II	V	8	134
Organisasjonsteori II	V	2	136
Personalføring	V	8	136
Praktisk regnskap	H	2	127
Politisk teori	V	2	50
Regional- og kommunaløkonomi I	H	2	128
Regional- og kommunaløkonomi II	V	8	137
Regnskap	V	8	137
Ressursøkonomi	H	2	129
Rettslære I	V + H	4	123
Rettslære II	H	2	148
Skatterett I	V	2	123
Skatterett II	H	2	148
Statistikk II	H	2	42
Systemering	V	4	27

Spesialiseringsretningene.

Som nevnt side 101 skal studentene velge mellom følgende **spesialiseringsretninger**:

1. Adferdsfag
2. Bedriftsøkonomisk analyse
3. Databehandling
4. Kvantitative metoder

5. Markedsføring
6. Regionalteori
7. Regnskap
8. Statsvitenskap/offentlig administrasjon

For en nærmere omtale av de enkelte fag som inngår i de forskjellige spesialiseringsretningene vises det til omtale av disse. I det følgende vil det bli gitt en oversikt over hvilke kurs som inngår som faste i de ulike retninger, og hvilke kurs som er anbefalt som utfyllende til disse. Det er viktig å merke seg at «faste kurs» i denne sammenheng betyr faste for *spesialiseringsretningen*.

Listen over anbefalte fag er ikke bindende for studentene. Den er ment å skulle gi en veiledning for sammensetning av valgfagene, men kan fravikes.

Side 102 - 103 er det gitt en fullstendig oversikt over alle valgfag. Fra denne listen skal det totalt velges valgfag svarende til 18 vekttall, inklusive de valgfag som er gjort faste for den enkelte spesialiseringsretning.

Sammensetningen av de enkelte spesialiseringsretningene.

(Tallene i parantes etter de enkelte fag angir vekttall).

1) Adferdsfag.

Denne spesialiseringsretningen tar sikte på å kvalifisere studentene for arbeid innen personalfunksjonen i bedrifter, offentlige etater etc.

Fast kurs 3. semester:

Arbeidslivskunnskap (2)

Faste kurs 4. semester:

Personalforvaltning (8)

(inkl. seminaroppgave)

Organisasjonsteori II (2)

1. år		2. år	
Høst	Vår	Høst	Vår
			Personalforvaltning (inklusive seminar oppgave) 8
		Arbeidslivskunnskap 2	
		Valgfag 4	OrganisasjonsteoriII 2
	Valgfag 2		

Anbefalte valgfag 2. semester:

Norsk næringsøkonomi (2)

Offentlig saksbehandling og forv.rett. (4)

Anbefalte valgfag 3. semester:

Ressursøkonomi (2)

Det norske politiske og administrative system (4)

2) Bedriftsøkonomisk analyse.

Denne spesialiseringsretningen er lagt opp for studenter som tar sikte på å utføre planleggings- og styringsoppgaver i bedrifter.

En legger vekt på å oppøve studentenes evne til analyse av problemer ved å presentere og anvende bedriftsøkonomiske analysemetoder. Sentralt i spesialiseringsretningen står problem knyttet til anskaffelse og anvendelse av kapital (finansiering/investeringskalkyler).

En tar videre opp bruk av budsjetter som styringsverktøy, og drøfter hvordan driftsregnskapet kan nyttes for beslutnings- og kontrollformål.

Bedriftens avhengighet av og tilpasning til omgivelsene behandles i emnene prognoser, strategisk planlegging (langtidsplanlegging) og markedsføring.

Faste kurs 3. semester:

Driftsregnskap	(2)
Markedsføring I	(2)

Fast kurs 4. semester:

Bedriftsøkonomisk planlegging og analyse (inkl. seminaroppg.)	(8)

1. år		2. år	
Høst	Vår	Høst	Vår
			Bedriftsøkonomisk planlegging og analyse (inklusive seminaroppgave)
		Driftsregnskap	2
		Markedsføring I	2
	Valgfag	Valgfag	Valgfag
	2	2	2
			8

Anbefalte valgfag 2. semester:

Norsk næringsøkonomi	(2)
Skatterett I	(2)

Anbefalte valgfag 3. semester:

Operasjonsanalyse I	(2)
Praktisk regnskap	(2)
Materialadministr. I	(2)
Ressursøkonomi	(2)
Statistikk II	(2)

Anbefalte valgfag 4. semester:

Organisasjonsteori II	(2)
Offentlig saksbehandling og forvaltningsrett	(2)

3) Databehandling.

Spesialiseringsretningene skal gi studentene innsikt i hvordan vanlige EDB-rutiner virker, slik at de selv kan være med på utforming og bruk av slike - særlig med tanke på anvendelser innenfor økonomi/administrasjon.

Siktemålet er dessuten at kandidater med økonomisk/administrativ bakgrunn skal settes i stand til å kommunisere om EDB-spørsmål med fagfolk på området.

Faste kurs 2. semester:

COBOL eller FORTRAN	(2 + 2)

Faste kurs 3. semester:

COBOL eller FORTRAN forts.	(2 + 2)
Datastrukturer	(2 + 2)

Faste kurs 4. semester:

Datastrukturer forts.	(2 + 2)
Seminaroppgave	(4)

(Seminaroppgaven er ikke bundet til et bestemt kurs).

1. år		2. år	
Høst	Vår	Høst	Vår
			Seminaroppgave 4
			Datastrukturer 4
		Valgfag 2	Valgfag 4
	COBOL/FORTRAN 4		

Anbefalt valgfag 2. semester:
Lineær algebra (2)

Anbefalte valgfag 3. semester:
Arbeidslivskunnskap (2)
Driftsregnskap (2)
Operasjonsanalyse I (2)
Praktisk regnskap (2)

Anbefalte valgfag 4. semester:
EDB og samfunn (2)
EDB i praksis (2)
Systemering (4)
Operasjonsanalyse II (4)

4) Kvantative metoder.

Spesialiseringretningen er tilpasset studenter som tar sikte på å arbeide med planlegging og styring i bedrifter og i offentlig forvaltning. Det blir gitt innføring i en del sentrale metoder og teknikker som kan nyttes til å studere problemstillinger såvel innen økonomi som innen teknikk eller samfunnsfag.

Fast kurs 2. semester:
Lineær algebra (2)

Fast kurs 3. semester:
Operasjonsanalyse I (2)

Fast kurs 4. semester:
Operasjonsanalyse II (8)
(inkl. seminaroppgave)

1. år		2. år	
Høst	Vår	Høst	Vår
		Operasjonsanalyse I 2	Operasjonsanalyse II (inklusive seminaroppgave) 8
		Valgfag 4	
	Lineær algebra 2		Valgfag 2

Anbefalte valgfag 2. semester:

FORTRAN eller COBOL (2 + 2)

Anbefalte valgfag 3. semester:

Materialadm. I (2)

Driftsregnskap (2)

Statistikk II (2)

COBOL eller FORTRAN
forts. (2 + 2)

Anbefalte valgfag 4. semester:

Norsk næringsøkonomi (2)

5) Markedsføring.

Spesialiseringsretningen i markedsføring er tilpasset studenter som tar sikte på å arbeide med planlegging og styring av markedsføringsfunksjonen i ulike organisasjoner.

I kursopplegget blir det lagt vekt på å studere hvordan organisasjoner kan orientere seg mot og tilpasse seg sine omgivelser ved hjelp av markedsanalyser, markedsplanlegging og utforming av sine markedsføringsaktiviteter.

Fast kurs 3. semester:
Markedsføring I (2)

Fast kurs 4. semester:
Markedsføring II (inkl. seminaroppg.) (8)

1. år		2. år	
Høst	Vår	Høst	Vår
			Markedsføring II (inklusive seminaroppgave) 8
		Markedsføring I 2	
		Valgfag 4	
	Valgfag 2		Valgfag 2

Anbefalte valgfag 2. semester:
Norsk næringsøkonomi (2)
Rettslære I (2+2)

Anbefalte valgfag 3. semester:
Driftsregnskap (2)
Statistikk II (2)
Rettslære I forts. (2+2)
Materialadm. I (2)

Anbefalt valgfag 4. semester:
Systemering (4)

6) **Regionalteori.**

Spesialiseringsretningen er lagt opp med tanke på studenter som sikter mot å arbeide med planleggings-, utbyggings- og økonomiske spørsmål i offentlig forvaltning. Med offentlig forvaltning tenkes her primært på kommuner og fylkeskommuner.

Fast kurs 2. semester:

Norsk næringsøkonomi (2)

Faste kurs 3. semester:

Regional- og kommunal-
økonomi I (2)

Ressursøkonomi (2)

Faste kurs 4. semester:

Regional- og kommunal-
økonomi II (8)
(inkl. seminaroppg.)

1. år		2. år	
Høst	Vår	Høst	Vår
			Regional- og kommunaløkonomi II (inklusive seminaroppgave) 8
		Regional- og kommunaløkonomi I 2	
		Ressursøkonomi 2	
	Norsk næringsøkonomi 2	Valgfag 2	Valgfag 2

Det er en forutsetning at studentene i 3. semester følger undervisningen i Samfunnsvitenskapelig metodelæ-

re som gis som en del av studiet i Statsvitenskap/offentlig adm. tilsvarende ca. 1 vekttall.

Anbefalte valgfag i 2. semester:

Lineær algebra	(2)
Politisk teori	(2)

Anbefalte valgfag 3. semester:

Det norske politiske og adm. system	(4)
Statistikk II	(2)

Anbefalte valgfag 4. semester:

Offentlig saksbehandling og forvaltningsrett	(2)
Politisk teori	(2)

7) Regnskap.

Spesialiseringsretningen regnskap har en obligatorisk kurssammensetning som sikter mot studenter som ønsker å kvalifisere seg for

1. Arbeid innenfor regnskapsfunksjonen i en bedrift.
2. Utdanning til revisor.

Det obligatoriske kurset i Bedriftsøkonomi/regnskap samt de obligatoriske kursene knyttet til spesialiseringsretningen (praktisk regnskap, driftsregnskap og regnskap) er lagt opp med sikte på en utførlig behandling både av bedriftens eksterne regnskap (finansregnskap/skatteregnskap) og bedriftens interne regnskap (driftsregnskap).

En viser ellers til orientering om de enkelte fag på annet sted i studiehandboka.

Faste kurs 3. semester:

Driftsregnskap	(2)
Praktisk regnskap	(2)

Fast kurs 4. semester:

Regnskap
(inkl. seminaroppg.)

(8)

1. år		2. år	
Høst	Vår	Høst	Vår
			Regnskap (inklusive seminar- oppgave) 8
		Driftsregnskap 2	
		Praktisk regnskap 2	
	Valgfag 2	Valgfag 2	Valgfag 2

Anbefalte valgfag i 2. semester:

Skatterett I	(2)
Rettslære I	(2 + 2)
COBOL	(2 + 2)

Anbefalte valgfag i 3. semester:

Rettslære I forts.	(2 + 2)
COBOL forts.	(2 + 2)
Operasjonsanalyse I	(2)
Markedsføring I	(2)

Anbefalt valgfag i 4. semester:

Skatterett I	(2)

For å bli opptatt som student ved revisjonsstudiet, må Skatterett I og Rettslære I være tatt som valgfag i øk./adm.-studiet. For de som skal ta revisjonsstudiet anbefales det at Skatterett II blir tatt i øk./adm.-studiets 3. semester. Det kan gjøres i stedet for kurset Praktisk regnskap.

Disse får dermed følgende kursprogram i spesialiseringsretningen:

Faste kurs 2. semester:

Rettslære I	(2 + 2)
Skatterett I	(2)

Faste kurs 3. semester:

Driftsregnskap	(2)
Rettslære I forts.	(2 + 2)
Skatterett II	(2)

Fast kurs 4. semester:

Regnskap (inkl. seminaroppg.)	(8)

8) Statsvitenskap/offentlig administrasjon.

Studiet i statsvitenskap/offentlig administrasjon utgjør 20 vektall. Av disse dekkes 2 vektall av kurset i Makroøkonomi (obligatorisk for øk./adm.-studenter i 1. semester). De øvrige 18 vektall kan tas som spesialiseringsretning i øk./adm.-studiets 3. og 4. semester. Begge fagretningene kan brukes. Se nærmere omtale av studiet side 43.

En normal studieprogresjon i 1. studieår med 2 vektall i valgfag 2. semester vil gi tilsammen 42 vektall. Ved å unnlate å ta valgfag i 2. semester, vil en få totalt 40 vektall.

I 3. semester vil Arbeidspsykologi og Investering/finansiering komme i tillegg. Studenter som tar denne studieretningen som spesialiseringsretning, vil derfor få en noe ujevn arbeidsbelastning. Det anbefales derfor å starte lesningen i 2. semester for å kompensere arbeidet med øk./adm.-fag i 3. semester. Studenter som velger andre spesialiseringsretninger på øk./adm.studiet, kan

ta enkeltkurs ved studiet i statsvitenskap/offentlig administrasjon.

Studiet i statsvitenskap/offentlig administrasjon egner seg også godt som påbygningsstudium på et fullført økonomisk/administrativt studium.

De enkelte fag.

Som det går fram av fagfordelingsplanen, varer fagene ett eller to semester. Ved slutten av det enkelte kurs blir det normalt holdt eksamen. Eksamen blir lagt opp på forskjellige måter, alt etter hva som passer best for faget.

En skal her gi en oversikt over de enkelte fagene. Alle fagene er under kontinuerlig vurdering og utprøving. Dette fører til at både faglig innhold og pensum kan bli forandret. Studentene må derfor til enhver tid sørge for å holde seg ajour med de forandringene som blir foretatt i undervisningsplaner, pensum o.l.

Forkurs.

FORKURS I BOKFØRING.

Forkurset i bokføring omfatter en innføring i elementære bokføringsprinsipp. Undervisningen starter i august. I de første to ukene underviser en to timer hver dag. Etter at den ordinære undervisningen er kommet i gang, underviser en to timer hver uke fram til midten av oktober. Ved slutten av kurset blir det holdt en semesterprøve. Ved denne prøven gir en karakterene *bestått* eller *ikke bestått*. Før en kan gå opp til eksamen i det obligatoriske faget Bedriftsøkonomi/regnskap, må en ha fått karakteren *bestått* ved semesterprøven.

LITTERATUR:

Odd Johnsen og Asbjørn Myre: Innføring i Bedriftsøko-

nomi; Del 2. Bedriftens regnskap. Bedriftsøkonomens Forlag A/S, Oslo 1978.

FORKURS I MATEMATIKK.

Se omtale under matematikkstudiet side 40.

Obligatoriske fag.

BEDRIFTSØKONOMI/REGNSKAP.

4 vekttall.

Forelesninger 4 timer hver uke i 1. og 2. semester. Kurset er en innføring i et grunnleggende emneområde for det økonomisk/administrative studiet. Undervisningen består av forelesninger og gruppearbeid basert på case- og oppgavemateriell.

Første semester.

Foruten innføring i regnskapslære og analyser av årsregnskapet, vil en gi en grunnleggende innføring i deler av den generelle bedriftsøkonomiske teorien.

LITTERATUR:

Odd Johnsen og Asbjørn Myre: Innføring i Bedriftsøkonomi, del 2. Bedriftsens regnskap, Bedriftsøkonomens Forlag A/S, Oslo. 1978.

Knut Boye: Kostnads- og inntektsanalyse, Tanum, Oslo, 1976.

Knut Boye: Regnskapsanalyse, Tanum, Oslo 1976.

SUPPLERENDE LITTERATUR:

Tor Rødseth: Bedriftsøkonomisk analyse, Bedriftsøkonomens forlag A/S, Oslo 1968.

L.H. Skare, O.H. Jensen og K. Boye: Kostnadsregnskap og bokføring i industrien, J.W. Cappelens Forlag, Oslo 1973.

Semesterprøve:

I 1. semester (i oktober) blir det holdt en semesterprøve. Ved denne semesterprøven gir en karakterene *bestått* eller *ikke bestått*. Før en kan gå opp til eksamen i faget Bedriftsøkonomi/regnskap må en ha karakteren *bestått* ved denne prøven.

Semesterprøven omfatter i første rekke elementær regnskapslære, dvs. emner som det undervises i på forkurset.

Andre semester.

I første del av semesteret vil det bli lagt vekt på en utdypende analyse av driftsregnskapet.

Ellers vil hovedvekten bli lagt på eksterne regnskapsproblemer. En vil ta for seg emner som regnskapsanalyse, vurderingsproblem, finansieringsanalyse og regnskapet under prisstigning.

Det blir gitt en innføring i budsjettering.

LITTERATUR:

Trygve Naug og Per Arne Flakke: Lønnsomhetsanalyse, kalkylemodeller og driftsregnskap, B. I. Oslo 1976.

Arne Kinserdal: Regnskapsanalyse, Bedriftsøkonomens Forlag A/S, Oslo 1979.

SUPPLERENDE LITTERATUR:

O. Johnsen og A. Riise: Driftsregnskap for industribedrifter. Bedriftsøkonomens forlag A/S, Oslo 1977.

L.H. Skare, O.H. Jensen og K. Boye: Kostnadsregnskap og bokføring i industrien. Cappelen, Oslo 1973.

A. Kinserdal og A. Johnsen: Finansregnskap, Bedriftsøkonomens forlag A/S, Oslo 1980.

Paul Vårdal: Norsk Regnskapslovgivning. Bedriftsøkonomens forlag A/S, Oslo 1978.

Thorleif Andenæs: Årsoppgjøret i praksis. Forlag Andenæs, Oslo 1979.

Norsk Standard 4102 Grunnkontoplan og regnskapsoppstilling. Norges standardiseringsforbund, Oslo 1977.

Cyril Dean: Effektiv styring gjennom budsjettering. Tanum, Oslo 1978.

G.A.Dahl, P.Thoresen, C.Borge-Andersen: Praktisk budsjettering. Reenskaug, Oslo 1979.

SAMFUNNSØKONOMI.

4 vekttall.

Foreslesninger 4 timer hver uke i 1. og 2. semester.

Faget gir en innføring i sentrale deler av samfunnsøkonomisk teori. En tar sikte på at studentene skal lære seg å vurdere og behandle økonomiske problemer, og å øve opp evnen til å gjøre bruk av økonomiske modeller.

Faget er 2-delt. I 1. semester blir det gitt en innføring i makroøkonomisk teori, og i 2. semester går en gjennom mikroøkonomisk teori.

Makroøkonomisk teori (1. semester).

I denne delen blir det gitt en innføring i de begrepene som blir nyttet i nasjonalregnskapet og hvordan nasjonalregnskapet er bygd opp. Deretter gis en innføring i bruk av makroøkonomiske modeller for å klargjøre viktige økonomiske sammenhenger, bl.a. til hjelp i offentlig planlegging og styring.

Det blir også gjort rede for virkningene av inflasjon og forskjellige teorier om årsakene til inflasjon.

Videre blir det gitt en innføring i kryssløpsanalyse.

LITTERATUR (Makrodelen):

Preben Munthe: Sirkulasjon, inntekt og økonomisk vekst. Universitetsforlaget Oslo 1976.

Arne Jon Isachsen: Inflasjon - et uløselig problem? Tanum Nordli 1977.

Stortingsmelding nr. 1: Nasjonalbudsjettet 1981.
Sondre Kåfjord: Notat om penger, kreditt og valuta.
MRDH 1978.

SUPPLERENDE LITTERATUR:

Leif Johansen: Offentlig økonomikk, Universitetsforlaget Oslo 1970.

Preben Munthe: Penger, kreditt og valuta, Universitetsforlaget Oslo 1978.

Mikroøkonomisk teori (2. semester).

I denne delen blir det gitt en innføring i produksjonsteori, markedsteori og etterspørselsteori.

Videre tar en sikte på å lære bruken av et metodeapparat som blir nyttet i valgfrie fag senere i studiet.

LITTERATUR (Mikrodelen):

Preben Munthe: Markedsøkonomi. Universitetsforlaget 1979.

SUPPLERENDE LITTERATUR:

Robert Dorfmann: Prissystemet, Aldusserien, Lund 1969.

C.E. Ferguson: Microeconomic Theory, R.D. Irwin, Inc. Homewood, 1972.

Arild Sæther: Mikroøkonomisk teori. Tanum-Nordli, Oslo 1976.

INNFORING I MATEMATIKK.

Se omtale under matematikk-studiet side 40.

GRUNNKURS I EDB.

Se omtale under EDB-studiet side 24.

ORGANISASJONSTEORI I.

2 vekttall.

Undervisning i 2.semester.

Faget skal gi en innføring i organisasjonsteori. En vil gi en oversikt over utviklingslinjer i studiet av organisasjoner og ta for seg strukturer og prosesser med hovedvekt på byråkratiteori og beslutningsteori.

LITTERATUR:

Blegen, H.M. og Nylehn, B.: Organisasjonsteori, Tapir Forlag, Trondheim.

Flaa, P., Hofoss, D., Hoven, F.H. og Rønning, R.: Innføring i organisasjonsteori, Universitetsforlaget, Oslo 1973.

ARBEIDSPSYKOLOGI.

2 vekttall.

Undervisning i 3. semester.

Hovedmålsettingen med kurset er å forberede studentene på deres egen yrkessituasjon gjennom kunnskap om mellommenneskelige forhold i arbeidslivet.

En vil blant annet ta for seg emner som forholdet mellom individ, gruppe og organisasjon, påvirkning og holdninger, personlighet, menneskelige behov og motiv, trivsel og fremmedgjøring.

LITTERATUR:

180 Kjell I. Bjørvik: Arbeids- og lederpsykologi. Oslo 1973.

130 Arne Sjølund: Gruppepsykologi. Fabritius, 1974.

Jon Gulowsen: Arbeid er vilkår, del I og III. Oslo 1975.

E. Thorsrud og Fred Emery: Mot en ny bedriftsorganisasjon. Oslo 1970.

Supplerende litteratur vil bli oppgitt i løpet av kurset.

INVESTERING OG FINANSIERING.

2 vekttall.

Forelesninger 4 timer hver uke i 3. semester.

En tar her sikte på å gi en innføring i de sentrale problemene vedrørende anskaffelse og bruk av kapital. Tradisjonelle investeringskalkyler blir brukt gjennom hele kurset, og kurset blir innledet med en innføring i slike metoder.

Følgende emner er sentrale:

Kapitalbehovsberegninger.

Finansiering og skatt.

Finansiering og prisstigning.

Investering og usikkerhet.

Kapitalkostnadsteori.

Gjeldsandelspolitik.

LITTERATUR:

Knut Boye: Finansielle emner. Bedriftsøkonomens Forlag, Oslo 1979.

A. Bugjerde: Norske Kredittinstitusjoner. Bedriftsøkonomens Forlag, Oslo 1977.

SUPPLERENDE LITTERATUR:

L. og I.S. Holtan: Praktisk finansiering, NKS, Oslo 1978.

STATISTIKK I.

Se omtale under matematikk-studiet side 41.

Valgfrie fag.

Valgfag fra 2. semester:

I 2. semester skal det ordinært velges valgfag svarende til 2 vekttall.

Følgende fag kan velges:

Fag	Vekt- tall	Merknad	Omtalt side
COBOL	4	går over 2 semestre	25
FORTRAN	4	går over 2 semestre	26
Lineær algebra	2		41
Norsk næringsøkonomi	2		122
Offentlig planlegging og budsjettering	4		53
Offentlig saksbehandling og forvaltningsrett	2		52
Politisk teori	2		50
Rettslære I	4	går over 2 semestre	123
Skatterett I	2		123

NORSK NÆRINGSØKONOMI.

2 vekttall.

Undervises i vårsemesteret.

Kan følges i 2. eller 4. semester.

Formålet er på den ene side å gi faktiske kunnskaper om de ulike grenene av norsk næringsliv og på den andre side å gjøre rede for de strukturendringene som foregår i næringslivet, og for de konsekvensene disse har for det norske samfunn.

Videre vil generelle næringspolitiske problemstillinger bli drøftet.

Valgfaget inngår i fagkretsen ellers som

- (I) et supplement til det obligatoriske kurset i samfunnsøkonomi
- (II) obligatorisk kurs i spesialiseringsretningen Regionalteori.

LITTERATUR:

Agnar Sandmo: Mål og midler i industripolitikken. Tanum, Oslo 1978.

NOU 1979: 35 Strukturproblemer og vekstmuligheter i norsk industri.

St.meld.nr.18 (1977-78) Langtidsplan for norsk fiskeri-næring.

Videre vil det bli gitt referanser til tidsartikler og utdrag av offentlige utredninger og stortingsmeldinger.

RETTSLÆRE I.

4 vekttall.

Undervisning i 2. og 3. semester.

Formålet med dette faget er å gi en oversikt over de viktigste delene av rettssystemet, og å vise hvordan ulike samfunnsforhold blir regulert av rettslige regler.

Evne til muntlig og skriftlig framstilling av rettslige spørsmål blir øvet opp ved oppgaveløsninger, gruppearbeid e.l.

Faget er obligatorisk for studenter som vil ta revisjonsstudiet, og inngår som en del av pensum til Rettslære II.

Undervisning 4 timer pr. uke.

LITTERATUR:

Ragnar Knoph: Oversikt over Norges Rett. 7. utgave ved K. Selmer og B. Stuevold Lassen. Universitetsforlaget, Oslo 1975.

Kai Krüger: Norsk Kjøpsrett. Universitetsforlaget, Oslo 1977.

SKATTERETT I.

2 vekttall.

Undervisning i vårsemesteret.

Kan følges i 2. eller 4. semester.

Faget omfatter en oversikt over den personlige skatteplikten og reglene for skattlegging av bedrifter.

Det passer særlig for studenter som senere i studiet velger regnskap som ferdypningsområde. Faget er obligatorisk for opptak til revisjonsstudiet.

LITTERATUR:

Leiv Vårdal: Skatterett for næringsdrivende. Bedriftsøkonomens Forlag, Oslo 1978.

Valgfag fra 3. semester.

I 3. semester skal det velges valgfag svarende til 6 vekttall. Disse må, med unntak av tidligere valgte fag som fortsetter i 3. semester, velges fra følgende liste:

Fag	Vekt-tall	Merknad	Omtalt side
Arbeidslivskunnskap	2		125
Datastrukturer	4	går over 2 semestre	28
Det norske politiske og administrative system	4		48
Driftsregnskap	2		125
Markedsføring I	2		126
Materialadministrasjon I	2		61
Operasjonsanalyse I	2		126
Praktisk regnskap	2		127
Regional- og kommunal økonomi I	2		128
Ressursøkonomi	2		129
Skatterett II	2		148
Statistikk II	2		42
Statsvitenskap/offentlig administrasjon	20	går over 2 semestre	43

ARBEIDSLIVSKUNNSKAP.

2 vekttall.

Undervisning i høstsemesteret.

Faget skal gi kunnskap og innsikt i arbeidslivsspørsmål med vekt på sosiale og politiske sider. En vil drøfte hvordan for eksempel sosiale og helsemessige problemer henger sammen med trekk ved samfunnsutviklingen. Hovedemnene er arbeidsmiljø og arbeidsmarked. Faget tar opp lover og avtaler som regulerer arbeidsforhold, hovedorganisasjonene LO og NAF, lønnsforhandlinger, samarbeids- og demokratiseringstiltak, arbeidstvister og arbeidsrett.

LITTERATUR:

St.meld.nr.14 (1977-78) Om sysselsettingspolitikken.

Cato Wadel: Hva er arbeid? Tidsskrift for samfunnsforskning, 1977.

Cato Wadel: Trygdeliv og arbeidsliv, Universitetsforlaget, Oslo 1978. 30

Edvard Bull: Norsk fagbevegelse, Oslo 1968. 30

Rapport fra generaldirektøren for ILO: Et problem for hele verden. Oslo 1976.

DRIFTSREGNSKAP.

2 vekttall.

Undervisning 4 timer hver uke i høstsemesteret.

Formålet er å lære:

1. Hvordan data fra driftsregnskapet kan nyttes for å ta avgjørelser om fremtidig drift og for å kontrollere driften.
2. Hvordan driftsregnskapet bør bygges opp for at data skal bli så pålitelige og nyttige som mulig.

Kurset er lagt opp med sikte på stor studentaktivitet.

LITTERATUR:

Johnsen & Riise: Driftsregnskap for industribedrifter. Bedriftøkonomens forlag, Oslo 1978.

Arne Riise: Interne styringsdata. Driftskalkyler for beslutninger og kontroll. Bedriftøkonomens forlag, Oslo 1979.

SUPPLERENDE LITTERATUR:

Skare, Jensen, Boye: Kostnadsregnskap og bokføring i industrien. J. W. Cappelen's forlag 1973.

Vagn Madsen: Regnskapsvesenets oppgaver og problemer i ny belysning. Gyldendal Kbhv. 1969.

MARKEDSFØRING I.

2 vekttall.

Foreslesninger 4 timer i uken i høstsemesteret. Dette er et innføringskurs i faget markedsføring.

En tar for seg sentrale begrep, virkemidler og arbeidsvilkår på de ulike markeder. Videre blir studentene gitt en innføring i emne om markedsundersøkelser og prognoser.

LITTERATUR:

Angsgar J. Pedersen: Plan og styring i markedsføring, del I,II,III og IV. Grundt Tanum, Oslo.

Philip Kotter: Marketing Management, Prentice Hall Inc. N.Y. 1975.

OPERASJONSANALYSE I.

2 vekttall.

Undervisning 4 timer hver uke i høstsemesteret.

Undervisningen i faget har som viktigste siktemål å gjøre studentene kjent med oppbyggingen av modeller for styring innen bedriftene og forvaltningen.

Faget kan avsluttes med eksamen etter 3. semester, eller en kan velge å gå videre med operasjonsanalyse i 4. semester. Hvis en fortsetter med faget i 4. semester, er det ingen eksamen etter 3. semester.

Undervisningen omfatter disse emnene:

Lineær programmering.

Køteori.

Lagerteori.

Nettverksplanlegging.

LITTERATUR:

Andreas O.P. Bachmann: Kompendium i lineær programmering. Møre og Romsdal distriktshøgskole, Molde 1973.

Andreas O.P. Bachmann: Lagerteori, MRDH, Molde 1977.

Andreas O.P. Bachmann: Kompendium i køteori, Møre og Romsdals distriktshøgskole, Molde 1973.

Reidar Hugsted: Nettverksplanlegging, Tapir, Trondheim, 1974.

SUPPLERENDE LITTERATUR:

Jan Mossin: Operasjonsanalytiske emner, Tanum, Oslo 1972.

E. Page: Queoeing Theory in OR. Butterworths 1972.

Einar Matson: Operasjonsanalyse UNIT/NTH 1975.

Saul I. Gass: Linear Programming. McGraw Hill 1969.

PRAKTISK REGNSKAP.

2 vekttall.

Undervisning 4 timer hver uke i høstsemesteret.

Undervisningen i kurset har to hovedsiktemål:

- Drøfte oppbyggingen av bedriftens finansregnskap, særlig med vekt på de krav som stilles i lover, forskrifter m.v.
- Drøfte hvordan arbeidet med finansregnskapet rent praktisk kan organiseres, herunder også hvilke tekniske hjelpemidler som er til disposisjon (spesielt EDB) og hvordan valg av utstyr påvirker organiseringen av arbeidet med finansregnskapet.

LITTERATUR:

Mats Glader: ADB-løsninger på redsvisningsproblemer. Studentlitteratur Lund 1973.

Paul Vårdal: Norsk regnskapslovgivning I og II. Bedriftsøkonomens forlag, Oslo 1978.

REGIONAL— OG KOMMUNALØKONOMI I.

2 vekttall.

Dette faget inngår som obligatorisk i spesialiseringsretningen regionalteori.

I fjerde semester går faget Regional- og kommunaløkonomi II. Regional- og kommunaløkonomi I kan avsluttes med eksamen etter tredje semester.

En viser til omtalen av Regional- og Kommunaløkonomi II.

I tredje semester tar en bl.a. opp problemer i tilknytning til regionaløkonomisk teori og analyse av regionene. Undervisningen vil bl.a. omfatte disse emnene:

- I. Innledning.
- II. Regionale utviklingsteorier.
- III. Regionale analysemetoder.

Under pkt. I vil en gi en kort innføring og drøfting av begrepene teori, vitenskap og utvikling.

Under pkt. II vil en bl.a. ta for seg:

Tradisjonell økonomisk vekstteori, kumulative teorier, economic base og sentralstedsteori, entreprenørteorier, sentrum-pereferimodeller.

Under pkt. III vil en bl.a. behandle gravitasjonsmodeller, lineær programmering, kryssløpsanalyse, nyttekostnadsanalyse. Under pkt. III vil en parallelt med den teoretiske undervisningen gjennomføre eksempelstudium med vekt på regional- og kommunaløkonomiske problemstillinger og analyser av disse.

LITTERATUR:

A.Dedekam jr.: Regionalteori, Kompendium, MRDH 1980.

RESSURSØKONOMI.

2 vekttall.

Formålet med faget er:

- Å gi en innføring i ressurs situasjonen i Norge og sette denne i sammenheng med den globale ressurs situasjonen.
- Å klargjøre for studentene forskjellen mellom de bedriftsøkonomiske og samfunnsøkonomiske inntekts- og kostnadsbegrep.
- Å fremme forståelse for nødvendigheten av å legge samfunnsøkonomiske vurderinger til grunn for å oppnå en best mulig bruk av ressursene i samfunnet. Her vil også fordelingsproblemene bli drøftet.
- Å gi en oversikt over de virkemidler det offentlige kan benytte for å styre ressursbruken i ønskelig retning. En vil også gjøre rede for konflikter mellom ulike politiske målsettinger.

Kursinnhold.

Innledningsvis vil det bli gitt en kort oversikt over ulike økonomiske system.

Deretter vil en gå gjennom ressursituasjonen i Norge slik den er i dag og drøfte mulige utviklingstendenser. Det globale aspekt vil også bli trukket inn.

Deretter vil en klargjøre innholdet i begrepet indirekte virkninger i økonomien. Dvs. at en vil gjøre rede for kostnads- og inntektskomponenter som faller utenfor de bedriftsøkonomiske kalkylene.

Dette vil også bli klargjort ved eksempel. En vil videre gi en innføring i bruken av nytte-kostnadsanalyser ved vurdering av ulike prosjekt. Det vil bli lagt vekt på å illustrere forskjellen mellom bedriftsøkonomiske og samfunnsøkonomiske problemstillinger med praktiske eksempler.

Prissettingsproblemene vil også bli gjennomgått.

Det vil så bli gitt en oversikt over argument for offentlig inngrep i økonomien. En vil videre drøfte hvilke virkemidler det offentlige har til rådighet i denne sammenheng.

Faget er obligatorisk for spesialiseringsretningen Regionalteori.

LITTERATUR:

A. Dedekam jr.: Forelesningsnotater ressursøkonomi, MRDH 1980.

L. Johansen: Samfunnsøkonomisk lønnsomhet. Industriøkonomisk Institutt, Rapport nr. 1 1977.

Utvalgte artikler vil bli oppgitt når kurset starter.

Valgfag i 4. semester.

Hver av spesialiseringsretningene unntatt databehandling avsluttes med et hovedvalgfag som inklusive seminaroppgavene utgjør 8 vekttall. Totalt skal det velges valgfag svarende til 10 vekttall, slik at hovedvalgfaget må suppleres med et 2 vekttalls fag.

Fag	Vekt- tall Merknad	Omtalt side
Bedriftsøkonomisk analyse og planlegging	8	131
Datastrukturer	4 forts. fra 3.semester	28
EDB i praksis	2	29
EDB og samfunn	2	32
Markedsføring II	8	133
Norsk næringsøkonomi	2	122
Offentlig planlegging og budsjettering	4	53
Offentlig saksbehandling og forvaltningsrett	2	52
Operasjonsanalyse II	8	134
Organisasjonsteori II	2	136
Personalforvaltning	8	136
Politisk teori	2	50
Regional og kommunal- økonomi II	8	137
Regnskap	8	137
Skatterett I	2	123
Systemering	4	27

BEDRIFTSØKONOMISK ANALYSE OG PLANLEGGING.

Faget med seminaroppgave utgjør 8 vekttall.

Faget inngår i spesialiseringsretningen bedriftsøkonomisk analyse.

Det tas opp emner i forbindelse med planlegging og styring i foretaket. Undervisningen bygger dels på emner som er gjennomgått i det obligatoriske kurset i investering og finansiering.

Faget omfatter disse hovedemnene:

1. Bedriftsmålsetting. En drøfter ulike synspunkter på emnet. Praktiske eksempler på norske foretaks skrevne målsettinger gjennomgås.
2. Prognoser. Det gis en innføring i emnet med vekt på enkle predikasjontechnikker.
3. Langtidsplanlegging. En drøfter prinsipp og praktisk gjennomføring av LTP med vekt på planlegging i små og mellomstore foretak.
4. Bedriftsøkonomisk investeringsanalyse. En gjennomgår metoder som kan benyttes bl.a. for å avgjøre om en investering er lønnsom, for å velge mellom gjensidig utelukkende investeringer og utraneringskalkyler. Problemer i forbindelse med investering under usikkerhet blir drøftet; porteføljeteori gjennomgås.
5. Finansiering. Praktiske spørsmål knyttet til anskaffelse av kapital gjennomgås. Dessuten omfatter denne delen kapitalkostnadsteori, foretaksvurdering og gjelds-andelspolitikk.
6. Budsjettering. En drøfter hvordan foretaket kan nytte budsjettering som styringsverktøy. Praktiske eksempler gjennomgås.
7. Samfunnsøkonomisk investeringsanalyse. Begrepet samfunnsøkonomisk lønnsomhet blir drøftet.

LITTERATUR:

S.O. Arlebäck: Långsiktplanering. Studentlitteratur, Lund 1976.

K. Boye: Budsjettering. NHH, Bergen 1978.

K. Boye: Finansielle emner. Bedriftsøkonomens Forlag A/S, Oslo 1976.

James C. van Horne: Financial Management and Policy. Prentice Hall, Englewood Cliffs 1977. Utvalgte deler.

Jan Mossin: Operasjonsanalytiske emner. Tanum, Oslo 1972. Kap IV og V.

L. og I.S. Holtan: Praktisk finansiering. NKS, Oslo 1978.
Børje Langefors: System för företagsstyring. Studentlitteratur, Lund 1970.

H. Igor Ansoff (red.): Företagsstrategi i teori och praktik. Prisma, Stockholm 1969. Utvalgte deler.

Leif Johansen: Samfunnsøkonomisk lønnsomhet. Tanum, Oslo 1977.

SUPPLERENDE LITTERATUR:

K.A. Ringbakk: Ledelse med plan. Tanum, Oslo 1973.

Russel L. Ackoff: Planlægning for virksomhetens ledelse. Branner og Korch, København 1972.

Bergstrand, Gavatin, Magnusson og Samuelson: Vad är budgetering? Sveriges Mekanförbund, Stockholm 1974.

Cyril Dean: Effektiv styring gjennom budsjettering. Tanum, Oslo 1975.

Palle Hansen: Håndbog i budgettering. Institut for lederskab og lønsomhed, København 1975.

A. Bugjerde: Norske kredittinstitusjoner. Bedriftsøkonomens forlag, Oslo 1977.

Bengt Mattsson: Samhällsekonomiske kalkyler. Akademiförlaget, Lund 1970.

MARKEDSFØRING II.

Faget med seminaroppgave utgjør 8 vekttall. Faget inngår i spesialiseringsretningen markedsføring.

Forelesninger/gruppearbeid 6 timer pr. uke i vårsemesteret.

Markedsføring II bygger på innføringskurset Markedsføring I, og har som siktemål å utdype enkelte emneområder innen markedsføringsfaget som merkedsanalyser, markedsplanlegging, markedskommunikasjon og kjøpsadferd i organisasjoner og forbrukervaremarkedet.

LITTERATUR:

- Nowak og Wärneryd: Kommunikasjon og påvirkning.
Philip Kotter: Marketing Management.
O. Hellevik: Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap.
Lund og Lorentzen: Markedsføringsledelse.

OPERASJONSANALYSE II.

Faget med seminaroppgave utgjør 8 vekttall.

Dette valgfaget er en direkte faglig videreføring av valgfaget Operasjonsanalyse I i 3. semester.

Ved siden av å gå gjennom ulike metoder og teknikker, tar en for seg problem knyttet til formulering og løsning av problem, og tolkning av resultatene. Videre legger en vekt på å vise eksempler på bruk av operasjonsanalyse.

Emnene som gjennomgås er:

1. Lineær programmering.

Formulering og løsning av forskjellige typer av lineære programmeringsproblem, simplexmetoden, bruk av 2 fasers simplec, den reviderte simplexmetoden med den inverse av basis på generell form, den duale simplexmetode, regnemaskinprogram, dualproblemet med økonomiske tolkninger, lineær programmering med øvre og nedre skranker på variablene, sensitivetsanalyse, parametrisk programmering.

2. Spillteori.

Minimax (maximin)-kriteriet, blandede strategier, løsning av spillteoretiske problemer ved hjelp av lineær programmering.

3. Kvadratisk programmering.

Gjennomgåelse av Kuhn-Tucker-teoremet og Kuhn-Tucker-vilkårene, det kvadratiske programmeringsproblem, detaljert gjennomgåelse av Dantzig/Whinston og

van de Pannes metode for løsning av kvadratiske programmeringsproblemer.

4. Lagerteori.

Stokastiske lagermodeller.

5. Dynamisk programmering.

Kort innføring med eksempler på bruk av dynamisk programmering.

6. Køteori.

Flerkanalsystemer med Poisson ankomst og eksponensialfordelt betjeningstid, maskinpasserproblemet, system med generell fordeling for ankomster og betjeningstid.

7. Prognoser.

Innføring med vekt på enkle predikasjontechnikker.

8. Langtidsplanlegging og budsjettering.

LITTERATUR:

Andreas O.P. Bachmann: Kompendium i lineær programmering, Møre og Romsdal distriktshøgskole, Molde 1976.

Andreas O.P. Bachmann: Kompendium i køteori, MRDH, Molde 1976.

Andreas O.P. Bachmann: Innføring i spillteori, MRDH, Molde 1978.

Andreas O.P. Bachmann: Lagerteori, MRDH, Molde 1977.

Andreas O.P. Bachmann: Forelesningsnotater i dynamisk programmering, MRDH, 1973.

Knut Boye: Budsjettering, NHH, Bergen 1978.

Jan Bergstrand, Peter Gavatin, Åke Magnusson og Lars Samuelson: Hvad är budgettering? 2. utgave 1974.

Jan Bergstrand: Budgetuppställande. Metoder, praktikkfall och beskrivningsmodeller, Stockholm 1972.

S.O. Arlebäck: Långtidsplanering, Studentlitteratur, Lund, 1976.

Cantor Jurry: Pragmatic Forecasting, kap. I. American Management Association 1971.

Jan Mossin: Operasjonsanalytiske emner, kap. IV. Tanum, Oslo 1972.

Leif Johansen: Prognoser i samfunnsmessig sammenheng, Sosialøkonomen nr. 8, 1971.

ORGANISASJONSTEORI II.

2 vekttall.

Undervisning i vårsemesteret. faget bygger på Organisasjonsteori I og er en videreføring av dette.

Hovedproblemstilling er forholdet mellom individ og organisasjon slik det er behandlet i organisasjonsteorien. En vil gjennomgå noen sentrale, nyere utviklingslinjer som teoretisk grunnlag for tiltak for forandringer i organisasjonene.

Aktuelle emner er blant annet ledelse og opplæring i ledelse, organisasjonsutvikling/administrativ utvikling og rasjonalisering/effektivisering. Drøfting av byråkratiproblem og alternative organisasjonsformer hører også hjemme her.

Litteratur blir oppgitt når kurset starter.

PERSONALFORVALTNING.

Faget med seminaroppgave utgjør 8 vekttall.

Dette er et avsluttende og integrerende fag i spesialiseringsretningen adferdsfag. Målsettingen er å kvalifisere til å arbeide med personalfunksjonen i bedrifter etater osv.

Det er praktisk rettet og legger vekt på hvordan teorier og synsmåter fra organisasjonsteori og arbeidspsykologi osv. kan nyttes i personalarbeidet.

Faget starter med å ta for seg selve personalfunksjonen og hvordan den kan organiseres. En vil drøfte begrepet personalpolitikk og komme inn på forutsetninger, metoder og konsekvenser for personaladministrativ planlegging.

Forskjellige fremgangsmåter ved rekruttering, utvalg, ansettelse og introduksjon er sentrale emner.

Videre kommer en inn på lønnsystem og lønnsforhandlinger. Noe av det viktigste i personalarbeidet i dag er opplæring og utvikling og det vil bli satt av mye tid til slike spørsmål. Ekstern og intern informasjon vil en også komme inn på.

Litteratur blir oppgitt når kurset starter.

REGIONAL— OG KOMMUNALØKONOMI II.

Faget med seminaroppgave utgjør 8 vekttall.

Det er en faglig videreføring av kurset Regional- og kommunaløkonomi I i 3. semester, og danner avslutningen av spesialiseringsretningen regional teori.

En viser ellers til omtalen av dette kurset.

Faget er tre-delt. Den første delen omfatter i hovedsak planlegging innen kommunalsektoren (kommune og fylke) og kommunaløkonomi.

I andre delen vil en gjennomgå emner fra norsk regional- og distriktspolitikk og de konsekvenser denne har for utviklingen av arbeids- og næringslivet i distriktene. Spesielt vil en forsøke å studere problem som er typisk for de mer perifere av kommunene våre. Den tredje delen er et eksempelstudium der en legger vekt på den praktiske bruk av teorien. Eksemplene blir så langt som mulig lagt opp slik at studentene kan velge sin seminaroppgave i tilknytning til disse.

Litteratur blir oppgitt når kurset starter.

REGNSKAP.

Faget med seminaroppgave utgjør 8 vekttall.

Dette er det avsluttende kurset i spesialiseringsretningen Regnskap.

Hovedformålet med kurset er å gi studentene anledning til fordypning/spesialisering i:

- Problemområder og regelverk knyttet til utarbeidelse av årsoppgjøret.

- Utarbeidelse av analyser basert på årsoppgjøret.
- Regnskap under prisstigning.
- Budsjettarbeid.

Emneoversikt:

I. *Regnskapsteori.*

Denne delen av faget vil være en videreføring av regnskapsdelen i det obligatoriske kurset i Bedriftsøkonomi/regnskap. I tillegg vil regnskap-savslutning i ansvarlige selskap og konsernselskap, og regnskap under prisstigning gjennomgås.

II. *Regnskapslovgivning.*

En vil her ta for seg reglene i selskaps- og skattelov-givningen som gjelder *årsoppgjøret*.

Det blir lagt særlig vekt på:

- 1) Reglene i selskapslovgivningen om årsoppgjøret, overskuddsdisponeringen og formuesforvaltning.
- 2) Skattelovens vurderings- og spesifikasjonsregler og de krav skatteloven stiller til regnskapet.

III. *Budsjettering.*

En vil i denne delen av kurset drøfte hvordan bud-sjettarbeidet kan organiseres og hvordan komme fram til de ulike delbudsjett som budsjettssystemet består av.

IV. *Revisjon.*

Formålet her er å gi en oversikt over revisors ansvar og plikter i forbindelse med revisjon av årsoppgjøret.

LITTERATUR:

Arne Kinserdal: Regnskapsanalyse. Bedriftsøkonomens forlag A/S, Oslo 1979 (4. utg.)

Arne Kinserdal og Atle Johnsen: Finansregnskap. Be-driftsøkonomens forlag 1979.

Thorleif Andenæs: Årsoppgjøret i praksis. Eget forlag 1979.

Paul Vårdal: Norsk regnskapslovgivning I og II. Bedrifts-
økonomens forlag 1978.

Knut Boye: Budsjettering. NHH 1978.

Publikasjoner fra Norske Statsautoriserte Revisorers for-
ening. Supplerende artikkelstoff til de enkelte emner vil bli
tatt opp i løpet av kurset.

MØRE OG ROMSDAL INGENIØRHØGSKOLE: PÅBYGNINGSSTUDIUM I TRE- OG MØBEL- FAG PÅ ØKONOMISK/ADMINISTRATIVT STUDIUM. (1-årig studium)

Innledning.

Fra høsten 1980 innledes det et samarbeid med Møre og Romsdal Ingeniørhøgskole i Ålesund, som gjør det mulig for høgskolekandidater i økonomisk/administrative fag fra distriktshøgskolen i Molde å gjennomføre et ett-årig påbygnings-studium i tekniske fag ved Ingeniørhøgskolens tre- og møbellinje. Betingelsen for å søke opptak ved dette studiet, er at man er høgskolekandidat i økonomisk/administrative fag fra Møre og Romsdal distriktshøgskole, Molde. Det er ikke satt noen krav med hensyn til spesialiseringsretninger eller valgfag ellers.

Formål.

Studiet er ment som en videreutdanning eller spesialisering for de høgskolekandidater som ønsker å gå inn i tre- og møbelbransjen. Med de spesielle forhold som vil herske innen denne bransjen, må det anees som en stor fordel at en framtidig økonomisk medarbeider i en slik bedrift også har en viss kjennskap til den tekniske siden ved produksjonen.

Oppbygging av studiet.

Studiet er bygget opp som en del av det 2-årige tekniske studiet ved tre- og møbellinjen ved Møre og Romsdal Ingeniørhøgskole i Ålesund.

Studiet har en varighet på ett år, og lærerstyrt undervisning/rettleiding utgjør 20 vektall i løpet av dette året. 13 av disse vektallene skal utgjøre en hovedoppgave (et prosjekt av teknisk eller økonomisk karakter) og 3 vektall skal tas blant valgfrie fag:

Høstsemester	Vårsemester
Produksjons- og konstruksjonslære 2	Varmelære 1
Maskindeler	3
Materiallære	2
Mekanikk	3
Sammenføyningsmetoder/ overflatebehandling 1	
Trevirkeslære 1	
Hovedoppgave	4
Valgfag	3

Tallene i tilknytning til fagbetegnelsene angir antall vektall (moduler).

Foreløpig tilbys det følgende valgfag (tre av disse må velges i løpet av studieåret):

Produksjons- og fabrikkplanlegging	1v.
Verktøy og maskindeler	1v.
Miljølære/ergonomi	1v.
Numerisk styring av maskiner	1v.
Kvalitetsstyring	1v.

De enkelte fagene.

I det følgende gis det en oversikt over de viktigste emnene som blir behandlet i de obligatoriske fagene. Opplistingen

må ansees som orienterende. Både emnevalg og fordypning innen de forskjellige emner vil kunne forandres dersom erfaringer fra studieopplegget eller fra bransjehold viser at endringer er ønskelig.

MASKINDELER.

3 vekttall (moduler).

Undervisning høst- og vårsemesteret.

- Allment (måleenheter, toleranser m.m.)
- Maskintegning/formgivning.
- Forbindelser (sveiseforbindelser, skrueforbindelser m.m.)
- Maskindeler (akslinger, lagre, koblinger m.m.)
- Dimensjonering (av maskiner).

MEKANIKK.

3 vekttall (moduler).

Undervisning høst- og vårsemesteret.

- Statistikk
- Fasthetslære
- Dynamikk

MATERIALLÆRE.

2 vekttall (moduler).

Undervisning høst- og vårsemesteret.

- Metallenes strukturelle oppbygning.
- Materialprøving.
- Framstilling av råjern/stål.
- Korrosjon og korrosjonsvern.
- Plastmaterialer.
- Trevirkets oppbygning og egenskaper.

VARMELÆRE.

1 vekttall (modul).

Undervisning vårsemesteret.

- Elementær termodynamikk.
- Fuktig luft.
- Tørking av trevirke.
- Varmeoverføring.
- Forbrenningslære.

PRODUKT- OG KONSTRUKSJONSLÆRE.

2 vekttall (moduler).

Undervisning høstsemesteret.

- Produksjonsutvikling (fra idéfase til markedspresen-
tasjon).
- Materialer for konstruksjon av møbler og innrednin-
ger.
- Produktspekteret (studere viktige produkter mht. pro-
duksjon, konstruksjon, materialvalg etc.)
- Styrkeberegning av tre.
- Tre og toleranser.
- Prøving av møbler og innredninger.

TREVIRKESLÆRE.

1 vekttall (modul)

Undervisning høstsemesteret.

- Treanatomi.
- Trevirkets egenskaper (virkesfeil, fasthetsegenskaper).
- Trevirkesframdrift (skurlastproduksjon)
- Videreforedlede treprodukter (sponplater, fiberplater
etc.)
- Anvendelse av trevirkesavfall.

SAMMENFØYNINGSMETODER/ OVERFLATEBEHANDLING.

1 vekttall (modul).

Undervisning høstsemesteret.

- Mekaniske forbindelsesmetoder (spiker, bolter, beslag m.m.)
- Limte forbindelser.
- Overflatebehandlingsmetoder (lakk, beis, impregnering.)

NÆRMERE OPPLYSNINGER.

For nærmere orientering om studiet, henvises til

Møre og Romsdal Ingeniørhøgskole
Fogdegården - 6000 ALESUND
Telefon (071) 37750

Revisorstudiet

(½-år)

Generelt om revisor-utdanningen.

Stortinget vedtok i 1974 å opprette et offentlig studietilbud som skal føre fram til revisoreksamen. Distriktshøgskolen skal organisere studietilbudet som fører fram til revisoreksamen og Norges Handelshøyskole skal organisere studietilbudet som fører fram til høyere revisoreksamen.

Distriktshøgskolene har eksamensrett for revisoreksamen og Norges Handelshøyskole har eksamensrett for høyere revisoreksamen.

Formål.

Revisorstudiet ved distriktshøgskolene er et yrkesrettet studium med disse målsettinger:

- a) Å gi studentene en teoretisk utdanning som gjør dem egnet til det arbeid som er tillagt en registrert revisor.
- b) Å kvalifisere studentene for opptak ved det høyere revisorstudiet ved Norges Handelshøyskole.

Viktigste oppgaven til en registrert revisor er å utføre revisjon for foretak som etter norsk lov har plikt til å ha revisor. Kravene som er satt til en revisor og det arbeidet han utfører, finner en dels i lover om revisjonsplikt, dels i administrative forskrifter og dels følger de av revisjonsteori og grunnsetninger for god revisjonspraksis.

Det er også en rekke andre oppgaver som det er naturlig å legge til en registrert revisor. En kan her nevne rådgivning for bedriftsledelse når det gjelder regnskapsføring, skatte- og avgiftsspørsmål, regnskapsanalyse, indre kontroll o.l.

Kompetanse.

Eksamen fra studiet kvalifiserer for stillinger innenfor revisjons- og regnskapsarbeid.

De som har greid kravene til revisoreksamen vil etter to år med allsidig praksis kunne søke om å bli registrerte revisorer.

Studiet gir grunnlag for opptak til det høyere revisorstudiet ved Norges Handelshøyskole.

Oppbygging av studiet.

Revisorutdanningen ved distriktshøgskolen tar 2½ år (5 semestre). De 2 første årene av utdannelsen faller sammen med det økonomisk/administrative studiet med regnskap, rettslære og skatterett som valgfag.

1. år		2. år	
Høst	Vår	Høst	Vår
Sammfunnsøkonomi	4	Investering/ finansiering	2
Bedriftsøkonomi/ regnskap I	4	Arbeidspsyk- ologi	2
Innføring i matematikk 2	Statistikk I	Driftsregn- skap	2
Grunnkurs i EDB	4	Organisa- sjonsteori I	2
	Rettslære I	Praktisk regnskap*	2
			4
	Skatterett I		2

*I stedet for praktisk regnskap kan man ta Skatterett II, og dermed slippe dette kurset i 5. semester.

Selve revisorstudiet i 5. semester vil omfatte disse emner:

5. semester	
Revisjon	8
Rettslære II	2
Skatterett II	2

Det anbefales at kurset Skatterett II tas i øk./adm.-studiets 3. semester, da arbeidsbelastningen er meget stor i dette 5. semesteret. Kurset kan da tas i stedet for det faste kurset Praktisk regnskap i spesialiseringsretningen Regnskap.

Eksamensregler for revisoreksamen.

Til revisoreksamen gjelder egne eksamensregler. For å ha bestått eksamen kan ingen enkeltkarakter i fagene Revisjon, Rettslære II og Skatterett II være dårligere enn 3.0 og gjennomsnittet kan ikke være dårligere enn 2.75. Her er karakteren i revisjon tillagt 4 ganger så stor vekt som karakteren i hvert av kursene rettslære og skatterett. Kandidater som ikke står til eksamen kan ta prøve i alle eller enkelte av de tre fagene. Beste karakter gjelder.

(Jfr. ellers forskrifter om midlertidig reglement for revisoreksamen av 3.10.74, særlig § 5 og § 14).

For de andre fagene gjelder samme eksamensregler som for økonomisk/administrativt studium.

De enkelte fag.

Omtale av de fag som er felles med det økonomisk/administrative studiet finner en under beskrivelsen av dette studiet.

RETTSLÆRE II.

2 vektall.

Rettslære II er en faglig videreføring av Rettslære I. I tillegg til det som er pensum til Rettslære I, inneholder Rettslære II:

Tingsrett.
Panterett.
Konkursrett.
Selskapsrett.
Pris-, kartell- og konkurranserett.

Sosialrett.
Det presiseres at til eksamen blir studentene prøvd i pensum både i Rettslære I og Rettslære II.

Undervisning 4 timer pr. uke.

LITTERATUR:

Ragnar Knoph: Oversikt over Norges Rett. 7. utgave ved K. Selmer og B. Stuevold Lassen. Universitetsforlaget, Oslo 1975.

Kai Krüger: Norsk Kjøpsrett. Universitetsforlaget 1977.

Tore Benson: Aksjeselskap, NDH, ~~2 utg.~~ 1976. *1980*

Tore Benson: Det ansvarlige Handelsselskap, Bodø 1976. *79*

Pål Børresen: Konkurs, ADH, 1976.

Arbej. tillegg til

SKATTERETT II.

2 vektall.

Undervisning 3-4 timer i uken.

Skatterett II er en faglig videreføring av Skatterett I. Faget omfatter en grundig innføring i eiendoms- og inntektsskatten med hovedvekt på reglene om skattesubjektene og på reglene om bruttoinntekt og fradragposter. Det blir lagt særlig vekt på poster som er aktuelle for foretak, medregnet de alminnelige skattereglene for aksjeselskap, og på forholdet mellom regnskapsregler og skatteregler. Det gir en innføring i skattebetalingsordningen i folketrygden, merverdi- og investeringsavgiften og i arveavgiften.

LITTERATUR:

Vårdal, Leif: Skatterett for næringsdrivende. Bedrifts-
økonomens Forlag, Oslo 1976.

Vårdal, Leif: Merverdiavgift og investeringsavgift.

Tank, Yngvar: Lov om avgift på arv og visse gaver med
kommentar.

Eksamen i Rettslære II og Skatterett II blir arrangert 2 ganger
årlig. Det 5. semestret er arbeidsmessig svært krevende. En
vil derfor anbefale de av studentene som allerede etter to se-
mester vet at de sikter mot revisoreksamen, å følge foreles-
ninger i Skatterett II i 3. semester, slik at de kan gå opp til
eksamen samme høsten.

REVISJON.

8 vekttall.

Undervisning 12-14 timer i uken.

1. Revisoryrket og revisors arbeid.

I dette emnet går en gjennom revisors arbeidsområde og
revisors plikter, der hovedvekten blir lagt på de lovregler og
de utsagn vi har for yrket og arbeidet.

LITTERATUR:

Paul Vårdal: Revisoryrket.

NSRS: Revisors håndbok.

Th. Andenæs: Revisjon og indre kontroll, kap. 1, 5-15,
44-46.

2. Revisors stilling til den interne kontroll.

En gjennomgår de kravene som blir satt til en god intern
kontroll og hvilke feil som kan finnes i kontrollrutinene i en
bedrift.

LITTERATUR:

Th. Kjeldsberg: Regnskapsanalytisk revisjon.

Th. Andenæs: Revisjon og indre kontroll, kap. 3,4,23-39.

3. Revisjonssystem, metoder og planer.

Gjennomgåelsen omfatter revisors arbeid fra innsamling av informasjon til utarbeidelse av revisjonsplaner. Det blir lagt særlig vekt på operasjonell revisjon basert på system-analytiske metoder med flow charts.

Det blir også gitt en innføring i revisjonsprogram og bruk av arbeidspapir.

LITTERATUR:

Th. Kjeldsberg: Systemrevisjon.

Skinner/Anderson: Systemanalytisk revisjon.

Th. Kjeldsberg: Regnskapsanalytisk revisjon.

4. A. Revisor og EDB.

En tar sikte på å klarlegge spesielle revisjonsmessige problem og krav som må stilles til EDB-førte regnskap.

LITTERATUR:

Odd Hunstvedt: Revisor og EDB.

Utleverte notater.

4. B. Statistisk stikkprøverevisjon.

En går gjennom de metoder som blir benyttet i statistisk stikkprøverevisjon.

LITTERATUR:

NSRS: Stikkprøvehåndbok for revisorer.

O.H.Hansen: Statistisk stikkprøverevisjon. MRDH, Molde.

5. Revisjon og årsoppgjøret.

Ved siden av gjennomgåelsen av revisjon av årsoppgjør,

tar en for seg kontrollen av at de krav lovgivningen setter er oppfylt og revisors melding og attestasjon.

LITTERATUR:

Paul Vårdal: Norsk regnskapslovgivning.
Th.Andenæs: Årsoppgjøret i praksis.

Opptaksreglement.

(Vedtatt av høgskolerådet 27.2 1980)

§ 1

Tallet på nye heltidsstudenter.

Møre og Romsdal høgskolestyre fastsetter hvert år etter forslag fra høgskolerådet tallet på nye heltidsstudenter som kan tas opp ved de ulike studieretningene ved høgskolen.

§ 2

Opptakskomitéer.

Opptakskomitéer for de enkelte studieretningene vurderer søknadene og avgjør prioritetsrekkefølge for opptak

En opptakskomité kan vurdere søknadene ved flere studieretninger dersom forholdene gjør det formålstjenlig.

Opptakskomitéene avgjør opptaket i samlet møte.

Styringsgruppa for studieretninga eller en komité valgt av styringsgruppa er opptakskomité.

§3

Opptakskriterier.

For å bli opptatt som heltidsstudent må søkerne dokumentere at de har nødvendige teoretiske eller teoretisk/praktiske forkunnskaper for å kunne følge undervisningen med utbytte. Søkere som har fullført en tre-årig teoretisk utdanning etter grunnskolen, vil vanligvis bli godtatt som studiekvalifisert.

Etter skjønn kan den enkelte opptakskomité ta opp søkere med kortere teoretisk utdanning i de tilfeller søkerens teoretisk/praktiske bakgrunn blir funnet relevant for vedkommende studieretning.

§4

Utvelging av søkere.

Dersom det er flere studiekvalifiserte søkere til et studium enn skolen kan ta opp, skal de studiekvalifiserte søkerne inndeles etter teoretisk og praktisk bakgrunn. Den enkelte opptakskomiteé vurderer hvor mange i hver gruppe som skal tas opp.

Den indre rangering av søkerne innen gruppene kan gjøres ut fra:

- *a) vektall (skolepoeng og tilleggspoeng for utdanning og praksis).
- b) samlet vurdering av de enkelte søkere med hensyn til teoretisk skolering, praksis, tillitsverv, alder og motivasjon.
- c) Står søkerne likt etter vurdering basert på de nevnte kriterier i pkt. a) og b), kan loddtrekning benyttes.

§5

Søknadsfrister.

Søknadsfristen er 25. juni.

For studieretninger der særlige forhold tilsier det, kan det fastsettes egne frister. Dersom andre distriktshøgskoler også har dette studiet, bør høgskolene ha samme søknadsfrister.

§6

Forhåndsløfte om opptak.

I visse tilfeller kan det gis forhåndsløfte om opptak. Eksempelvis kan en søker som trenger bekreftelse fra høgskolen for å kunne ordne med vikar i sitt arbeid gis forhåndsløfte.

Opptakskomiteéen behandler søknaden om forhåndsløfte. Denne kan bare innvilges dersom søkeren uten tvil ville ha blitt tatt opp ved opptaket året før.

*Det er utarbeidet regler for beregning av skolepoeng og tilleggspoeng.

Reglement for eksamen og karaktersystem.

(Vedtatt av høgskolerådet 15.3. 1978.)

§ 1.

Eksamen.

Som eksamen regnes i dette reglement endelige prøver i et emne/fag. Ordensregler for avvikling av eksamen fastsettes av administrasjonen.

§ 2.

Adgang til eksamen.

Høgskolens heltids- og deltidsstudenter har adgang til eksamen dersom de har overholdt de frister som er gitt i dette reglement.

En kandidat kan ikke framstille seg for eksamen uten å forevise gyldig studiekort.

§ 3.

Eksamensformer.

Styringsgruppene fastlegger eksamensform og eksamenslengde. Styringsgruppene kan i de forskjellige fag benytte følgende eksamensformer:

Individuell eksamen eller gruppe-eksamen:

- skriftlig eksamen
- muntlig eksamen
- ekskursjon/praksisrapport
- kontinuerlig evaluering
- seminaroppgave

Disse kan brukes enkeltvis eller i kombinasjoner.

Nedenfor er gitt en orientering om de enkelte eksamensformer:

Seminaroppgave:

Seminaroppgaven er til vanlig knyttet til det siste studieåret, eventuelt siste semester. Det kan være en individuell oppgave eller en felles oppgave for flere studenter, som regel 2 til 3. Emnet for oppgaven skal så tidlig som mulig godkjennes av faglæreren. Dersom emnet er tverrfaglig, må det godkjennes av lærerne i de ulike fag.

En av lærerne står ansvarlig som hovedrettleder for seminaroppgaven. Den samme læreren er sammen med sensor ansvarlig for evaluering av oppgaven.

Ved stryk har kandidaten anledning til å kontinuere. Dette kan enten skje ved omskriving av oppgaven eller innlevering av ny seminaroppgave.

Gruppeeksamen:

Gruppeeksamen er en skriftlig prøve der flere kandidater samarbeider om løsningen på en problemstilling og der det er tilgang til kilder. Frist for innlevering kan variere fra fag til fag.

Tidsfristen blir fastsatt av styringsgruppene.

Sammensetting av gruppene bør skje på et så tidlig tidspunkt som mulig.

Forslag på gruppeeksamensoppgaver kan komme fra studentene, faglæreren og sensor. Faglæreren bestemmer hvilken oppgave som skal benyttes.

Kontinuasjon kan enten skje ved at gruppa går opp til ny prøve eller ved individuell prøve etter samme mønster som gruppeeksamen dersom en av kandidatene krever det.

Skriftlig eksamen:

Skriftlig eksamen kan vare fra 3 til 8 timer. Innenfor denne ramme er det styringsgruppa som avgjør eksamenstida for hvert fag. Styringsgruppa avgjør også om det skal være anledning til å benytte hjelpemiddel ved eksamen, og likeledes om det skal være anledning til å oppgi særlige emner til forberedelse før eksamen.

Muntlig eksamen:

Denne eksamensform bør til vanlig bare benyttes i kombinasjon med andre eksamensformer. Muntlig eksamen kan enten være individuell eller arrangeres i gruppe.

Ekskursjon|praksisrapport:

Rapporten kan benyttes som eksamensform for en del av et studium eller fag. Faglærer og styringsgruppe avgjør hvilke krav rapporten skal fylle. Ved dissens ligger avgjørelsen hos styringsgruppen.

Faglæreren har ansvaret for evaluering av rapporten eventuelt sammen med ekstern sensor.

Kontinuerlig evaluering:

Kontinuerlig evaluering er evaluering av studentens arbeid med studiet over lengre tid og bygger på faglærerens og eventuelt sensors vurdering av skriftlige eller muntlige seminarinnlegg, rapporter, innsats i gruppearbeid, innleverte skriftlige arbeider, praksis, produksjoner m.v.

§ 4.

Karaktersystem.

Styringsgruppene fastsetter karaktersystemet for de enkelte fag og velger mellom to system:

1) Graderte tallkarakterer fra 1,0 til 6,0 i hele og halve karakterer.

1,0 er beste karakter og 4,0 siste ståkarakter.

2) For enkelte fag kan formen «bestått» eller «ikke bestått» benyttes.

For kurs nevnt under § 13 benyttes påskriften Godkjent i karakterutskrift og vitnemål.

§ 5.

Valg av eksamensform og karaktersystem.

Valg av eksamensform og karaktersystem for de enkelte fag skjer innen 1. oktober i høstsemesteret og 15. februar i vårsemesteret. I særtilfeller kan dette skje senest 2 måneder før ek-

samensperioden begynner. Dersom vedtak om eksamensform ikke er gjort innen disse frister, skal evalueringen skje på samme måte som ved forrige ordinære eksamen i faget. Faglærer er ansvarlig for at spørsmålet om eksamensform blir drøftet innen fristens utløp.

§ 6.

Vekttall.

Hvert emne/fag er tillagt et vektall som gir uttrykk for omfanget av faget.

Fag som samlet utgjør 10 vektall tilsvarer en arbeidstid på ett semester.

Dersom en student avlegger eksamen i forskjellige fag hvis innhold delvis dekker hverandre, skal fagenes vektall reduseres.

De berørte fagseksjoner avgjør hvilke fagkombinasjoner som gir vektallreduksjon og størrelsen på denne.

§ 7.

Eksamensavvikling.

Ordinær eksamen holdes ved utgangen av det semester undervisningen i kurset/faget avsluttes.

Arbeidsutvalget fastsetter tidsrammen for eksamensperioden.

Ekstraordinær eksamen holdes etter ordinær eksamen i juni og i desember/januar før undervisningen tar til.

Slik eksamen arrangeres i hovedregelen kun som skriftlige individuelle eksamener.

§ 8.

Ny prøve.

Studentene har anledning til å fremstille seg til eksamen høyst 3 ganger i samme fag. Beste karakter gjelder.

Arbeidsutvalget kan gi dispensasjon fra denne bestemmelse.

§ 9.

Oppmelding til eksamen.

Ved slutten av hvert semester skal det gis melding om hvilke obligatoriske — og valgfrie fag som skal følges det påfølgende semester. Denne påmeldingen gjelder som oppmelding til eksamen.

Liste over kandidater til eksamen vil bli gjort kjent ved oppslag 1. oktober i høstsemesteret og 1. mars i vårsemesteret.

Studenter som ikke er oppført på denne listen, men som likevel ønsker å avlegge eksamen, og/eller ekstraordinær eksamen, har frist til henholdsvis 15. oktober og 15. mars til å melde seg opp til eksamen.

Oppmeldingsfrist for førstesemesterstudenter blir derved 15. oktober.

Arbeidsutvalget kan vedta andre frister.

§ 10.

Trekk fra eksamen.

En student som er oppmeldt, men som likevel ikke ønsker å gå opp til eksamen må melde fra om dette innen 20. november i høstsemesteret og 5. mai i vårsemesteret.

Overholdes ikke fristene medfører det stryk.

Ved oppmelding til ekstraordinær eksamen gis det ikke anledning til trekk fra eksamen.

Arbeidsutvalget kan vedta andre frister.

§ 11.

Forfall.

Dersom en student som er oppmeldt til eksamen ikke møter og ikke kan dokumentere gyldig grunn for forfall, ansees vedkommende for å ha strøket.

I tvilstilfeller avgjør arbeidsutvalget hva som kan regnes som gyldig grunn.

§ 12.

Sensur.

Sensur av eksamensoppgavene bør være avsluttet innen en måned etter eksamensdagen.

§ 13.

Godkjenning av ekstern eksamen.

Fagseksjonene kan etter søknad fritta studenter for obligatoriske fag dersom studenten ved annen institusjon har avlagt eksamen som faglig minst tilsvarer nivået ved kurset det søkes fritakelse for. Studenter som har fått godkjenning for slik eksamen vil få dette påført vitnemålet (og eksamensutskrift) med vektall tilsvarende det obligatoriske faget og med påskriften GODKJENT.

Det vises til eget reglement av 5.5.76 om godkjenning av ekstern eksamen.

§ 14.

Karakterutskrift/vitnemål.

Utskrift av karakterprotokollen skjer maskinelt og inneholder beste karakter for fag det er avlagt eksamen i. Det gis ikke adgang til å sløyfe karakterer i en slik utskrift. Studenter kan på anmodning få utskrift fra karakterprotokollen.

Vitnemål tildeles kandidaten automatisk etter fullført studium. Vitnemål skrives ut på eget dokument.

§ 15.

Klage.

Ved høgsolen skal det kunne oppnevnes klagenemnder som tar for seg klager av faglig karakter. Klagenemndene oppnevnes av det regionale høgskestyre etter forslag fra styringsgruppene. Klage på saksbehandlingen rettes til arbeidsutvalget. Forøvrig vises til § 5 i Forskrifter om begrunnelse og klage ved universitets- og høgscoleeksamen, fastsatt av Kirke- og undervisningsdepartementet den 19. januar 1973. (Se side 162).

En klage må framsettes skriftlig innen 3 uker etter at sensuren er bekjentgjort ved oppslag. Dersom klagen opprettholdes etter at sensorene har gitt en redegjørelse for karakterfastsettelsen, oppnevner styret en klagenemnd på 3 personer som vurderer eksamensprestasjonen. Klagenemndas avgjørelse er innappellabel.

§ 16.

Utfyllende retningslinjer.

Høgskolerådet kan vedta utfyllende retningslinjer til dette reglement. Før slikt vedtak skjer i høgskolerådet skal styringsgruppen ha fått uttale seg om forslaget.

§ 17.

Endringer.

Eksamensreglementet kan endres av høgskolerådet. Eventuelle endringer krever minst $\frac{2}{3}$ flertall.

Reglement for godkjenning av eksterne eksamener.

(Vedtatt av høgskolerådet 5.5. 1976)

§1

Studenter som har avlagt eksamener ved andre institusjoner på tilsvarende nivå og som de mener er relevante for studiet ved distriktshøgskolen, kan søke om å få disse godkjent som en del av sitt studium ved MRDH, Molde.

§2

Søknad med tilstrekkelig dokumentasjon sendes skolens administrasjon. Et minimum av dokumentasjon bør være:

- detaljert pensumliste bevitnet av faglærer/skole,
- timer totalt i kurset og fordelingen mellom forelesninger og øvinger.

§3

Søknaden avgjøres av den fagseksjon faget hører inn under. Administrasjonen gir studenten svar på søknaden.

§4

Svar på søknader om godkjenning skal normalt foreligge innen 1 måned etter at søknaden er innlevert.

§5

En søker kan påklage avgjørelsen innen 1 måned etter at han er blitt godkjent med fagseksjonens vedtak.

Forskrift om begrunnelse og klage ved universitet og høyskoleeksamener.

Fastsatt av Kirke- og undervisningsdepartementet 19. januar 1973 med hjemmel i kongelig resolusjon 5. desember 1969 om delegasjon m.v. i forbindelse med Forvaltningslovens ikraftsettelse.

§ 1.

Begrunnelse.

Eksamenskandidat ved universitet eller høyskole har etter at sensur er falt, rett til å få en redegjørelse for sensurvedtaket av egne eksamensprestasjoner. Redegjørelsen gis av en av sensorene. Finner sensoren det hensiktsmessig, kan redegjørelse gis skriftlig.

Er det gitt skriftlige retningslinjer for bedømmelsen (sensorveiledning), skal de være tilgjengelige for kandidatene etter at sensuren er falt.

§ 2.

Klage over innholdet av sensurvedtak.

Klage over innholdet av sensurvedtak fremsettes skriftlig. Finnes klagen å være berettiget, endres vedtaket. I motsatt fall gis klageren en skriftlig begrunnelse for sensuren, og en frist på tre uker til å meddele om klagen opprettholdes.

Opprettholdes klagen, skal den behandles av en særskilt klagenemnd, som oppnevnes av styret, det høyeste organ, ved institusjonen.

Examen philosophicum kan bare påklages når eksamen ikke er bestått. Muntlig eksamen, propedeutiske prøver og praktiske prøver kan ikke påklages. Er kretsen av sakkyndige i et fag så liten at styret ved institusjonen ikke anser det mulig å sammensette en klagenemnd med tilstrekkelig kyndighet, kan sensurvedtaket ikke påklages.

§ 3.

Behandlingen i klagenemnda.

Klagenemnda vurderer sensurvedtak og begrunnelsen for det. Finner nemnda et påtakelig misforhold mellom eksamenspresentasjonen og eksamensresultatet, fastsetter den ny karakter. Endring kan skje til gunst eller til ugunst for klageren. Nemndas avgjørelse er endelig. I fag der den endelige karakteren fastsettes etter at muntlig eksamen er avholdt, skal det før den nye karakter fastsettes, avholdes ny muntlig prøve.

§ 4.

Klage over saksbehandlingen.

Klage over formelle feil ved eksamen eller eksamenssensur behandles av det høyeste organ ved institusjonen, eller av det klageorgan som dette gir fullmakt. Finner klageorganet feil som kan ha hatt betydning for utfallet, opphever det sensurvedtaket og bestemmer om det skal foretas ny sensur eller holdes ny prøve.

Klageorganets avgjørelse er endelig.

§ 5.

Fullmakt til å gi nærmere regler.

Styret ved institusjonen kan gi nærmere regler om begrunnelse, om klagens form og innhold, om frist for klagen, om klagenemndas sammensetning, hvilket organ ved institusjonen klagen skal fastsettes for og om hva som skal regnes som påtakelig misforhold etter § 3.

Forøvrig gjelder reglene i Forvaltningslovens kap. VI.

Reglement for den interne styring

(Vedtatt av høgskolerådet 27.2.1980).

§ 1.

Organer ved MRDH, Molde.

Ved Møre og Romsdal distriktshøgskole, Molde, skal det være følgende organer:

a) *Representative organer:*

Høgskoleråd
Arbeidsutvalg
Linjemøter
Styringsgrupper
Innstillingsråd

b) *Faglige organer:*

Fagseksjoner

c) I tillegg omfatter dette reglement de ombud eller fast organiserte stillinger som er gitt ansvar for fremdrift av og forvaltning for de representative og faglige organer. Dette er:

— Rektor
— Administrativ leder
— Studieledere
— Fagsekretærer

d) Ved høgskolen finnes dessuten følgende *interesseorganer:*

— Lærerpodium - allmøte av undervisningspersonale
— Administrasjonsplenum - allmøte av ansatte i administrasjonen
— Studentplenum - allmøte av heltids- og deltidsstudenter

Høgskolerådet

Høgskolerådet representerer alle ansatte og studerende ved høgskolen og er øverste besluttsende organ. Det er sammensatt av rektor, 11 representanter for studentene, 7 representanter for undervisningspersonalet og 3 representanter fra administrasjonen. Som representant for ansatte velges personale som er fast ansatt eller engasjert for en periode på minst ett år.

De enkelte gruppers representanter velges av h.h.v. studentplenum, lærerplenum og administrasjonsplenum. Det velges gruppevis nummererte varamenn. Rektor er høgskolerådets formann. Høgskolerådet velger nestformann.

Administrativ leder er sekretær for høgskolerådet med tale- og forslagsrett.

Sekretariatleder for høgskolestyret deltar i møtene med samme rettigheter som administrativ leder.

Høgskolerådet fatter vedtak om og er ansvarlig for:

- a) Høgskolens faglige virksomhet, herunder hovedlinjer for høgskolens undervisnings- og forskningsvirksomhet.
- b) Endelige forslag til budsjetter og langtidsplaner for høgskolen, herunder prioritering av enkelttiltak, forslag om opprettelse av nye stillinger og fordeling av tildelte midler.
- c) Retningslinjer for større byggetiltak og disponering av bygninger og arealer.
- d) Valg av rektor.
- e) Valg av nestformann og valg av øvrige medlemmer til arbeidsutvalg.
- f) Vedtak av reglementer og utfyllende bestemmelser for høgskolens virksomhet, herunder endringer i tidligere gitte reglementer.

Funksjonstiden for høgskolerådet er 1 år (kalenderåret). Valg til høgskolerådet holdes innen 1. november.

Høgskolerådet skal velge en valgkomité på 3 medlemmer, (1 fra undervisningspersonalet, 1 fra administrasjonen og 1

student) av og blant det sittende høgskoleråds medlemmer som fremmer forslag på rektor.

Høgskolerådet sammenkalles av rektor med minst en ukes varsel. I særlige tilfelle kan innkalling skje med kortere frist. Dersom $\frac{1}{3}$ av representantene krever det, må rektor kalle inn til møte i høgskolerådet.

§ 3.

Arbeidsutvalget.

Arbeidsutvalget er sammensatt av rektor, 3 studenter og 1 representant for hver av de to øvrige grupper i høgskolerådet, valgt av og blant høgskolerådets medlemmer med gruppevis nummererte varamenn. Høgskolerådets nestformann skal være med i arbeidsutvalget. Rektor er formann i arbeidsutvalget.

Arbeidsutvalget forbereder saker for høgskolerådet, og er utøvende organ for rådet.

Arbeidsutvalget får delegert sin myndighet av høgskolerådet.

Arbeidsutvalget kan delegere myndighet til rektor og administrativ leder. Disse er ansvarlig overfor arbeidsutvalget for de arbeidsoppgaver som er delegert dem.

Arbeidsutvalget holder regelmessig møter til tider det selv fastsetter eller etter innkalling fra rektor eller administrativ leder.

Sekretariatleder for det regionale høgskolestyret har møte- og forslagsrett i likhet med administrativ leder.

Nestformannen og de øvrige 4 representanter i arbeidsutvalget velges av og blant det påtroppende høgskoleråds medlemmer. Valget skjer i høgskolerådets første møte.

§ 4.

Rektor.

Rektor er høgskolens øverste valgte leder. Rektor kan i samråd med administrativ leder ta avgjørelse i hastesaker der ver-

ken høgskoleråd eller arbeidsutvalg kan ta avgjørelse i tide. Slike avgjørelser refereres i arbeidsutvalget ved første anledning.

- a) Rektor har ansvar for høgskolens faglige virksomhet, herunder at de mål som høgskolerådet har trukket opp for høgskolens virksomhet blir realisert i størst mulig utstrekning.
- b) Rektor er høgskolens representant utad.
- c) Rektor er institusjonens representant i det regionale høgskolestyret.
- d) Rektor leder normalt møtene i høgskoleråd og arbeidsutvalg.
- e) Rektor tar avgjørelse i de saker som er delegert fra høgskoleråd og arbeidsutvalg.
- f) Rektor har møterett i alle linjemøter, styringsgrupper og fagseksjoner ved høgskolen.

Valg av rektor skjer i høgskolerådet innen 1. november, og rektor tiltrer 1. januar. Rektors funksjonstid er 2 år. Som rektor kan kun velges en person som er fast ansatt i undervisningsstilling ved høgskolen.

§ 5.

Administrativ leder.

Administrativ leder har ansvaret for den daglige ledelse av administrasjonen.

Administrativ leder er sammen med rektor ansvarlig for saksforberedelse til høgskoleråd og arbeidsutvalg og har ansvar for å iverksette vedtakene.

- a) Administrativ leder har øverste administrative ansvar og anvisningsmyndighet.
- b) Han har ansvar for at studiesenterets mål blir realisert i størst mulig utstrekning etter de retningslinjer som er trukket opp av høgskolerådet.
- c) Han er ansvarlig for høgskolens regnskapsførsel og for forberedende arbeide med høgskolens budsjetter.
- d) Han er ansvarlig for personalforvaltning.

- e) Han skal arbeide med fagplanutvikling og langtidsbudsjettering i samarbeide med rektor.
- f) Han er sekretær for høgskolerådet og arbeidsutvalget.
- g) Administrativ leder tar avgjørelser i de saker som er delegert stillingen fra høgskoleråd og arbeidsutvalg.

§ 6.

Linjemøte.

Linjemøte består av fast ansatt undervisningspersonale og personale engasjert for minst ett semester som gir undervisning ved studieretningen, og alle studentene ved studieretningen. Som lærere som gir undervisning regnes de som gir undervisning i det semesteret møtet blir holdt, og de som ga undervisning i forrige semester.

Linjemøtet er det sentrale debatt- og informasjonsforum ved studieretningen. Møtet kan vedta med vanlig flertall uttalelser i saker som angår studieretningen eller høgskolen.

Styringsgruppen innkaller til linjemøte. Studielederen leder møtet. En fjerdedel av studentene eller en fjerdedel av lærerne ved studieretningen kan forlange at styringsgruppen kaller inn til møte.

Innkallelse bør skje med minst en ukes varsel. Møtets sakliste kunngjøres samtidig med innkallelsen.

§ 7.

Styringsgruppe.

Styringsgruppen for hver studieretning består av studieleder (formann), 2 lærere og 3 studenter. Medlemmenes funksjonstid er 1 år (normalt kalenderåret). Det velges gruppevis nummererte varamenn for representantene. Lærerne velges av og blant undervisningspersonale som tilhører linjemøtet og studentene av og blant alle studenter ved studieretningen. Styringsgruppene er ansvarlig for framdriften av studieretningen og samordningen av de ulike undervisningstilbud til et helhetlig studium, og for at rammen for de enkelte kurs er slik at de får et faglig innhold som er i overensstemmelse med utdannelsens målsetting. Styringsgruppen har også et pedagogisk ansvar for studieretningen.

Studielederen har ansvaret for innkallelsen til møtet, og forberedelsen av de saker som skal behandles. Styringsgruppen er beslutningsdyktig når minst 4 av medlemmene er tilstede.

En fjerdedel av studentene eller en fjerdedel av lærerne ved studieretningen kan forlange at studielederen kaller inn til møte.

Dersom styringsgruppen ønsker det, kan arbeidsutvalget i samråd med studieleder og administrativ leder utpeke en fagsekretær til gruppen. Fagsekretærens oppgaver vil være å bistå studielederen med rutinemessige arbeidsoppgaver knyttet til den enkelte studieretning.

Styringsgruppen er ansvarlig for studentopptaket ved den enkelte studieretning, men kan delegere denne myndighet til en opptakskomité valgt av styringsgruppen.

§ 8.

Fagseksjon.

Høgskolerådet fastsetter hvilke fagseksjoner institusjonen skal ha.

Undervisningspersonalet deler seg i fagseksjoner etter sine fagområder.

Fagseksjonen velger formann, nestformann og evt. sekretær blant sine medlemmer.

Fagseksjonen er det forum der informasjon og diskusjon av faglige spørsmål skal ha en sentral plass. Fagseksjonen har et særlig ansvar for utvikling, utredningsarbeid og forskning.

Fagseksjonene har videre et ansvar for at nye vitenskaplige medarbeidere trekkes inn i den faglige virksomhet ved høgskolen.

Til fagseksjonene tilligger det følgende administrative oppgaver:

- a) Å fremme forslag om utlysningstekst for vitenskaplige stillinger.
- b) Å fremme forslag om bedømmelseskomiteer for vitenskaplige stillinger.

- c) Å gi innstilling om søkerne til vitenskaplige stillinger på grunnlag av de sakkyndiges uttalelser.
- d) Å gi uttalelse om studiepermisjoner, korttidsengasjement av vikarer o. l.
- e) Å foreslå sensorer.
- f) Å foreslå sakkyndige ved klage over eksamensvedtak.
- g) Å godkjenne forslag til timelærere fra styringsgruppene.
- h) Å avgjøre søknader om godkjenning av eksterne eksamener.
- i) Å forvalte tildelte midler til faglig virksomhet.

Dersom fagseksjonen ønsker det, kan arbeidsutvalget, etter søknad, i samråd med fagseksjonsformann og administrativ leder utpeke en fagsekretær. Fagsekretærens oppgaver vil være å bistå fagseksjonsformannen med rutinemessige arbeidsoppgaver knyttet til den enkelte fagseksjon.

§ 9.

Studieleder.

Formannen i styringsgruppen kalles studieleder. Han har det faglige/pedagogiske ansvaret for framdriften av studieretningen. Studielederen, evt. i samarbeid med fagsekretæren er ansvarlig for den løpende administrasjon av studieretningen.

Studieleder velges av og blant lærerne som dekker studieretningens sentrale fagområder. Studielederen velges for 1 år av gangen (kalenderåret.)

§10

Fagsekretær.

Fagsekretær blant saksbehandlerne i administrasjonen utpekes av arbeidsutvalget i samråd med administrasjonen og studieleder/fagseksjonsformann. Fagsekretæren bistår studieleder/fagseksjonsformann ved administrasjonen av studieretningen/fagseksjonen.

Fagsekretæren har følgende hovedoppgaver:

- a) Å være sekretær for styringsgruppen/fagseksjonen med saksforberedelse og saksoppfølging i samarbeid med studieleder/fagseksjonsformann. Innkalling til møter og skriving av referater fra møter.

I tillegg vil fagsekretæren for styringsgruppen

- b) ha ansvar for forberedende arbeide med studiehåndbok i samarbeid med studieleder.
- c) ta seg av rutinespørsmål i forbindelse med bruk av gjesteforelesere og timelærere, samt å ordne praktiske spørsmål vedrørende ekskursjoner.

§11

Innstillingsråd.

Innstillingsrådet består av 5 medlemmer. 2 av medlemmene er tjenestemannsrepresentanter for vedkommende tjenestegruppe. Ved høgskolen er det 4 tjenestegrupper:

- kontorpersonale
- saksbehandlere
- vaktmestere og renholdspersonale
- undervisningspersonale og bibliotekarer

Rektor er fast medlem av innstillingsrådet. For de tre første tjenestemannsgrupper er kontorsjef og administrasjonens representant i arbeidsutvalget medlemmer. For siste tjenestemannsgruppe er studieleder for vedkommende linje/bibliotekleder representant sammen med undervisningspersonalets representant i arbeidsutvalget.

Tjenestemannsrepresentantene med vararepresentanter oppnevnes av tjenestemannsorganisasjonene for inntil 2 år om gangen. Innstillingsrådet velger selv sin formann.

Innstillingsrådet foretar innstilling i de saker der tilsetting skjer i høgskolestyret. Innstillingsrådet foretar også innstilling ved tilsetting av undervisningsledere og høgskoledosenter. I de saker tilsettingsmyndigheten er gitt til høgskolen, foretar innstillingsrådet tilsetting. Ved tilsetting av administrativ leder oppnevner høgskolerå-

det en innstillingskomité bestående av representanter fra undervisningspersonalet og administrasjonen. Komitéens innstilling sendes til uttalelse til de utpekte representanter for hovedsammenlutningene (se tilsetningsreglementet fra KUD §10, pkt. 3 og 4 og § 7, pkt. 4) før den sendes høgskolestyret.

Innstillingsrådet gir innstilling i permisjonssaker.

Det vises ellers til tilsetningsreglementet for regionale høgskoler fastsatt ved kongelig resolusjon 6. april 1979.

§ 12

Valg.

Funksjonstiden for de valgte organer er 1 år med unntak av rektor som velges for 2 år (kalenderåret).

Valg av rektor og høgskoleråd holdes innen 1. november og de øvrige valg innen 1. desember. Alle valg skal være skriftlige.

Rektor og medlemmene av arbeidsutvalget kan bare gjenvelges for en ny periode. Forøvrig er muligheten for gjenvalg ikke begrenset. En person som har fungert i et verv har anledning til å nekte gjenvalg for en like lang periode som han har fungert i vervet.

Valg av styringsgruppe og studieleder for 1-årige studier kan foregå innen 1. oktober med funksjonstid svarende til studieåret.

Det er anledning til å foreta supplerende valg for studentrepresentanter som er sluttet ved høgskolen i løpet av valgperioden. Hvis rektor forlater høgskolen eller på annen måte ikke kan utøve sitt verv, skal det holdes nytt valg på rektor etter reglene i § 4 og § 12.

§ 13.

Forretningsorden.

De ulike organ fastsetter selv sin forretningsorden, men slik at minst $\frac{2}{3}$ av representantene må være til stede for at organet skal være vedtaksført.

Vedtak gjøres med vanlig flertall.

Formannens dobbeltstemme avgjør i tilfeller av stemmelikhet.

Stemmelikhet ved personvalg avgjøres ved loddtrekning.

§ 14.

Endringer.

Dette reglement kan bare endres etter vedtak i høgskolerådet. Endringsforslag må være innsendt og gjort kjent ved oppslag minst 1 måned før behandling i høgskolerådet. Endring av innkomne forslag eller alternative forslag kan fremlegges under behandlingen i høgskolerådet.

Endringene krever $\frac{2}{3}$ flertall.

Alfabetisk fagregister.

	Side
Algebra	37
Analyse, grunnkurs i	37
Arbeidslivskunnskap	125
Arbeidspsykologi	120
Assemblyprogrammering	31
Bedriftsøkonomi/regnskap	116
Bedriftsøkonomisk analyse og planlegging	131
Bildrift	71
Bokføring, forkurs i	115
Bytrafikk	74
COBOL	25
Datamaskinlære	27
Datastrukturer	28
Det norske politiske og administrative system	48
Drift av transport	95
Driftsregnskap	125
EDB, grunnkurs i	24
EDB i praksis	29
EDB og samfunn	32
FORTRAN	26
Internasjonal politikk	51
Investering/finansiering	121
Kystfart	75
Lineær algebra	41
Markedsføring I	126
Markedsføring II	133
Matematikk, forkurs i	40
Matematikk, innføring i	40
Matematisk analyse	37
Matematikk fagmetodikk	38
Materialadministrasjon I	61
Materialadministrasjon II	78
Norsk næringsøkonomi	122
Norsk samferdsel	62

	Side
Offentlig planlegging og budsjettering	53
Offentlig saksbehandling og forvaltningsrett	52
Operasjonsanalyse I	126
Operasjonsanalyse II	134
Organisasjonsteori I	120
Organisasjonsteori II	136
Personalforvaltning	136
Politisk adferd	51
Politisk teori	50
Praktisk regnskap	127
Praktisk systemering	32
Regional- og kommunaløkonomi I	128
Regional- og kommunaløkonomi II	137
Regnskap	137
Ressursøkonomi	129
Rettslære I	123
Rettslære II	148
Revisjon	149
Samferdselsplanlegging	92
Samfunnsvitenskapelige grunnlagsproblemer og metode	48
Samfunnsøkonomi	118
Samfunnsøkonomiske emner	50
Sannsynlighetsregning	39
Simulering	31
Skatterett I	123
Skatterett II	148
Statistikk I	41
Statistikk II	42
Systemering (EDB)	27
Systemering (Transport)	27
Trafikkmiljø og kollektivtransport	82
Transportteknikk	65
Transportøkonomi, obligatorisk	66
Transportøkonomi, videregående	90
Utkant-transport	84